

Täysistunto

Tiistai 31.1.2023 klo 13.59—20.19

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sukupuolen vahvistamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 189/2022 vp
Kansalaisaloite KAA 6/2021 vp
Valiokunnan mietintö StVM 42/2022 vp

Toinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Keskustelu, edustaja Juvonen.

Keskustelu

14.00 **Arja Juvonen ps:** Arvoisa herra puhemies! Hyvät kansanedustajat! Käsittelyssä on hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sukupuolen vahvistamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi eli niin sanottu translaki. Sosiaali- ja terveysvaliokunta on antanut lakiesityksestä mietinnön, ja perussuomalaiset ovat jättäneet tähän mietintöön hylkäysvastalauseen. Esitän, että tämä lakiesitys hylätään. Samalla esitän, että eduskunta hyväksyy kaksi lausumaesitystä.

Arvoisa puhemies! Aloitan lainauksella pääministeri Marinin hallitusohjelman tiedonantokeskustelusta eduskunnassa. Ilmastomuutosta koskevassa osiossa vakuutetaan hallituksen tomissaan nojaavan tutkittuun tietoon ja kunnioittavan asiantuntijoiden arvioita. Jostain syystä näin on ilmastotoimissa mutta ei translain kohdalla. [Petri Huru: Ohhoh!] Tampereen yliopiston nuorisopsykiatrian professori Riittakerttu Kaltialaa kuultiin valiokunnassa asiantuntijana. Kaltiala on vastannut Tampereen yliopistollisen sairaalan sukupuoliahdistusta kokevien nuorten arvioinneista toiminnan aloittamisesta, vuodesta 2011, lähtien. Translakia koskevassa lausunnossaan Kaltiala varoittelee lain hyväksymisestä aiheutuvista seuraavista ongelmista: ”Sukupuolen vahvistamisen kautta ei tule tehdä mahdolliseksi saada muiden henkilöiden turvallisuutta vaarantavia oikeuksia, esimerkiksi mahdollisuutta vapautua vankeinhoidossa henkilöntarkastuksista tai tulla sijoitetuksi vahvistetun sukupuolen mukaisesti haavoittuvassa asemassa olevien, yleensä naisten, asuintiloihin, tai pääsyä käyttämään muiden oikeuksia loukkaavalla tavalla intiimitilanteita sisältäviä tiloja, kuten puku- ja pesutilat. Sukupuolittain erillisillä pukeutumis- ja pesutiloilla on laaja kulttuurillinen hyväksyntä, ja tämä erillisuus voi olla edellytys esimerkiksi sille, että tytöt monista etnisistä ja kulttuurisista ryhmistä pääsevät koulutukseen ja harrastuksiin. Yksittäisen sukupuolensa biologisesta sukupuolestaan poikkeavasti vahvistaneen henkilön oikeuksia esimerkiksi puku- ja pesutilojen suhteen ei tule tulkita tavalla, jonka vuoksi toiset joutuisivat vetäytymään ja heidän oikeutensa siis kaventuisivat.”

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

Arvoisa puhemies! Hallitus kuitenkin suhtautuu ongelmaan vähätellen. Kun puhutaan vankiloista, pukuhuoneista tai suihkutiloista, katsoo ministeri asialliseksi puhua pilkalliseen sävyyn yleisistä vessoista. Translakeja on saatettu voimaan ennen Suomea. Muualla maailmassa on jo kokemuksia siitä, mitä tapahtuu, kun sukupuoltaan vain juridisesti vaihtaneita miespuolisia seksuaalirikollisia sijoitetaan naisvankilaan — raiskaukset ja seksuaalinen väkivalta tulevat varmaan hallitukselle yllätyksenä. Muun muassa Australiassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa on vireillä aloitteita, joissa vaaditaan sukupuoltaan vaihtaneiden poistamista naisvankiloista. Tuorein tapaus on vain muutaman päivän takaa, kun Skotlannissa kahteen raiskaukseen syyllistynyt, nykyään nimeä Isla Bryson käyttävä vanki siirrettiin pois naisvankilasta. Skotlannin pääministerin Nicola Sturgeonin asian tiimoilta antamaa haastattelua, jossa hän joutui pakittamaan aiemmasta kannastaan, kuvattiin eilen The Sun -lehdessä julkaistussa uutisessa sanalla ”katastrofi”. Brysonin siirtämistä ajoi Fair Play For Women -organisaatio.

Arvoisa puhemies! Kentältä tullessa palautteessa suhtautuminen hallituksen esittämään translakiin on ollut yksinomaan kielteistä. Esityksessä on sivuutettu täysin sukupuolivaikutusten arviointi muiden kuin sukupuoltaan vaihtavien osalta, ja nämä vaikutukset ovat yksinomaan kielteisiä. Kun juridisen sukupuolensa vaihtamista hakevan henkilön motiiveja ei selvitetä eikä niitä saa esityksessä kyseenalaistaa, laki ei aja transihmisten asiaa vaan tekee pilkkaa oikeasti transsukupuolisista ja antaa rikollisille samat oikeudet kuin transsukupuolisille. Samalla se huonontaa erityisesti naisten asiaa. Ainoa asia, jota se edistää, on hallituksen epämääräinen ja toksinen ideologia, jolla henkilöiden todellinen sukupuoli pyritään häivyttämään ja sukupuolesta tekemään identiteettikysymys silloin, kun sukupuoltaan vaihtamalla on mahdollista saada kyseenalaista hyötyä esimerkiksi urheilussa — tähän urheiluun liittyen perussuomalaisilla on myös lausuma. Samalla kuitenkin poljetaan biologisten naisten asemaa monilla yhteiskunnan aloilla, luodaan turvattomuutta ja tehdään tyhjäksi vuosikymmenten tasa-arvotyö naisten aseman parantamiseksi. Kun muualla maailmassa ongelmia on ilmennyt translakien kanssa, uskooko hallitus, että Suomessa ei niitä tule ilmenemään? [Jussi Halla-aho: Ei tietenkään!] Kun niitä kuitenkin varmasti ilmenee, miten ja kuinka nopeasti asiaan reagoidaan? Miten nopeasti tuodaan lakiesitykset, jotka tilkitsevät nämä porsaanreiät?

Lopuksi haluan vielä kysyä: uskovatko hallituksen naisministerit, että murrosikäiset tytöt ovat yhtä avarakatseisia kuin te, jos sukupuoltaan juridisesti vaihtanut mutta fyysiseltä olemukseltaan mies saapuu samoihin tiloihin, joissa ollaan alasti? [Perussuomalaisten ryhmästä: Hyvä kysymys, erittäin hyvä puheenvuoro!]

Eli hylkäysesitys ja kaksi lausumaa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäkynen.

14.07 Jukka Mäkynen ps: Arvoisa herra puhemies! Aluksi kannatan edustaja Juvosen tekemää hylkäysesitystä sekä hänen esittamiään lausumia.

Ja tähän alkuun pyydän anteeksi transihmisiltä — en itseni enkä puolueeni puolesta vaan heidän puolestaan, jotka ovat tuomassa teille tätä huonosti laadittua lakia. He eivät ilmeisesti ymmärrä, mitä ovat tekemässä. Jos jotakin hyvää tästä lakiesityksestä voidaan mainita, niin lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksen poistaminen ja 18 vuoden ikäraja ovat sitä — muutoin mielestäni koko lakiesitys joutaa romukoppaan. [Aki Lindénin välihuuto] Tällainen laki, joka jo käsittelyvaiheessa sisältää paljon epäkohtia ja porsaanreikiä, aiotaan nyt

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

kuitenkin runnoa väkisin läpi. Minusta tuntuu vahvasti siltä, että asiaa tukevat kansanedustajat eivät edes perehtyneet aiheeseen kovinkaan syvällisesti. Ehkä on niin, että vaihtoehtoisesti he eivät välitä sen ristiriidoista tai sitten he pitävät esiin nostettuja ongelmalanteita tai mahdollisia väärinkäytöksiä kauhukuvien maalaamisena ja liioitteluna.

Vasemmistoliiton edustaja Kyllönen sanoi esityksen ensimmäisessä käsittelyssä puheenvuorossaan, ettei mikään laki ole täydellinen ja tässä salissa ei ole päätetty ainuttakaan lakia, joka ei mahdollistaisi väärinkäytöksiä. Ihmettelen kovasti tätä lausuntoa. Eli antaa mennä vaan läpi, onhan niitä muitakin huonoja lakeja, eikö — vai niinkö? Missä on eduskunnan arvovalta ylimpänä lainsäätäjänä? Missä laadunvalvonta? Käykö tämän translain kanssa samoin kuin kävi taksilain kanssa?

Vihreiden edustaja Suomela sanoi ensimmäisen käsittelyn puheessaan, ettei tämä niin sanottu translaki ole keneltäkään pois. Minä kyllä väitän, että se on pois monen naisen tai tytön oikeudesta keholliseen yksityisyyteen ja turvallisuuteen. Lisäksi ihmisille ajetaan sellaisia etuoikeuksia, jotka ovat todellakin muilta pois. Jos mies, joka on vaihtanut sukupuolensa naiseksi ilman minkäänlaisia ulkoisen olemuksen muutoksia, tulee samoihin pukuhuone- tai suihkutiloihin naisten kanssa, se varmasti kauhistuttaa perinteisten arvojen kannattajia mutta evää heiltä kritisoimisen ja kyseenalaistamisen oikeuden. Hän kun satuu olemaan oman ilmoituksensa mukaan nainen, ei siis edes transsukupuolinen.

Kun ulkoisia sukupuolen tunnusmerkkejä ei tarvitse enää lain mukaan muuttaa, niin ainakin minä pidän tätä hyvin eriskummallisena. Voi olla, että vihervasemmisto ei näe tätä ongelmaa vaan haluaa, että kaikki muutkin osallistuvat tähän fiktiiviseen sukupuolinäytelmään. Tulee mieleen satu Keisarin uudet vaatteet: keisarilla ei ollut vaatteita ollenkaan, mutta kukaan ei uskaltanut tai saanut sanoa sitä ääneen — muutoinhan hänet olisi leimattu typeryukseksi. Eli jos käsittelyssä oleva laki menee läpi, niin lailla pakotetaan kaikki tukahduttamaan se, mitä heidän aistinsa ja järkensä sanovat, ja antautumaan kuvitelmalle, että biologinen sukupuoli muuttuu pelkällä omalla ilmoituksella.

Arvoisa puhemies! Pelkään myös, että transkriittisyydestä joutuu jatkossa oikeudelliseen vastuuseen, kuten on jo käynyt esimerkiksi Britanniassa. Tällaisen lakimuutoksen toteuttaneissa yhteiskunnissa on alettu käyttämään erilaisia rangaistuksia, kuten syytöksiä transfobiasta ja sosiaalisesta eristämisestä. Pyritään siis painostamaan ihmisiä, jotta he pitäisivät transnaisia tai naisiksi identifioituja biologisia miehiä naisina. Tällä tulee olemaan kielteisiä vaikutuksia sananvapauteemme ja tutkimusvapauteemme. Lain mennessä läpi romutamme kaiken normaalin biologisen totuuden ja yhteiskunta uppoutuu kuvitelmiin ja tekee tosiasioiden ilmaisemisesta tabun.

Arvoisa puhemies! Kun kuuntelin vihervasemmiston puolustuspuheita tästä hallituksen lakiesityksestä, niin tuli hyvin selvästi esiin se, että laki ei jää tähän kehitystasoon. Selkeä tavoite on laajentaa sitä koskemaan alaikäisiä — tätä minä pidän erittäin sairaana kehityksen suuntana. Tämä kehitys tulee rajoittamaan vanhempien kasvatusoikeutta, kun oppi itsemäärättelyyn perustuvasta sukupuolesta sovelletaan vanhempien ja lasten suhteeseen. Kun vanhemmuuskaan ei enää ensisijaisesti määrydy biologisen sukupuolen pohjalta, koko perheen idea katoaa ja melkoinen sekametelisoppa on valmis. En myöskään yhtään epäile, etteikö tämä lisäisi entisestään nuorten ahdistusta ja heidän mielenterveysongelmiaan. Tällainen perinteinen perhearvojen romuttaminen juontaa juurensa marxilaisuudesta, ja siksi ei ole ihme, että juuri vihervasemmisto on innokkaimmin ajamassa tätä lakiesitystä. [Eduskunnasta: Totta!] Sitä kuitenkin ihmettelen, että kokoomuskin on lähtenyt tätä kannattamaan. Näemme jo Yhdysvalloista, miten tämä identiteetti-ideologia on mennyt

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

siihen pisteeseen, että ihmisten kokemusta itsestään esimerkiksi kissoina, susina tai koirina pidetään hyväksyttävänä eivätkä opettajat siellä kouluissa enää tiedä, miten toimia. Olemmeko me seuraamassa Amerikan polkua? Minä ainakin toivon, ettei hulluus kehity tälle tasolle vaan järki pysyisi mukana.

Arvoisa puhemies! Tällä hallituksen esityksellä ei ole mikään kiire, koska jo nykyisin perusteella sukupuolen vaihtaminen tai korjaaminen on mahdollista. Mikään laki ei siis estä sitä. Miettikää nyt parempi lakiesitys, missä kaikki näkökulmat otetaan huomioon. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Hyrkkö.

14.14 Saara Hyrkkö vihr: Arvoisa puhemies! Joka kerta kun eduskunnassa on korjattu sateenkaarivähemmistöjä koskevia lainsäädännön puutteita, vastustus on ollut voimakasta. On maalattu uhkakuvia, on peloteltu milloin milläkin. Minä sanon, että pelko pois. Maailma, jossa jokainen voi turvallisesti olla oma itsensä, on parempi meille kaikille.

Käsittelemme tässä salissa useimmiten lakeja, jotka koskettavat ihmisiä laajasti, mutta nyt pöydällä on laki, joka ei vaikuta suurimman osan elämään yhtään mitenkään. Pienelle joukolle se on kuitenkin aivan perustavanlaatuinen ja hyvin konkreettinen kysymys.

Monelle lain vastustajalle transihmisten kohtaama todellisuus tuntuu olevan varsin vieras. Kuinka moni täällä esimerkiksi tietää, millaista on elää väärän sukupuolimerkinnän kanssa, kuinka raskaalta tuntuu joutua jatkuvasti väärin sukupuolitetuksi, kuinka musertavaa on, jos omat läheiset eivät hyväksy omana itsenään, tai kuinka vaikea ja mutkikas prosessi sukupuolen korjaaminen on? Esimerkiksi armeijan välttäminen, millä keskusteluissa on spekuloitu, vaatisi elämään yli kymmenen vuotta väärän sukupuolimerkinnän kanssa. Ei sellaiseen kenenkään kannata ryhtyä. [Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä]

Arvoisa puhemies! Viitaten viime viikolla tässä salissa ja viime aikoina julkisuudessa käytyyn keskusteluun haluan todeta kaikille keskustelua seuraaville transihmisille, muunsukupuolisille, intersukupuolisille ja muille sukupuolivähemmistöön kuuluville tämän: en hyväksy sellaista puhetta, jossa teitä leimataan ja vähätellään ja jossa olemassaolonne kyseenalaistetaan. [Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä] Se ei tarkoita keskustelun suitsimista tai kieltämistä. Se ei tarkoita, etteikö huolia saisi tuoda esiin. [Arja Juvonen: Niitähän me tuodaan!] Jos puolustaa oikeuttaan sanoa mitä tahansa, on syytä kestää myös se, että ne sanat saattavat joutua kritiikin kohteeksi. [Vasemmalta: Kyllä!]

Minun on kuitenkin vaikeaa ymmärtää, miksi joku tahtoi tietten tahtoen käyttää puheaikaansa tavalla, jonka tietää satuttavan. Erityisesti meillä puhumisen ammattilaisilla on taito ja mahdollisuus valita sanamme mieluummin empatian kuin ennakkoluulojen kautta. Tämä pätee erityisesti, kun puhumme lapsista ja nuorista. Paras tae lasten ja nuorten kasvurauhalle olisi se, että aikuiset ottaisivat heidät vakavasti, hyväksyisivät heidät omana itsenään ja rakentaisivat sellaista yhteiskuntaa, jossa erilaisuutta ei leimata ja syrjintää ei hyväksytä. [Antero Laukkasen välihuuto]

Nyt käsiteltävänä oleva laki ei tuo muutosta alaikäisten asemaan. Pidän kuitenkin erittäin tärkeänä, että asiaan palataan. Tähän samaan epäkohtaan ovat kiinnittäneet huomiota lukemattomat eduskunnan valiokuntien kuulemat asiantuntijat, kuten esimerkiksi HUS, lapsiasiavaltuutettu, Lastensuojelun Keskusliitto, Väestöliitto, Psykologiliitto, Suomen evankelis-luterilainen kirkko sekä professorit Viljanen ja Salminen, vain muutamia mainitakseni. [Sari Tanuksen välihuuto]

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

Valmistelun aikana tehdyssä lapsen oikeuksia koskevassa selvityksessä kiinnitetään huomiota siihen, että ehdottoman ikärajan asettamisen sijaan tulisi punnita lapsen eri perus- ja ihmisoikeuksia ja sitä, minkälainen sääntely parhaiten vahvistaisi lapsen oikeuksien toteutumista ja tukisi hyvinvointia. [Antero Laukkasen välihuuto] Tämän olisi hyvä olla jatkovalmistelun lähtökohta.

Mitä tulee täällä siteerattuun Helsingin Sanomien artikkeliin tai haastatteluun, kyseisessä haastattelussa sekoitettiin varsin erikoisella tavalla lääketieteellinen ja juridinen prosessi, [Antero Laukkanen: Ei sekoitettu!] joita nyt siis ollaan eriyttämässä toisistaan. Lisäksi on hyvä huomata, että esimerkiksi TAYSista on annettu eduskunnalle myös lakia tukevia lausuntoja. Toivon, että myös niille annetaan painoarvoa.

Arvoisa puhemies! Osa lain vastustajista on kertonut kannattavansa lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksen poistamista laista. Osa puolestaan on yrittänyt vähätellä asiaa, ikään kuin lisääntymiskyvyttömyyden vaatimuksella ei oikeastaan olisi merkitystä, jos se ei ole johtanut kirurgisiin sterilointitoimenpiteisiin. Tämänkaltaisen vaatimuksen laissa on toki jo itsessään eettisesti kestävä, ja siihen ovat sekä lääketieteen asiantuntijat että ihmisoikeusasiantuntijat kiinnittäneet toistuvasti huomiota. Sen lisäksi sillä todella on aivan konkreettisia vaikutuksia transihmisten elämään.

Tarve hedelmättömyyttä aiheuttaville hormonihoidoille on yksilöllinen. Nykylaki on pakottanut lisääntymiskyvyttömäksi ihmisiä, joille juridisen sukupuolen vahvistaminen olisi riittänyt. Tämä muuttuu uuden lain myötä, kun juridisen sukupuolen vahvistaminen erotetaan lääketieteellisistä hoidoista.

Lääketieteellisiä hoitoja tulee olla transihmisten saatavilla, mutta on vaikeaa ymmärtää, miksi lain vastustajat haluavat pakottaa näihin raskaisiin lääketieteellisiin hoitoihin sellaisetkin ihmiset, jotka eivät niitä tarvitsisi. [Jukka Mäkyne: Ollaanko me sanottu niin?] Lain hylkääminen tarkoittaa nykytilan ja myös sen lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksen jatkoa.

Arvoisa puhemies! Transihmiset eivät synny tai katoa tämän lain hyväksymisen tai hylkäämisen myötä. He ovat olemassa nyt, ja he ovat olemassa myös ensi viikolla. Irlannissa itsemääräämisoikeuteen perustuva translaki säädettiin jo vuonna 2015 laajassa poliittisten ryhmien yhteisymmärryksessä. Irlantilaisen transjärjestön toiminnanjohtaja kiteyttikin tämän päivän Hesarissa hyvin sen, mistä meilläkin on oikeastaan kysymys: ”Kyse on byrokraattisen prosessin helpottamisesta tietyille ihmisryhmälle tavalla, joka kunnioittaa sen yksityisyyttä ja antaa sille arvoa, ei sen enemmästä eikä vähemmästä.”

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Räsänen.

14.20 Päivi Räsänen kd: Arvoisa puhemies! Kannatan tämän lakiesityksen hylkäämistä ja vetoan edustajiin, että tukisitte hylkyä. Nimittäin tässä esityksessä ei ole järkeä. Esitän myös hyväksyttäväksi nimissäni pöydille jaettavat seitsemän lausumaa.

Tässä esityksessä ei ole kysymys sukupuolivähemmistön ihmisarvon vahvistamisesta vaan ”sukupuoli”-käsitteen muuttamisesta. Kuka tahansa voi muuttaa sukupuolensa. Jatkossa rekistereihin merkitään siis ihmisen kokemus sukupuolesta — ei todellista, objektiivisesti havainnoitavaa sukupuolta. Ja hallituksen esityksessä samastetaan virheellisesti käsitteet ”sukupuoli” ja ”sukupuoli-identiteetti”. Kokemuksia sukupuolesta voi olla monenlaisia, mutta meillä on kaksi sukupuolta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

Juridinen sukupuoli irrotetaan lääketieteellisestä tutkimuksesta ja diagnoosista, biologiasta, ihmisen kehollisuudesta. Sukupuolen voi vaihtaa siis hakemusmenettelyllä ilman mitään muutosta sukupuoli-ilmaisuun. Transsukupuolisuusdiagnoosin saaneilta onkin tullut tämän vuoksi runsaasti kritiikkiä esitystä kohtaan. Ja tämä on täysin hallituksen poliittinen linjanveto, nimittäin tätä ei Suomelta edellytetä. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on vuoden 2017 ratkaisussaan linjannut, että jäsenmailla on laaja harkintavalta asettaa vaatimus transsukupuolisuusdiagnoosista ja lääketieteellisistä tutkimuksista edellytyksenä tälle sukupuolen vaihtamiselle. Jos ”sukupuoli” merkitsee käsitteenä väestöryhmän sijaan identiteettiä, niin miten väestöryhmään kuuluvien ihmisten oikeuksia edes voidaan edistää, erityisesti naisten tasa-arvolain pohjalta?

Pidän erityisen harkitsemattomana, jopa järkyttävänä, valiokunnan enemmistön lausumaa, jonka mukaan omaan selvitykseen perustuva sukupuolen vaihtaminen tulisi ulottaa myös lapsille ja nuorille, vieläpä ilman määriteltyä ikärajaa. Esitänkin, arvoisa puhemies, hylättäväksi tämän valiokunnan lausumaehdotuksen 1 ja sen tilalle oman lausumaehdotukseni 1, jossa torjutaan jatkossakin lain ulottaminen alaikäisille.

Nuorisopsykiatrian professori Riittakerttu Kaltiala, jota täällä on siteerattu, toteaa näin: ”Nuoruusikäisten identiteettikehityksen keskeneräisyyden vuoksi ikärajan alentamista ei tule harkita” — ei siis edes harkita. Hänen lausuntonsa on erityisen painava, sillä hän on vuodesta 2011 hoitanut transnuoria Tampereen yliopistollisessa sairaalassa, jonne nämä on keskitetty. Ja hän perustelee: ”Valtaosa nuorten sukupuoliahdistuksesta johtuu nykyisestä mielenterveyden kriisistä ja siitä, että sukupuoli-identiteetti on virallisessa ja sosiaalisessa mediassa nuorille vahvasti tarjolla selityksenä lukuisiin ongelmiin ja reittinä ulos kasvuvuista ja vakavammistakin vaikeuksista.” Haluammeko siis yhä enemmän lisätä tätä reittiä ja tätä hämmennystä?

Professori muistuttaa, että myös 18—22-vuotiaat elävät myöhäismurrosikää, jossa identiteettikehitys voi olla hyvin keskeneräistä. Ja meillä transsukupuolisuus ja kehodysforia ovat lisääntyneet valtavasti niin Suomessa kuin monissa länsimaissa, ja professorinkin mainitsemalla tavalla tässä on myös sosiaalista tartuntaa. Kansainvälisesti verkottuneet, vahvasti rahoitetut LGBT-järjestöthän vaikuttavat juuri sosiaalisessa mediassa ja tarjoavat sitä ajatusta, että ehkä olet syntynyt väärään sukupuoleen, kun koet tällaista ahdistusta. [Antero Laukkasen välihuuto]

Pakkosterilisaatiota on käytetty koko tämän prosessin ajan perusteluna tälle muutoksen tarpeelle, ja tämä on harhaan johtamista. Kun vuonna 2002 säädettiin translaki, silloin sterilisointilakiin laitettiin mahdollisuus sterilisaatioon tältä pohjalta. Edustaja Hyrkkö vaati edellisessä puheenvuorossaan, siis ensimmäisessä käsittelyssä, valtiolta korvauksia tämän lain pohjalta pakkosterilisoituille. No montako heitä on? THL:n rekisteriin ei ole raportoitu yhtään ainoaa sterilisaatiota transsukupuolisuuden perusteella koko voimassaoloaikana — ei siis vapaaehtoisesti eikä pakolla. Lisääntymiskyvyttömyys tulee sen seurauksena, että ihminen on itse halunnut muutoksen kehoonsa hormonihoidoilla tai leikkauksilla.

Itsemäärittely vaikeuttaa persoonallisuushäiriöistä ja mielenterveysongelmista kärsivien ihmisten avuntarpeen havaitsemista ja oikeanlaisen hoidon saamista, ja nämä mielenterveysongelmat voivat jäädä vaille hoitoa, jos tarjotaan mahdollisuudeksi sitä, että sen kun vain laittaa hakemuksen menemään Väestörekisterikeskukseen ja vaihtaa sukupuolen — ilman että tartutaan niihin nuoren ihmisen ongelmiin, jotka siellä taustalla ovat. Ja Kaltialan sanoin valtaosalla näistä nuorista ihmisistä, jotka haluavat vaihtaa sukupuolta, on mielenterveyden ongelmia. [Eva Biaudet: Eivät he nytkään saa apua!] ”Sukupuolen vah-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

vistaminen ei myöskään ole nuoruusiän aikana vakiintuneen identiteetinmuodostuksen vaatima vahvistus vaan sinänsä kehitystä suuntaava interventio”, myös näin sanoo Kalliala.

No täällä on kysely, että mitä se on sinulta pois, jos biologinen mies voi vaihtaa sukupuolimerkinnän naiseksi. Maailmalla on esimerkkejä siitä, esimerkiksi Norjasta, että väärin sukupuolittamisesta voi joutua syytteeseen. Millä oikeudella kukaan voi estää biologiselta mieheltä näyttävän etenemistä naisten pukuhuoneeseen uimahallissa? Eihän siellä papereita edes kysellä ja vaikka kysyttäisiinkin, henkilö voi väittää itseään naiseksi ja nostaa kohtelustaan syytteen. Meillä on esimerkkejä Kanadasta ja Espanjasta, jossa vanhemmilla on huostaanotettu lapsi, jota vanhemmat edelleen kutsuvat antamallaan nimellä. Ja kohta voi joutua käräjille jo pelkästään tätä lakia arvostelevista vakaumuksellisista kirjoituksista, perusteena kiihottaminen kansanryhmää vastaan. Näitä ongelmia nostin esiin muuten samaa sukupuolta olevien avioliittolain käsittelyn yhteydessä. Silloin ne leimattiin pelotteiluksi, mutta kaikki ne uhkakuvat ovat toteutuneet — omalla kohdallani jopa käräjille asti, ja vielä ensi elokuussakin näitä puidaan sitten tuolla Helsingin hovioikeudessa.

Arvoisa puhemies! Mainitsen myös naisten ja tyttöjen kilpaurheilun. Mietintö on niukka tästä asiasta: perusteluja ei ole, vain laimea ponsi. Tosiasia on se, että tässä otetaan askel tyttöjen kilpaurheilu-unelmien tuhoamiseen, ja näitä esimerkkejä löytyy maailmalta runsaasti. Esimerkiksi uusiseelantilainen Laurel Hubbard, joka osallistui painonnostoon Tokion olympialaisissa. Siellä kilpakumppanit arvostelivat tätä ja kokivat tilanteen epärealistiseksi, ja tästäkin he saivat transfobia-leiman. Heitä syytettiin transfobiasta, kun he arvostelivat sitä, että biologinen mies tulee kilpailemaan heidän sarjaansa. [Eva Biaudet: Hän ei voittanut!]

Arvoisa puhemies! Tämän esityksen perusteluihin, valiokunnan mietinnön perusteluihin sekä pontteen sisältyy vahvasti se ajatus, että näillä samoilla perusteilla hakemuspohjainen sukupuolen vaihtaminen tulisi ulottaa alaikäisille — ja vetoan teihin kaikkiin edustajiin: Tämä on epäonnistunut kokonaisuus. Tämä on jopa vaarallinen esitys. Tämä tulee hylätä. Jos haluttaisiin pelkästään poistaa tämä lisääntymiskyvyttömyysvaatimus, se voitaisiin tehdä ilman, että lääketieteellinen prosessi poistetaan sukupuolen vaihtamisesta, mutta käytännössä lisääntymiskyvyttömyyttä ei millään tavalla varmisteta eikä vaadita vaan se seuraa ihmisen itsensä haluamista lääkeliikkeen ja leikkaushoidoista. [Sanna Antikainen: Erinomainen puhe!]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Honkasalo.

14.29 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Transihmisten ihmisoikeustilanne Suomessa on tällä hetkellä kestävä, ja se on ollut sitä jo pitkään. [Sari Tanuksen välihuuto] — Aivan, saanko, edustaja Tanus, puhua rauhassa? [Antero Laukkanen: Kyllä saatte!] — Kiitos. — Aivan liian pitkään transihmiset on pistetty odottamaan myös tämän lain valmistelua ja valmistumista. Aivan kohtuuttomasti transihmiset on pistetty myös kestämään ihmisarvoa loukkaavaa puhetta, ihmisarvon totaalista riistämistä. Tältä osin tämän salin puheet ovat olleet monilta osin luokattomia. Sanat ovat tekoja. [Päivi Räsänen: Kertokaa, mitkä puheet!] — Sanat ovat tekoja, edustaja Räsänen. [Päivi Räsänen: Ne ovat, mutta kertokaa, mitkä puheet?] Me kansanedustajat osoitamme esimerkkiä. Meidän sanojamme seuraavat sadat ja tuhannet ihmiset. Ne muuttuvat asenteiksi arjessa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

Mutta, hyvät kanssakollegat, myös täällä salissa istuu edustajia, joita tämä laki koskee henkilökohtaisesti. [Päivi Räsänen: Kaikkia meitä! — Eduskunnasta: Ihan jokaista!] Kyse on meidän rakkaimmista, läheisistämme, perheistämme. Tämä laki on osa meidän elettyä elämäämme. Nykyinen translaki loukkaa räikeästi transihmisten oikeutta yksityisyyden suojaan, henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja ihmisarvonsa kunnioitukseen. On epäinhimillistä, että tuskallisen pitkä ja hankala sukupuolen vahvistamisprosessi edellyttää esimerkiksi lisääntymiskyvyttömyyttä ja pitkää tutkimusjaksoa. [Mari Rantanen: Se suojelee heitä!]

Arvoisa puhemies! Huomenna me äänestämme vanhentuneen lain historiaan ja korjaamme yhden Suomen räikeimmistä ihmisoikeusloukkauksista, [Eduskunnasta: En olisi niin varma!] josta Suomi on myös saanut kansainvälisiä moitteita. Huomenna me liitymme muiden Pohjoismaiden ja sivistysvaltioiden joukkoon. Suomi on monin tavoin edistysellinen maa, mutta transihmisoikeuksien edistämässä emme voi kutsua itseämme edelläkävijöiksi. Laista on jäänyt moni tärkeä asia pois. Se on vesitetty kompromissi, mutta tämä kokonaisuus on nyt se, mistä päätämme, ja jokaisen kanssaihmisensä ihmisarvoa ja oikeusvaltion periaatteita kunnioittavan kansanedustajan tulisi se pystyä hyväksymään. [Sari Tanuksen välihuuto]

Arvoisa puhemies! Translain hyväksyminen on tärkeä askel ihmisoikeuksien tiellä, mutta työ ei lopu tähän. Sukupuoliristiriidan hoitoprosessi on Suomessa epäinhimillisen pitkä, henkisesti kuluttava ja loukkaa monella tapaa transihmisten ihmisoikeuksia. Perusterveydenhuollossa transterveydenhoidon osaaminen saattaa olla puutteellista, ja terveyskeskuksesta voi muodostua portinvartija, joka hankaloittaa entisestään transihmisen hoitopääsyä. Suositusten edellyttämä transihmisten psykososiaalinen tuki on tärkeä varmistaa, mutta se ei saa tarkoittaa prosessin pitkittymistä sen vuoksi, että kunnallisen terveydenhuollon mielenterveyspalvelut ovat jo nyt ruuhkautuneet. Transhoitoprosessia pitää sujuvoittaa, ei pitkittää lisäämällä ylimääräisiä hoitoportaita. Hoitoprosessien tulee olla myös alueellisesti tasa-arvoisia. Ihmisoikeuksien edistämiseen pitää olla valmis satsaamaan työtä ja resursseja. Automaattisesti ne eivät tässä maailmassa etene.

Me vasemmistoliitossa olemme sitä mieltä, että transihmisten hoitojen lähtökohtana on oltava yksilön itsemääräämisoikeuden toteutuminen. Myös lapsille ja nuorille on varmistettava pääsy yksilölliseen sukupuoliristiriidan hoitoon ja palveluihin. Eläminen kokemassaan sukupuolella täytyy mahdollistaa jokaiselle lapselle ja nuorelle sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä varhaiskasvatuksen ja koulun tuella. Mielestämme juridisen sukupuolen korjaamisen pitää olla mahdollista yli 15-vuotiaille omalla ilmoituksella ja alle 15-vuotiaille huoltajan ja lastensuojelun luvalla. [Jukka Mäkysen välihuuto] Murrosikää jarruttavien hormoniblokkerien saatavuutta pitää helpottaa. Alaikäisen transprosessin pitää perustua lapsen iän [Antero Laukkasen välihuuto] ja kehitystason huomioimiseen YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisesti. [Juha Mäenpää: Sairasta puhetta!]

Myös muunsukupuoliset on huomioitava laissa. Transihmisten oikeudet voivat toteutua täysin vain, jos otamme asiaksemme purkaa yhteiskunnan sukupuolittavia rakenteita järjestelmällisesti kaikkialla, missä niitä ilmenee. Vain näin etenemme kohti yhdenvertaista yhteiskuntaa.

Lopuksi haluan kiittää koko kansalaisyhteiskunnan kenttää, joka on väsymättömästi tehnyt vuosia töitä, jotta translaki päivitetään 2020-luvulle ja transihmisten ihmisoikeudet otetaan tosissaan. Tämä työ ei olisi ollut mahdollista myöskään ilman lukuisten transaktiivis-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

tien työtä — työtä, jossa he ovat joutuneet pistämään kohtuuttomalla tavalla koko elämänsä ja identiteettinsä peliin. Iso kiitos historiallisesta työstänne.

Tämä puhe on omistettu sinulle, rakas Julian. Korjaamme maailmaa pala kerrallaan. Kiitos, että olet.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Pekonen.

14.34 Aino-Kaisa Pekonen vas: Arvoisa herra puhemies! Nykyinen translaki on laki, joka menee oikeudettomasti ihmisten ihon alle. Se asettaa ihmisen koko identiteetin kyseenalaiseksi tuottaen tuskaa — täysin tarpeettomasti. Tällaista lakia me emme voi mitenkään pitää oikeudenmukaisena. Itsemääräämisoikeuden tulee olla lain perustana. Perustuslakivaliokuntaa lainatakseni: ”Ehdotettu sääntely on merkityksellistä erityisesti henkilökohtaisen vapauden ja koskemattomuuden, yksityiselämän suojan ja itsemääräämisoikeuden kannalta.”

Transihmisten oikeuksien toteutuminen on monelle kirjaimellisesti elämän ja kuoleman kysymys, se meidän kaikkien tulee ymmärtää. Vaikka ne eivät suoraan koskisi juuri meidän omaa elämäämme, ei niiden toteutuminen ole keneltäkään pois. Poliitikkoina me teemme jatkuvasti päätöksiä, jotka vaikuttavat muihin ihmisiin, ja siksi meiltä vaaditaan empatiaa ja kykyä nähdä asiat toisten ihmisten näkökulmasta. Mutta empatia ei yksin riitä. Lisäksi tarvitsemme myös faktoja, jotta pystymme ymmärtämään asioita syvällisesti ja tekemään vastuullisia, huolella puntaroituja päätöksiä.

Arvoisa puhemies! Olemme kuulleet tässä salissa puheita muun muassa asevelvollisuudesta, rikollisuudesta ja vessoista. Ne ovat herättäneet monissa huolta nyt käsiteltävässä uudistuksessa, myös epäilyksiä sen tarpeellisuudesta. Hallitukselta on vaadittu silmien avaamista tosiasioiden edessä. Koska esityksen tausta ja perustelut ovat tulleet tässä salissa jo moneen kertaan ansiokkaasti todetuiksi, en lähde niitä itse tässä enää toistamaan. Sen sijaan haluan puhua muutamasta tahallisesta tai tahattomasta väärinymmärryksestä käsillä olevaan uudistukseen liittyen.

Ensinnäkin kaikki ihmisoikeuksia edistävät trans- ja sateenkaarijärjestöt niin Suomessa kuin maailmalla kannattavat yksituumaisesti itsemääräämisoikeuteen perustuvaa translakia. Tässä salissa on käytetty argumenttina kertomuksia yksittäisistä transihmisistä, jotka ovat tulleet kertomaan vastustavansa uudistusta. Ymmärrän ja hyväksyn, että uudistukseen on erilaisia mielipiteitä ja että kaikki eivät sitä kannata. Yksittäisten ihmisten näkemykset eivät kuitenkaan tee tyhjäksi sitä laajaa konsensusta, jota nyt käsiteltävä uudistus nauttii niin järjestökentällä kuin laajemminkin transyhteisön keskuudessa. Koska kaikki ihmiset eivät yleensä ole yksimielisiä, ei ihmisryhmän sisäinen erimielisyys ole kestävä argumentti, ja tämä meidän pitäisi tässä salissa kaikkien tietää.

Arvoisa puhemies! On myös luotu mielikuva, että sukupuolesta olisi tulossa ilmoitusasia, jota voisi omalla ilmoituksella veivata edestakaisin vilpillisin mielin. [Sanna Antikainen: Näinhän se on!] En edes aloita, miten loukkaavaa tällainen vihjailu on transihmisten kannalta. [Sanna Antikainen: Ai hyvä luoja!] Tähän liittyen on kirkkain silmin väitetty miesten tekeytyvän transnaisiksi, jotta he pääsevät ahdistelemaan naisia esimerkiksi pukuhuoneissa. [Välihuutoja] Seksuaalirikoksia vastaan tulee tehdä päättäväistä työtä, ja näin on tehty myös tässä salissa tällä vaalikaudella. Nyt translain käsittelyssä esitetyistä huolista kuitenkin herää kysymys, onko tarkoituksena vain levittää transihmisiin kohdistuvia ennakkoluuloja ja ihmisvihaa sen sijaan, että oikeasti haluttaisiin vähentää seksuaalirikoksia

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

ja purkaa sen taustalla olevia asenteita yhteiskunnassamme. [Sanna Antikaisen välihuuto]
Vastausta voi kukin etsiä sydäimestään.

On myös väitetty, että itsemääräämisoikeus johtaa jatkuviin uusintahakemuksiin sukupuolen vahvistamisessa. Esimerkiksi Tanskassa lain kahdeksanvuotisen voimassaolon aikana vain hieman yli prosentti sukupuolensa vahvistaneista on jättänyt uusintahakemuksen, ja näissäkin tapauksissa on ollut kyse henkilön katumuksesta, ei väärinkäytöstä. Myöskään seitsemän vuotta sitten translakinsa uudistaneessa Irlannissa ei ole havaittu tällaisia väärinkäytöksiä.

Vielä muistutuksena meille vastuuta kantaville päättäjille: Vaikka jossain olisikin joku yksittäinen henkilö, joka käyttää järjestelmää tai lainsäädäntöä hyväkseen, ei se kelpaa argumentiksi muuten toimivaa ja laajasti hyvinvointia lisäävää lainsäädäntöä vastaan. Ja jos väärinkäytöksiä esiintyy, niistä tulee olla kunnollista näyttöä, ei ruokakaupassa tai nettipalstoilla kuultuja huhuja. Kansainvälisten kokemusten mukaan ei ole olemassa vakavasti otettavaa näyttöä juridisen sukupuolen vahvistamisen helpottamisen kielteisistä vaikutuksista. [Päivi Räsänen: Entäs tämä Skotlannin tapaus?]

Arvoisa puhemies! Kaiken tämän sanottuani haluan vielä sanoa, hyvät kollegat: nyt on translain aika. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Välihuudot kuuluvat eduskuntakeskusteluun mutta ei päällekkäin puhuminen. Koetetaan huolehtia siitä, että kukin vuorollaan, meillä on aikaa kyllä. — Edustaja Turtiainen.

14.41 Ano Turtiainen vkk: Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Juvosen hylkäysesitystä.

Viime viikolla tämän niin sanotun translain ensimmäisessä käsittelyssä kyseenalaistin niiden oikeustoimikelpoisuuden, jotka ovat tätä lakia esittämässä, ja niiden, jotka meinaavat äänestää tämän lakiesityksen puolesta. Pysyn yhä kannassani. Jos joku esittää, että sukupuolia on muita kuin luomisjärjestyksessä määritetyt mies ja nainen, ja jos vielä jonkun mielestä sukupuolen voi vaihtaa ilmoituksella, niin kyllä sellainen ihminen tarvitsee saada henkisen tuen piiriin. Ja kyllä siitäkin pitäisi aloittaa jo keskustelu, että ennen kuin kyseinen henkilö on saatu tolkkuihinsa, pitäisikö häneltä evätä jopa ajo-oikeus liikenteessä, puhumattakaan aseenkantoluvista.

Olen välillä miettinyt, kuinka pitkämielinen Jumala oikeasti onkaan, kun hän on katsonut näin kauan tätä maamme perova kehitystä. Mutta ehkä hän on sittenkin aika äkkipikainen, nimittäin hänelle yksi päivä on tuhat vuotta. Ja niin kuin viime puheessani toin esille, tämä lakiesitys on järjenvastaisuuden lisäksi täyttä jumalanpilkkaa. On päivänselvää, että jos tämä älytön lakiesitys saatetaan voimaan, siitä seuraa järkyttävä rangaistus. Kaikki yhteiskuntamme ongelmat, oli kyseessä sitten terveystalvojemme romahdus, ylikuolleisuus, mielenterveysongelmat, energian ja ruoan hinta tai ihan mitä tahansa, joista nyt kärsimme, ovat yhteydessä siihen, että me olemme kansana hylänneet Jumalan ja hänen sanansa. Toki kansan on helppo laittaa kaikki ahdinko päättäjien syyksi, mutta tosiasia on kuitenkin se, että eksyksissä oleva kansa on itse kaikessa maallisuudessaan valinnut keskuudestaan ne hölmöimmät päättämään maansa asioista, ja tässä on sitten se hölmöyden lopputulos, kun me käsittelemme täällä tätä seinähullua translakiehdotusta.

Hyvät kollegat, me olemme kansanedustajina vastuussa tämän ajan tapahtumista tässä maassa. Me olemme vastuussa myös jälkikasvumme tulevaisuudesta. Meidän tehtävämme

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

oli tällä eduskuntakaudella pysäyttää kaikki hulluus tästä maasta, mutta me olemme vielä tämän kauden kalkkiviivoillakin säätämässä entistä hölmömpiä lakeja. Suoraan sanottuna hävettää tämän eduskunnan puolesta.

Arvoisa puhemies! Teiniliiton, nykyisen Lukiolaisten Liiton edeltäjän, jäsenkirjassa oli 1950-luvulla painettu periaatteet, joista ensimmäinen kuului: ”Turvamme on ikiaikojen Jumala.” [Eva Biaudet’n välihuuto] Tähän tulisi meidänkin palata eikä enää yhtään horjuttaa nuorten mieliä tämän lakiesityksen kaltaisilla sairailta ajatuksilla.

Huomenna muuten täällä käsitellään tämän lain äänestyksen jälkeen tasa-arvopoliittista selontekoa, ja jos tämä laki äänestetään voimaan, hyvät kollegat, mitä luulette, meneekö koko tasa-arvopoliittinen selonteko uusiksi? [Vasemmalta: Ei todellakaan! — Eva Biaudet: Ette ehkä ole lukenut sitä!] — Kyllä juuri tänään luin sitä, ja siitä saa muuten aika mehevät puheet. [Eva Biaudet: Kannattaa lukea uudestaan!] — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Aittakumpu.

14.45 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa puhemies! Kaikkia ihmisiä tulee kohdella arvostavasti ja kunnioittavasti. Kaikista suomalaisista pitää pitää hyvää huolta, ja juuri siksi tämä esitetty translaki on saanut osakseen, aiheesta, niin paljon kritiikkiä. Meillä on tosiaan käsissämme esitys, joka on, niin kuin tässä on jo hyvin perustellusti tuotu esiin, vastoin tervettä järkeä, luonnonlakeja ja luomisjärjestystä, ja jopa suomalaisista enemmistö vastustaa sitä Taloustutkimuksen teettämän tutkimuksen mukaan. [Eva Biaudet: Uskonto ei oikeuta syrjintää!]

Tämä on jopa painajaismainen tilanne, että joudumme käsittelemään tällaista esitystä. Ajatus, että sukupuolen voisi vaihtaa pelkällä omalla ilmoituksella ja että oman sukupuolen ylipäänsä voisi päättää, on lähtökohtaisesti järjetön. Ei siinä ole mitään järkeä. Eduskunnalle on asiantuntijakuulemisissa selkeästi tuotu esiin tämän lakiehdotuksen ongelmat.

Arvoisa puhemies! Mietintöön sisältyy valiokunnan keskustalaisten jäsenten vastalause, ja kannatan sen mukaista lakiehdotusten hylkäämistä, koska esitetty laki ei ole hallitusohjelman mukainen.

Sukupuolen juridisen vahvistamisen voisi tehdä omalla ilmoituksella ilman perusteellista selvitystä, ja tämän voisi tehdä niin monta kertaa kuin haluaa, eli minkäänlaista pysyvyyttä ei vaadita. Tuntuu oudolta, että yhä useampi näyttää hylänneen ainakin tämän lakiehdotuksen kohdalla sivistykseen, tieteeseen ja faktoihin pohjautuvan päätöksenteon. Viime kesänä eduskunta hyväksyi vanhemmuuslain, jonka mukaan mieskin voi synnyttää. Kaikki tiedämme, että tämä ei ole totta. Keisarilla ei totisesti ole vaatteita. Translaki jatkaa tällaista ideologian pohjalta tehtyä lainsäädäntöä, jossa luonnonlait ja tieteelliset faktat sivuutetaan.

Lainsäädännön eroaminen totuudesta aiheuttaa syystäkin sekaannusta ja hämmennystä, ja olemme kansanedustajina saaneet kansalaisilta palautteen vyöryn, ihmettelyn vyöryn. Pelättävissä on, niin kuin tässäkin keskustelussa on jo viitattu, että jossakin vaiheessa tulevat ensimmäiset vihapuhesytykset, kun tavallinen suomalainen ihminen ei suostu vastoin totuutta sanomaan miestä naiseksi ja naista mieheksi. [Eva Biaudet: Kuka on tavallinen?] Mikä käsitysten ja käytäntöjen sekasotku tästä vielä saadaankaan aikaan? Miksi on niin vaikeaa suojella lapsia ja lapsuutta ja pitää mielessä lapsen etu?

Järkyttävintä on, että valiokunnan enemmistö halusi, kokoomuksen tuella, mietintöön lausuman, jonka mukaan hallituksen pitää valmistella mahdollisuus juridisen sukupuolen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

vahvistamiseen myös alaikäisille. [Jussi Halla-aho: Ohhoh!] Samaan aikaan Seta pitää alaikäisille seksuaalivalistusta kouluissamme sukupuolen moninaisuudesta. [Eva Biaudet'n välihuuto] Alaikäisiä lapsia aiotaan jopa pakottaa Setan koulutettaviksi. Alaikäisille tulee antaa kasvurauha. Lapsen ei pidä joutua pohtimaan, onko biologia hänen kohdallaan totta vaiko ei. Mahdollisia kielteisiä seurauksia ja vaikutuksia erityisesti lasten, nuorten ja naisten asemaan ei jostain syystä ole haluttu käsitellä. Mitä merkitsee lapsillemme, että heidät laitetaan epäilemään sukupuoltaan, jonka he ovat syntyessään saaneet? Mitä merkitsee maamme lapsille, jos heidät jopa ohjataan vaihtamaan sukupuoltaan ja ääritapauksissa, kuten vasemmisto on esittänyt, ottamaan vastaan hormonihoitoja terveen kehityksensä muuttamiseksi?

Tässä asiassa maamme parhaisiin asiantuntijoihin lukeutuu täällä jo siteerattu nuorisopsykiatrian professori Riittakerttu Kaltiala. Häntä on aiheesta jo täällä useaan kertaan lainattu. Kaltiala totesi sosiaali- ja terveysvaliokunnalle seuraavaa — jota ei huomioitu:

”Kun sukupuoli-identiteetin teemat ovat jo pitkään olleet voimakkaasti esillä julkisessa keskustelussa, on nykyään tavallista, että nuoret etsivät kehitysvaiheen kasvukipuihin ja vaikeampiinkin ongelmiin ratkaisua sukupuolenkorjauksesta muiden, tarkoituksenmukaisempien interventioiden kustannuksella. Tämän kehityksen tukeminen olisi omiaan myös viivyttämään varsinaisesti tarpeen mukaisia interventioita ja tukitoimia ongelmatilanteissa.

Alle puberteetti-ikäisistä lapsista, jotka identifioituvat biologisesta sukupuolestaan erikanevalla tavalla tai kokevat sukupuoliahdistusta, neljä viidesosaa kokee puberteetin myötä toisin. Siksi lasten kohdalla ei tule harkita juridisia eikä fyysisiä interventioita sukupuoli-identiteetin takia.”

Arvoisa puhemies! Viime perjantain Helsingin Sanomissa Kaltiala toi esiin sen, että meillä on liian ahdas kuva pojasta ja miehestä, työstä ja naisesta. Lainaus Helsingin Sanomien jutusta: ”Tärkeää on hyväksyä lapsi omana itsenään, Kaltiala sanoo. ’Hyväksymistä on sanoa, että olet siis poika, josta tuntuu, että olet tyttö. Se on ookoo, ja saat olla, mitä olet, ja katsotaan, mitä isompana tapahtuu.’ Sen sijaan lasta ei hyväksytä kokonaisuutena, jos hänen kokemuksensa tai fyysinen kehonsa kielletään. Jos käsketään olla kuten pojan kuuluu, kielletään kokemus. Jos sanotaan, että olet todellisuudessa tyttö, kielletään keho, Kaltiala selittää. Kummassakin tapauksessa lapsi saa viestin, että hänessä on vikaa. Myöskään juridisen sukupuolimerkinnän muuttaminen nuoruudessa ei ole hänen mukaansa muodollisuus, jossa todetaan tosiasia, vaan vahvaa psykologista ja sosiaalista puuttumista, joka ohjaa nuoren kehitystä. ’Se on viesti siihen suuntaan, että tämä on sinulle oikea tie.’” [Markus Lohi: Juuri näin!]

Jutussa Kaltiala tuo esiin, että hormonihoitoja ja juridisen sukupuolen vahvistamista vaativat aktivistit ja järjestöt, kuten Seta, toistavat usein, että transnuorilla on lisääntynyt itsemurhariski ja he tarvitsevat siksi pikaisesti hoitoa ja tukea. ”Se on tarkoitushakuista disinformaatiota, jonka levittäminen on vastuutonta”, Kaltiala sanoo lehdessä.

Translain käsittelyn yhteydessä on levitetty muutakin väärää tietoa. Jotkut ovat väittäneet, että hallituksen esitykseen kriittisesti suhtautuva ei kannattaisi ihmisoikeuksia. Tällaiset väitteet eivät pidä paikkaansa. Ei ole ihmisoikeus saada korjata sukupuolta omalla ilmoituksella ilman perusteellista selvitystä. Mikään Suomen ratifioima YK:n alainen ihmisoikeussopimus ei sitovasti vaadi Suomea toteuttamaan juridisen sukupuolen itsemäärittelyä. Lääketieteellisten tutkimusten tulisi olla asian ehtona jo sukupuoltaan pohtivan ihmisen [Eva Biaudet'n välihuuto] oman turvallisuuden ja hyvinvoinnin takia. Viime viikon

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

kyselytunnilla translain kritisointi leimattiin tässä salissa ”transihmisten demonisoinniksi”, ja pääministeri pyysi puheenvuoroja anteeksi. Mietin, pyysikö hän anteeksi myös niiltä transihmisiltä, jotka kritisoivat hallituksen esitystä ja vastustavat sitä.

Kaikkia ihmisiä tulee kohdella kunnioittavasti ja arvostavasti, ja jokaisella on oikeus olla oma itsensä, mutta lainsäädäntöä ei pidä mennä tällä esitetyllä tavalla muuttamaan. Monet transihmiset vastustavat tätä hallituksen esitystä, mutta mediassa heidän näkemyksiään ei juuri ole pidetty esillä. Heidän näkökulmastaan esitys vie varsinaisilta transihmisiltä uskottavuutta ja lisää ennakkoluuloja heitä kohtaan.

Arvoisa puhemies! Lainsäädännön eroaminen totuudesta ja faktoista on huolestuttavaa kehitystä. Eduskunta äänestää huomenna translaista. Jos ei muuten, niin edes maamme lasten vuoksi tämä lakiehdotus pitää hylätä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Suomela.

14.53 Iris Suomela vihr: Arvoisa puhemies! Huomenna toivottavasti koittaa juhlapäivä, kun äänestämme uudesta translaista. Meillä on mahdollisuus korjata yksi Suomen vakavimmista ihmisoikeusloukkauksista. Oikeus omaan sukupuoleen ilman pelkoa syrjinnästä ja väkivallasta on keskeinen ihmisoikeus, joka ei tällä hetkellä toteudu Suomessa. Paljon työtä riittää vielä tämän jälkeenkin, koska nyt puhutaan todella vain henkilötietoihin merkityn sukupuolen korjaamisesta.

Ihmisen sukupuolen tietää parhaiten hän itse. Uusi laki tunnistaa tämän ja poistaa turhan viivyttelyn ja byrokratian, kun henkilötietoihin kirjattua sukupuolta korjataan. Todella nyt lääketieteelliset hoidot erotetaan kokonaan henkilötietoihin kirjatusta sukupuolesta. Tämä on syytä pitää mielessä, kun asiasta keskustellaan. Moni on tahtonut tänään puhua lääketieteellisistä hoidoista, mutta niistä ei eduskunta päättä, niistä päättävät lääketieteen ammattilaiset. Tätä uudistusta nämä ammattilaiset tukevat. Niin Lääkäriliitto kuin Suomen Psykiatriyhdistys ja Psykologiliitto ovat antaneet tälle uudistukselle tukensa parhaaseen mahdolliseen tutkimustietoon viitaten. Monille tämä tieto voi tulla yllätyksenä, sillä translain vastustajat pyrkivät levittämään kuvaa uudistuksesta jotenkin laajasti vastustettuna. Se ei pidä paikkaansa. [Välihuutoja kristillisdemokraattien ryhmästä]

Paikkaansa eivät pidä myöskään monet väitteet, joita translaista on levitetty. Käydään siis faktat läpi yksi kerrallaan:

Moni viittaa täällä muiden maiden kokemuksiin. Fakta kuitenkin on, että merkittäviä ongelmia ei ole ilmennyt missään niistä maista, [Antero Laukkanen: Kyllä on!] jotka ovat uudistaneet translakinsa itsemääräämisoikeuden mukaisiksi. Tällainen laki on voimassa jo yhdeksässä eurooppalaisessa maassa: Belgiassa, Tanskassa, Islannissa, Irlannissa, Maltalla, Luxemburgissa, Norjassa, Portugalissa ja Sveitsissä. Nyt on ollut huolta uusintahakemuksista, siis sukupuolimerkinnän toistuvasta muuttamisesta. Näitä tapauksia on kussakin näistä maista ollut korkeintaan muutamia vuodessa, joissain maissa ei edes yhtä per vuosi. Ilmiö on siis todella harvinainen.

Mitä taas tulee väärinkäytöksiin, niitä ei ole raportoitu yhdestäkään EU-maasta.

Mitä sitten taas tulee väkivaltarikoksiin ja vankiloihin, järjestelyt on tietysti tehtävä turvallisuus edellä. Näin toimitaan Suomessa jo nyt. Ei ole harvinaista, että vaaralliseksi katsottu vanki sijoitetaan vankilassa tavalla, joka varmistaa muiden vankien turvallisuuden. Tämä on jo nyt Suomen vankiloiden toimintamalli. [Juha Mäenpään välihuuto]

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

Toinen yleinen väite on, että translain vastustus olisi laajamittaista. Tämäkään ei pidä paikkaansa. Kuten sanottua, lääketieteen ammattilaiset kannattavat tätä uudistusta. Heitä edustavat järjestöt ovat usealle valiokunnalle asiasta lausuneet. Ne lausunnot ovat nyt kaikkien kansanedustajien tutustuttavissa. [Sanna Antikaisen välihuuto]

Moni asiantuntija nosti itse asiassa esiin, että laki on vajaa, koska se ei tunnista myös nuorten oikeutta oikeaan sukupuolimerkintään. Tämän nostivat esiin muun muassa HUS, yhdenvertaisuusvaltuutettu, tasa-arvovaltuutettu, lapsiasiainvaltuutettu, Lastensuojelun Keskusliitto, Ihmisoikeuskeskus, Väestöliitto, Amnesty, Seta, Suomen evankelis-luterilainen kirkko ja Unicef. Kuten huomata saattaa, tätä uudistusta kannattavat kaikki merkittävät Suomessa pitkään toimineet ihmisoikeus-, tasa-arvo- ja sateenkaarijärjestöt. Samaa voi sanoa myös tasa-arvotoimijoista ja naisjärjestöistä. Tätä uudistusta ovat vaatineet tasa-arvovaltuutettu ja tasa-arvoasiain neuvottelukunta, Nytkis, Naisjärjestöjen Keskusliitto ja Naisasialiitto Unioni. Todella kannatus uudelle translaille on laajamittaista, ja se johtuu siitä, että tämä translaki edistää ihmisoikeuksia.

On varmasti ihmisiä, joiden käsitys ihmisoikeuksista poikkeaa vaikkapa Amnesty, Ihmisoikeuskeskuksen ja Ihmisoikeusliiton ja YK:n käsityksistä. Nämä ovat mielipiteitä, mutta näillä mielipiteillä ei ole pohjaa kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa. Todella tilanne on nimittäin se, että nykytilanne on vaarallinen. Väärät sukupuolimerkinnät altistavat transihmiset syrjinnälle ja pahimmillaan väkivallalle. Tämä uhka kohdistuu etenkin nuoriin. Tiedämme THL:n tutkimuksista, että nämä nuoret kohtaavat varsinkin kouluissa väkivaltaa ja syrjintää useammin kuin muut. Psykkistä väkivaltaa ovat kokeneet lähes kaikki transnuoret ja fyysistä väkivaltaa noin puolet. Noin puolet suomalaisista transnuorista on ajatellut itsemurhaa. Tämä riski on paljon pienempi, jos nuoren perhe, ystävät ja opettajat hyväksyvät hänet sellaisena kuin hän on. Todella tällä hyväksynnällä on siis valtavan suuri merkitys. Myös kansainvälinen transihmisten parissa työtä tekevien lääketieteen ammattilaisten järjestö on todennut, että kohtelun on lähdeittävä nuoren oman identiteetin kunnioittamisesta.

Viime päivinä sekä tätä kansainvälistä tutkimusta ja asiantuntemusta että THL:n väitteitä on lähdetty kiistämään. Silloin näyttönä pitäisi olla laadukkaampaa, uudempaa tutkimustietoa. Näin ei ole. Käytetyt tutkimukset on joko ymmärretty väärin, tai sitten ne ovat auttamattomasti vanhentuneita. Tutkimusasetelma on ollut puutteellinen, tai tutkimuksessa on ollut muita merkittäviä puutteita. Itse en ainakaan THL:n asiantuntemusta lähtisi kiistämään, kun nämä tiedot pohjaavat muun muassa kouluterveyskyselyihin. Yksikään muu toimija ei ole vastaavanlaajuisia kyselyitä Suomessa tehnyt.

Tilanne onkin siis kestävä, eikä se voi siksi jatkua. Nuorille on annettava mahdollisuus oman sukupuolensa mukaisiin henkilötietoihin. Henkilötiedot eivät määritä kaikkea elämässä, mutta ne määrittävät passin, monessa kunnassa bussikortin, ja jos tieto on väärä, se voi johtaa merkittäviin ongelmiin. Helsingin Sanomat uutisoi juuri lipuntarkastajien vaikeuksista, vaikka lipuntarkastajia on täällä koulutettu. Olisikin kohtuullista, että kaikilla nuorilla olisi oikeat henkilötiedot. Oikeat henkilötiedot ovat myös paras tapa varmistaa, että kukin ihminen voidaan tunnistaa sellaisena kuin hän on.

Tämä sukupuolen juridinen vahvistaminen on alaikäisille jollain tapaa mahdollistettu jo 17:ssä Euroopan maassa, ja näissä maissa asia on rullannut varsin hyvin. Merkittäviä ongelmia ei ole ilmennyt. Ei ole myöskään tapahtunut niin, että valtava joukko alaikäisiä olisi sukupuolimerkintää lähtenyt korjaamaan. Esimerkiksi Norjassa tapauksia on ollut noin 500. Todella huoli siitä, että tämä laki jotenkin muuttaisi merkittävästi suomalaisten nuor-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

ten enemmistön elämää, ei pidä paikkaansa, koska transnuoria on verrattain pieni osa nuorista, mutta se on sellainen vähemmistö, joka tarvitsee nykyistä parempaa lainsuojaa, ansaitsee ihan saman turvallisen oppimisympäristön, saman turvallisen arjen kuin muutkin nuoret. Todella tämän pienen mutta haavoittuvassa asemassa olevan nuorten joukon tähden meidän on hyväksyttävä huomenna lausumaesitys, jossa eduskunta kiinnittää huomiota tähän samaan asiaan kuin esimerkiksi YK, lukuisat lapsijärjestöt, lukuisat ihmisoikeusjärjestöt, sillä se on seuraava askel, joka meidän on otettava, näiden lasten nähden.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäenpää.

15.01 Juha Mäenpää ps: Arvoisa herra puhemies! Ihan ensimmäisenä meidän tulisi pitää täällä hiljainen hetki, nimittäin järjen valo on kadonnut tästä salista. Tämä, mitä te teette, on painajaismaista, ja suoraan sanoen hävettää. Tämä hallituksen tekemä lakiesitys ei ole eduskunnan arvovallalle ollenkaan sopivaa.

Viime kyselytunnilla pääministeri Sanna Marinin vastauspuheenvuoro kuului seuraavasti: ”Arvoisa puhemies! Epäilen kyllä, että ne transhenkilöt, jotka tätä keskustelua kuuntelevat, sukupuolivähemmistöihin kuuluvat ihmiset, kuuntelevat tätä keskustelua surullisina ja järkyttyneinä, ja haluan hallituksen puolesta pyytää anteeksi näiltä ihmisiltä, että he joutuvat jälleen kerran näkemään ja kuulemaan tämän kaltaisia keskusteluja.”

Tekisi mieli pyytää anteeksi pääministerin anteeksipyyntöä, joka loukkaa osaa transhenkilöistä, niitä, jotka pitävät tätä lakiehdotusta huonona, mutta en tee sitä, koska ei täällä sallissa kenenkään kuulu pyytää anteeksi edustajien puheenvuoroja. He ovat täällä kansaa edustamassa, ja he ovat varmaan saaneet yhteydenottoja tämän lain tiimoilta.

Arvoisa puhemies! Ne sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt, jotka minä tunnen, ovat järkyttyneitä tästä hallituksen esittämästä uudesta laista. Eivät he pidä tätä järkevänä.

Arvoisa puhemies! Muistanette varmaan, kuka oli Mauno Ahonen. Mauno Ahonen pikaraportissaan nosti esiin, että hiihtopuolen kilpasiskoista toisella oli syntymäpäivät ja heistä toinen harkinnan jälkeen päätti ostaa kilpasiskolleen lahjaksi partakoneen. Lahjan saaja suivaantui lahjasta niin, että potkaisi lahjan antajaa munille. Tämä oli tuohon aikaan hauskaa huumoria ja se nauratti — nauroimme vedet silmissä. Nyt vedet tulee taas silmistä — ei naurata, enemmän itkettää. Miten Suomi on vajonnut tähän tilaan, että se alkaa säätää lakeja ohi luonnonlakien? Tämä on aivan käsittämätöntä. Naisten kilpaurheilu saattaa olla jatkossa tällaista. Siellä voi käydä juuri niin kuin nämä vitsiniekat Kummelissa tuohon aikaan maalailivat. [Välihuuto]

Tuohon samaan aikaan kokoomus kutsui itseään vielä nimellä Kansallinen Kokoomus ja sen arvot olivat koti, uskonto, isänmaa. Mitä ne ovat huomenna? Huomenna äänestetään. Äänestämme asiasta, ja kehotankin istuntoa nyt seuraavia kiinnittämään huomiota kokoomuksen äänestyskäyttäytymiseen sekä niihin, jotka ovat poissa täältä salista. Ymmärtääkseni he tämän ratkaisevat, he ovat sellaisessa vaa’an-kieliasemassa.

Arvoisa vasemmistohallitus ja hallituspuolueiden edustajat, te peräänkuulutitte ihmisarvoa. Me perussuomalaiset nimenomaan kunnioitamme ihmisarvoa niin paljon, että esitämme hallituksen pätkähullun lakiesityksen hylkäämistä. On ihmisarvoa taata tytöille, naisille ihmisarvoinen kohtelu urheilussa, harrastuksissa, koulussa. Tämä lainsäädäntö ei ole millään tavalla järkevä. Suoraan sanoen hävettää se, että juuri EM-kisoissa ”tule sellaisena kuin olet” -teemalla käsittääkseni avajaistilaisuudessa luisteli tällainen transhenkilö, yli

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

viisikymppinen mies, joka on muuttanut itsensä naiseksi. Se olisi ollut arvokas paikka jollekin nuorelle urheilijalle olla avaamassa näitä kisoja.

Ihmisten arvostus ja kunnioitus on semmoinen, mitä meidän pitäisi täällä kunnioittaa, ja nyt vähemmistön asialla saadaan harhautettua näin suurta joukkoa ihmisiä, enemmistöstä viis.

Arvoisa puhemies! Minulla on tässä puhe, jonka on kirjoittanut sukupuolivähemmistöihin kuuluva henkilö. Hän ei kannata tätä lakia. Hän nostaa siinä esiin ne ongelmat, joita tämä uusi lainsäädäntö tuo heille. Hän on käynyt prosessin läpi, ja hän pitää tätä teidän uutta lainsäädäntöänne benjihyppynä huonosti kiinnitetyllä köydellä. Otan seuraavan puheenvuoron, ja siinä luen tämän. Hän on laatinut minulle puheen tänne. Se ei täysin vastaa omaa ajatustani, mutta kansanedustajana voin lukea täällä kansalaisen mielipiteen. — Kiitoksia.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Niikko.

15.08 Mika Niikko ps: Arvoisa puhemies ja arvoiset työkollegat ja kansalaiset, jotka tätä keskustelua seuraatte! Tämä nyt esillä oleva hallituksen esitys translain muutoksesta on ikävä kyllä hyvin haitallinen ja täynnä erilaisia valuvikojakin. Vastoin kuin osa kansanedustajista täällä tänään on puhunut, kuten edustaja Suomela vihreistä hetki sitten väitti, että sukupuolijaottelu on syrjintää, mikään kansainvälinen ihmisoikeuselin tai sitoumus ei vaadi, että koko väestölle on annettava oikeus oman tuntemuksen pohjalta vaihtaa sukupuoltaan vuoden välein. Mikään ei vaadi tätä.

Lisäksi, kun tiedetään, että tämä sukupuoli voidaan pelkällä lomakkeella vaihtaa ja ilmoituksen käsittelee toimistotyöntekijä ilman minkäänlaista lääkärin konsultaatiota tai arvioita esimerkiksi siitä, onko henkinen hyvinvointi, tasapaino kohdallaan, tähän on vahingollinen monelle ihmiselle, jolla on se sukupuoliristiriita sillä hetkellä olemassa. Esimerkiksi nuorillahan tämä on hyvin tyypillistä. Itse kullakin meillä on ollut nuorena jos jonkunlaisia ristiriitoja oman kehon kanssa — ja on varmasti vieläkin, en sitä kiistä, etteikö meillä aikuisillakin ole — niin on väärin antaa yhteiskunnassa semmoinen signaali, että sinä et ole rakastettu ja hyväksytty sellaisena kuin sinä olet syntyessäsi tänne maailmaan tullut.

Mielestäni tässä ei suojella kansalaisten hyvinvointia, saati edistetä sitä. Tämä lakimuutoshan mahdollistaisi sitten myös semmoisia vahingollisia lieveilmiöitä, kuten joidenkin pahaa ajattelevien henkilöiden pääsyn vastakkaista sukupuolta edustavien henkilöiden vaikka pukuhuoneisiin tai saunatiloihin. [Paula Werningin välihuuto] Tai on vaikkapa uutisoitu paljon vankiloista, kuten on käynyt Britanniassa, kuinka eräs tällainen henkilö oli mennyt naisten vankilaan ja tehnyt siellä hyvin paljon vahinkoja. Sen lisäksi, kuten edustaja Mäenpää täällä mainitsi, urheilukin on sellainen alue, jossa tullaan sen jälkeen miettimään hyvin tarkkaan, miten me määritellään, kuka edustaa kilpailussa mitään sukupuolta [Paula Werningin välihuuto] jatkossa niin, että se olisi ihan reilua. [Antero Laukkasen välihuuto] Tässä on paljon asioita, mitä pitäisi pohtia. Ja jos niihin puututaan, niin sitten huu-detaan, että se on ihmisoikeusrikkomus, että tullaan määrittelemään minun oikeuttani tehdä juuri niin kuin minä itse haluan.

Tämä on vähän kuin taksilain uudistus aikanaan. Täällä puhuttiin kovasti, että aika on kulkenut tähän pisteeseen ja taksiliikenne pitää vapauttaa. Kovasti täällä oli silloin puolustajia, jotka sanoivat, että ei tässä kovin paljon vahinkoa synny. Ei ole vielä semmoista hal-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

litusta löytynyt, joka olisi voinut ne vahingot korjata, eikä niitä enää pysty korjaamaan. Tässä käy, pelkään, samalla tavalla, mutta tämä on vielä vakavampaa, koska tämä koskettaa myös meidän lapsiamme.

Onneksi tästä hallituksen esityksestä jäi teidän, hallituksen, keskinäisen riitelynne vuoksi pois alle 18-vuotiaiden mahdollisuus tehdä näitä sukupuolimäärittelyilmoituksia. Se on hyvä, että näin kävi, että tässä on edes joku ikäraja. Tätä minä kutsun kyllä lastensuojeluksi. Tämä oli kyllä hyvä asia. Mutta nyt kun ollaan kuultu näitä puheita, niin täällä hyvin moni kansanedustaja vaatii, että tähänkin pitää puuttua, että lastenkin pitää saada kokea, mitä kokee, ja se pitää juridisesti tunnustaa. Sen tähdenhän täällä on sitten sosiaali- ja terveysvaliokunta tämmöisiä erilaisia lausumia kirjoittanut hallituksen puolesta, että tämmöistä asiaa tullaan tarkastelemaan jossain määrin.

Monestihan tämmöinen sukupuoliristiriita varsinkin nuoren kehossa on ohimenevä ilmiö pääasiassa. Nyt kun me tiedetään, että suuri osa niistä on ohimeneviä ilmiöitä, niin siihenkin pitäisi saada oikealaista perspektiiviä ja peiliä ja tukea. Kun täällä mainitaan perusteluissa, puheissa joidenkin kansanedustajien esittämänä, että yli 50 prosenttia transhenkilöistä ja tämmöisistä sukupuolivaihtohaluisista henkilöistä kärsii mielenterveysongelmista, niin eihän se todista sitä, että tämmöinen lainsäädäntö on tarpeellinen. Eikö se todista sitä, että jotain vahinkoa on tapahtunut, koska heitä on sekoitettu hyvin paljon? Minun mielestäni tämä on juuri päinvastoin eli niin, että tämä vain hämmentää lisää ja tuo lisää sitä ahdistusta ja tuskaa näitten ihmisten kasvurauhaan ja elämään.

Valtaosa nuorison sukupuoliristiriidoista onkin ohimeneviä. Esimerkiksi yli 10 vuotta sukupuoliahdistuneita nuoria hoitanut nuorisopsykiatrian professori Riittakerttu Kaltiala muistuttaa meitä, että juridinen sukupuolen vaihtaminen ohjaisi nuorta valitsemaan sen sukupuolen, joka ei vastaa biologiaa, ja ilman juridista päätöstä ja sen luomaa painetta lopputulos voisi olla päinvastainen. Väärin perustein, ilman lääkärin konsultaatiota ja riittävä harkinta-aikaa tehdyt juridiset sukupuolenvaihdokset ovat tästäkin syystä äärimmäisen haitallisia ja vaikutuksiltaan kauaskantoisia.

Arvoisa puhemies! En tiedä, miten tuolla sosiaali- ja terveysvaliokunnassa pääsi läpi mietinnön lausumaan tämä kirjaus, jossa edellytetään valtioneuvostoa arvioimaan ja valmistelemaan tarvittavat lainsäädäntömuutokset transsukupuolisten lasten ja nuorten itsemääräämisoikeuden edistämiseksi sukupuolen vahvistamisessa. Kysyn nytten, miten tämä on mahdollista, että tämä nyt sinne kuitenkin uitettiin, vaikka te hallituksessa ymmärtääkseni pääsitte sopimukseen, että näitä alaikäisiä ei tähän sotketa. Tämähän nytten taas luo painetta tulevaisuutta varten, että nämä lapsetkin joutuvat tähän samaan paineeseen ja soppaan mukaan. Mielestäni aikuiset toki saavat tehdä, mitä haluavat, tuntee olevansa koiria tai kissa tai mikä tahansa, mutta meidän pitäisi suojella lapsia ja jättää heidät pois tällaisista laki-ideologisista hankkeista, joilla voidaan tehdä peruuttamatonta vahinkoa. Tämähän tarkoittaa käytännössä sitä, että tämä tulee olemaan yksi valistussuunta, mitä ruvetaan kouluihin ja päiväkoteihin työntämään ministeriöitten kautta, ja sellaista kehitystä en soisi meidän lapsillemme. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Östman.

15.16 Peter Östman kd: Arvoisa puhemies! Suomen nykyinen lainsäädäntö perustuu käsitykseen kahdesta sukupuolesta — naisesta ja miehestä — joka nousee biologisista tosiasioista. Sukupuolen käsite muuttuisi tämän hallituksen esityksen myötä subjektiiviseksi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

sukupuolikokemukseksi. Esityksessä samastetaan virheellisesti käsitteet ”sukupuoli” ja ”sukupuoli-identiteetti”.

Esitys translaiksi on tavattoman huonosti valmisteltu, sillä siinä ei ole punnittu lain seurannaisvaikutuksia. Juridisen sukupuolen muuttaminen nyt säädettävässä laissa koskee koko yhteiskuntaa, ja sen vaikutukset ulottuvat kaikkiin Suomessa asuviin, eivät vain transsukupuolisiin. Monet yhteiskunnan vakiintuneet toiminnot muuttuvat, jos sukupuolesta tulee ilmoitusasia.

Kuten monessa asiantuntijalausunnossa on tuotu esille, sukupuolen vahvistamista koskeva laki merkitsee yhteiskunnan sääntöjen uudelleenkirjoittamista. Laki määritteli uudella tavalla, mitä tarkoittaa olla mies tai nainen. Tällä on merkittäviä vaikutuksia yhteiskuntaan, koska juridisella sukupuolella on kuitenkin useissa tilanteissa määrittävä asema yhteiskuntajärjestyksessämme.

Värderade talman! Barn och unga ska få utvecklas och växa i fred. Därför får inte möjligheten att byta kön utvidgas till att beröra minderåriga. Barn och unga som lider av könsdysfori kan däremot ges mångsidig och multiprofessionell hjälp och stöd för behandling av könsdysfori och utredning av grundläggande orsaker bakom den. Vår lagstiftning och läroplanerna för barn och unga bör göra en tydlig skillnad mellan könstillhörighet, könsidentitet eller könsuttryck.

Regeringen har inte gjort någon utredning av hur barn påverkas av att deras föräldrar byter kön. Regeringens förslag försvagar också möjligheterna för en person som överväger könsbyte att få tillgång till mentalvårdstjänster eller neuropsykiatriska tjänster. Regeringen har inte heller utrett lagens konsekvenser för jämställdheten mellan könen och hur lagstiftningen påverkar dels undersökningar och forskningsresultat som utgår från en indelning av könen i kvinna och man, dels jämförbarheten för undersökningarna och resultaten.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä tai valiokunnan mietinnössä ei ole tuotu esille lakiesityksen vaikutuksia riittävän kattavasti, ja lakimuutos on viety myös alkuperäistä tarkoitusta pidemmälle. Siksi katson, että sukupuolen ei tule jatkossakaan perustua sukupuoli-identiteettiin vaan biologiseen sukupuoleen, minkä vuoksi kannatan edustaja Juvosen tekemää hylkäysesitystä sekä myös edustaja Räsänen tekemiä lausumaehdotuksia.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Lohi.

15.20 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Käytin tästä aiheesta puheenvuoron viime viikolla ensimmäisessä käsittelyssä, mutta ajattelin, että tähän alkuun kertaan, mistä tässä laissa on kysymys.

Ehkä se keskeinen ero, joka jakaa nyt eduskunnassakin meitä kansanedustajia, on se, tuetaanko sitä ajattelutapaa, josta hallituksen esitys ja mietintö lähtevät, että ihmisen sukupuoli on pelkästään ja ainoastaan mielipidekysymys. Itse en voi näin ajatella, vaan lähtökohtahan on luonnontieteissäkin se, että ihmisen sukupuoli määräytyy hedelmöittymisen yhteydessä kromosomien perusteella. Tästä biologisesta tosiasiasta emme pääse minnekään, vaikka me säätäisimme täällä minkälaisen lain tahansa. Tätä lakia ei meillä ole valtuutta muuttaa.

Täällä puheenvuoroissa on vedottu ihmisoikeuksiin, ja on totta, että siinä mielessä, mitä ihmisoikeuksilla tarkoitetaan, eli kansainväliset ihmisoikeussopimukset tai ihmisoikeus-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

tuomioistuimen ratkaisut, siellä on Suomea huomautettu siitä, että meillä on niin sanottu pakkosterilisaatio lainsäädännössä, mutta mikään muu tämän asian ympärillä ei ole puhtaasti ajateltuna ihmisoikeuskysymys. Erilaisia arvokysymyksiä kyllä on. Itsekin ymmärrän sen, että tätä pidetään ihmisoikeuskysymyksenä, mutta avoimesti sanottuna en ehkä ymmärrä kuitenkaan sitä, että jos joku haluaa olla mies tai muuttaa itsensä mieheksi, niin miksi hän haluaisi vielä synnyttää sen jälkeen. Mutta ei minun tarvitsekaan varmaan kaikkea ymmärtää — ajattelen ehkä tästä asiasta aika yksinkertaisesti ja pohjaan niihin biologisiin tosiasioihin, joita meille kaikille on opetettu myös koulussa.

Tämä hallituksen esitys on kuitenkin rajattu nyten — ja hyvä niin — täysi-ikäisiin ihmisiin. Valiokunnan enemmistö kuitenkin äänesti sellaisen lausuman puolesta, jossa yritetään tämä asia laajentaa ideologisista syistä myös alaikäisiin lausumalla, joka velvoittaisi hallitusta valmistelemaan lainsäädäntöä tältä osin. Sosiaali- ja terveysvaliokunta kuuli tämän asian käsittelyn yhteydessä erittäin laajan joukon asiantuntijoita, ja yksi asiantuntijoista oli, kun joulukuussa kuulemiset olivat, Tampereen yliopiston nuorisopsykiatrian professori Riittakerttu Kaltiala, jota täällä on myös siteerattu useissa hyvissä puheenvuorossa. Hän oli ja on ehdottomasti sitä mieltä tässä lausunnossaan, että lakia ei pitäisi missään tapauksessa ulottaa alaikäisiin. Hän perusteli kantaansa muun muassa sillä, että nuoruusiässä identiteetin rakentaminen on vasta käynnissä eikä kehityksen lopputulos ole tiedossa, ei myöskään nuorella itsellään. Kaltiala on vastannut Tampereen yliopistollisessa sairaalassa sukupuoliahdistusta kokevien nuorten arvioinneista siitä lähtien, kun toiminta alkoi vuonna 2011. Hän on kohdannut tehtävässä satoja sukupuolen kokemuksen kanssa kipuilevia nuoria. Siksi ajattelisin niin, että vetoan niihinkin, jotka ehkä ovat nyt tämän mietinnön puolesta äänestämässä, että kannattaisi harkita, että jättäisitte kuitenkin tuematta tuota lausumaa. Itse ajattelen niin, että jos ideologisista syistä, vastoin tällaistenkin asiantuntijoiden vahvaa mielipidettä, lähdetään laajentamaan ja pyritään laajentamaan tätä lapsiin ja nuoriin, silloin ei olla aidosti huolissaan heidän hyvinvoinnistaan ja terveydestään.

Arvoisa puhemies! Kuten edustaja Aittakumpu erinomaisessa puheenvuorossaan totesi, keskustan sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsenet jättivät tästä asiasta tähän mietintöön hylkäävän vastalauseen, ja tuen tämän mietinnön hylkäämistä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Tanus.

15.25 Sari Tanus kd: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys sukupuolen vahvistamisesta, ja heti alkuunsa sanon: meidän kansalaiset, syystä tai toisesta kehodysforiaa kokevat ja transihmiset, ansaitsevat meidän hyvinvointiyhteiskunnassamme parempaa kuin mitä tämä lakiesitys tarjoaa. Monille epäkohtien ja väärinkäytösten mahdollisuuksien avaaminen lainsäädännön myötä ei myöskään ole hyvää lainsäädäntöä. Se ei edistä kenenkään terveyttä ja hyvinvointia. Tämän vuoksi ja monen muun perustellun syyn vuoksi, joita tässä on edeltävissä puheenvuoroissa hyvin esitetty, kannatan esityksen hylkäämistä ja kannatan myös edustaja Räsänen esittämiä lausumia.

Arvoisa puhemies! Kyse ei ole translaista, vaikka sellaisena siitä puhutaan, vaan jokaisesta koskevasta, kenen tahansa oman ilmoituksen perusteella tehtävästä juridisen sukupuolen vaihtamisesta. [Jukka Mäkynen: Juuri näin!] Tämän jälkeen sukupuoli ei olisi enää biologinen ja lääketieteellinen, todennettavissa oleva tosiasia vaan sukupuoli voisi olla omaan kokemukseen tai toiveeseen perustuva, omalla ilmoituksella vaihdettavissa oleva asia. Siis

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

aikuisten oikeasti — mitä ihmettä täällä ollaan vakavasti esittämässä ja minkä vuoksi? Kenen etua tässä todellisuudessa ajetaan?

Arvoisa puhemies! Tulin tänään puhumaan tänne lasten ja nuorten, erityisesti tyttöjen ja nuorten naisten, puolesta. Tulin puhumaan tänne heidän puolestaan, jotka toivovat sukupuolenvaihdosta, heidän puolestaan, jotka kokevat voimakasta kehodysforiaa tai ahdistusta, ristiriitaa fyysisen kehonsa eli oman sukupuolensa ja sukupuoli-identiteettikokemuksen välillä. Tulin puhumaan transihmisiksi itsensä kokevien laadukkaiden, riittävän laaja-alaisen tutkimusten ja tarvittaessa oikea-aikaisten hoitojen ja tuen puolesta. Tulin puhumaan ihmisoikeuksien kunnioituksen ja järjestäytyneen, sivistyneen yhteiskunnan kirjausten, juridisten merkintöjen, todennettaviin tosiasioihin perustumisen puolesta.

Tämä lakiesitys ei palvele eikä edistä mitään näistä. Se polkee ihmisoikeuksia, se polkee transihmisten perusihmisoikeuksia ja tosiasioihin perustuvia, luotettavia yhteiskunnan juridisia kirjauksia, ja se avaa ovia monenlaisille väärinkäytöksille ja hämmennyksille. On käsittämätöntä, että tämäntyyppistä esitystä ollaan vakavalla mielellä oikeasti esittelemässä tässä salissa. Kansanedustajat, arkijärkeä käyttävät, koulutetut päättäjät, isät ja äidit tässä talossa, tässä salissa — aikuisten oikeasti: tämä peli on vihelleltävä poikki. Tämä paksuilla ideologisilla silmilaseilla ja putkinäöllä valmisteltu esitys ei palvele ketään — kaikkein vähiten heitä, joilla on todellista, syystä tai toisesta johtuvaa voimakasta ristiriitaa oman sukupuoli-identiteettinsä ja fyysisen kehonsa, sukupuolensa, välillä eli voimakasta kehodysforiaa. Esitys murentaa myös tämän talon uskottavuutta ja arvovaltaa ja osoittaa myös sen, kuinka vahvan ideologisia esityksiä voidaan olla puskemassa eteenpäin laajoista negatiivisista vaikutuksista huolimatta. Tätä ei tule missään nimessä hyväksyä.

Tätä esitystä on markkinoitu ihmisoikeuksien toteutumisella ja itsemääräämisoikeudella. Minä kerron teille, arvoiset kollegat: Perusihmisoikeuksiin kuuluu saada tietää tosiasiat. Sukupuoli on biologinen ja lääketieteellinen, syntymässä saatu ihmisen pysyvä ominaisuus. Valittavissa ja itse määrättävissä on se, kuinka sukupuoltaan ilmaisee. Myös sukupuoli-identiteetti — se, miten kokee, mitä haluaa tai mihin pyrkii — on usein iän myötä muuttuva, ja siihen voivat monet asiat, ihminen itsekkin, useimmiten vaikuttaa.

Nykylaissa olevat käsitteet sukupuoli, sukupuoli-identiteetti ja sukupuolen ilmaisu on säilytettävä ja pidettävä erillään toisistaan. On normaalia, että lapsena ja nuorena ja murrosiässä tuntemukset, kokemukset, toiveet ja identiteetti vaihtelevat ja koetaan ristiriitaa. On tärkeää, että nuoria kuullaan, tuetaan ja että luodaan turvallinen kasvuympäristö, jossa voi ja saa koetella rajoja. Vastuutonta on sen sijaan vanhempien ja päättäjien avata sellaisia ovia, jotka lisäävät nuorten hämmennystä, altistavat väärinkäytöksille ja hyväksikäytölle ja altistavat merkittävien sairauksien diagnosoinnin, lapsuuden ja nuoruuden hyväksikäytön ja laiminlyöntien piiloon jäämiselle.

80—85 prosenttia sukupuolenvaihdostoiveista väistyy luonnostaan, kun ikää tulee lisää ja aikuistuu. Autismin kirjon lasten ja nuorten voi olla vaikea hahmottaa kehoa ja hyväksyä murrosiän mukanaan tuomia muutoksia. On tärkeää saada nämä diagnoosit, juurisyyt esiin. Samoin lapsuuden ja nuoruuden laiminlyönnit ja seksuaalinen hyväksikäyttö voivat olla ristiriitaisten tuntemusten, kehodysforian, taustalla. Transdiagnoosi on ollut — ja sen tulee jatkossakin olla — niin sanottu poissulkudiagnoosi, eli poissuljetaan muita mahdollisia, ristiriitaa aiheuttavia sairauksia ja häiriöitä. Tämä on nuoren ja vanhemmankin itsensä kannalta erittäin tärkeää. On hyvä muistaa, että aivot kehittyvät 25-vuotiaaksi asti, joilakin jopa 30 vuoden ikään asti. Sitä on hyvä ja tarpeen odottaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

Minä määrään-, minä itse määrään-, tässä ja nyt -tyyli, itsemäärääminen, ei sovi kaikkein. Ei myöskään syntymässä saatuun sukupuoleen. Aikuisten ja päättäjien on pystyttävä sanomaan nämä tosiasiat ääneen. Onko tässä esityksessä aikuisten oikeasti mitään järkeä? Ei ole. Ja kenelle tämä on tarpeen? Ei kenellekään.

Arvoisa puhemies, otan uuden puheenvuoron.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Soinikoski.

15.33 Mirka Soinikoski vihr: Arvoisa puhemies! On hyvä muistaa se tosiasia, että nyt käsittelyssä oleva translakiesitys on laajasti eri alojen asiantuntijoiden kannattama. Yksittäisten asiantuntijoiden vastustavat näkemykset on siis hyvä pitää siinä mittakaavassa, missä ne ovat. Translain hyväksymistä ovat kannattaneet myös Lääkäriliitto, eduskunnan oikeusasiamies ja Suomen Psykiatriyhdistys. Maailman lääkäriliitto ja Maailman terveysjärjestö eivät pidä transidentiteettiä sairautena tai mielenterveysongelmana. Sukupuoli-identiteetti on itsemäärittelyasia. Konsensus translain uudistamisen puolesta Suomessa on laaja.

Konsensus oli suurta myös alaikäisten aseman huomiotta jättämisen kritiikin osalta. Valtion kuulemisissa lakiesityksen epäkohdaksi alaikäisten aseman huomiotta jättämisen nostivat muun muassa HUS, yhdenvertaisuusvaltuutettu, tasa-arvovaltuutettu, lapsiasiainvaltuutettu, Lastensuojelun Keskusliitto, Ihmisoikeuskeskus, Väestöliitto, Psykologiliitto, transjärjestöt, Amnesty, Seta, Intersukupuolisten ihmisoikeudet ry, Monimuotoiset perheet -verkosto sekä Suomen evankelis-luterilainen kirkko.

Arvoisa puhemies! Lapsen oikeuksien ja hyvinvoinnin toteutumiseksi on tärkeää hyväksyä lausuma, että valtioneuvosto jatkaa säädösmuutosten arviointia ja valmistelua alaikäisten itsemääräämisoikeuden osalta. Euroopassa on jo 17 maassa mahdollistettu sukupuolen juridinen vahvistaminen myös alaikäiselle.

Kannatan lämpimästi kasvurauhan antamista kasvaville ja kehittyville lapsille ja nuorille juuri omana itsenään. Vuonna 2021 YK:n ihmisoikeuskomitea esitti huolensa siitä, ettei sukupuolen juridinen vahvistaminen ole mahdollista alaikäisille Suomessa. Viikonlopun Helsingin Sanomissa oli vilkasta keskustelua tässäkin salissa aiheuttanut, osittain kovin asenteellinen haastattelu, jossa nuorisopsykiatrian professori Riittakerttu Kaltiala esitti myös väitteitä, jotka eivät perustu uusimpiin tutkimuksiin tai asiantuntijatietoon sukupuolivähemmistöihin kuuluvien lasten ja nuorten hyvinvoinnista tai heidän asiallisesta kohtauksestaan. [Välihuutoja] Artikkeliiin on kirjoitettu useampia vastineita, joita ei vielä toistaiseksi ole julkaistu Helsingin Sanomissa, mutta ne ovat luettavissa esimerkiksi Setan sivuilla.

Arvoisa puhemies! Naisten ja transihmisten oikeuksien edistäminen eivät ole toisiltaan pois. Translakiuudistuksella on laaja suomalaisten tasa-arvotoimijoiden tuki. Translakia jo uudistaneissa maissa ei viranomaiskyselyjen mukaan esiinny merkittäviä väärinkäytöksiä — itsemääräämisoikeuteen perustuva translaki on voimassa jo yhdeksässä eurooppalaisessa maassa. Irlannissa laki on ollut käytössä jo vuodesta 2015 lähtien, eikä sinä aikana ole raportoitu sukupuolen vahvistuslakiin liittyviä petoksia tai muita rikoksia. Tämä lakiuudistus ei tuo uusia oikeuksia puku- tai wc-tilojen käyttöön. Uusi seksuaalirikoslaki puuttuu ahdisteluun... [Antero Laukkasen välihuuto] — Kannattaa perehtyä niihin lausuntoihin, joita tästäkin löytyy esimerkiksi sieltä Setan sivuilta. [Pekka Aittakumpu: Seta levittää disinformaatiota!] — Uusi seksuaalirikoslaki puuttuu ahdisteluun sukupuolesta riippumatta...

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

[Hälinää — Puhemies koputtaa] — Kiitos. — Uusi seksuaalirikoslaki puuttuu ahdisteluun sukupuolesta riippumatta, eikä translaki sitä muuta. Hyvät käytöstavat ja toisen ihmisen oikeuksien kunnioittaminen kuuluvat kaikkialle myös translain uudistamisen jälkeen. Tämä lakiesitys ei vaikuta sukupuolenkorjaushoitoihin Suomessa, vaan niitä säädellään terveydenhuollon piirissä, eikä hoitoja jatkossakaan saa ilman, että on lääkärin hoidettavana.

Arvoisa puhemies! Sukupuolen juridinen vahvistaminen ei tee kenestäkään kokonaan uutta ihmistä, eikä se poista esimerkiksi terveystietoja, velkoja eikä rikoshistoriaa. Rikosseuraamuslaitos ja Vankiterveydenhuollon yksikkö pitivät valiokunnan kuulemisessa translaissa ehdotettua sääntelyä riittävänä väärinkäytöksiä estämiseksi. Jo tälläkin hetkellä transvankien sijoituspaikka arvioidaan yksilöllisesti, ja näin tehdään myös jatkossa yksilöllisen turvallisuusriskin perusteella.

Sukupuolesta ei edelleenkään tule vain ilmoitusasiaa. Lakiesityksen mukaan sukupuolen juridinen vahvistaminen edellyttää hakemusta viranomaiselle. Viranomaisella on informointivelvollisuus lain oikeusvaikutuksista, ja se sisältää 30 vuorokauden harkinta-ajan hakemuksen vahvistamiselle.

Suomi on saanut aiemmin lukuisilta ihmisoikeustoimijoilta huomautuksia translain uudistamiseksi. Huomenna me pääsemme vihdoinkin äänestämään uuden lain puolesta. [Jukka Gustafsson: Asiantunteva, kiitos puheesta!]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Laiho.

15.38 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Meillä on käsittelyssä hallituksen esitys laiksi sukupuolen vahvistamisesta. Olemme kaikki varmaan sitä mieltä, että jokaisella on oltava mahdollisuus olla sellainen kuin on. Suomi on saanut huomautuksia translakiin kirjatusta lisääntymiskyvyttömyysvelvoitteesta, ja se onkin syytä poistaa laista, koska se on niin sanottu kuollut kirjaus. Transsukupuolisia ei nykytilanteessa pakkosteriloida, vaan hoidot itessään, mikäli ne aloitetaan, aiheuttavat väliaikaisen tai pysyvän hedelmättömyyden.

Nykyinen laki on siis ajastaan jälkeen jäänyt, ja tarvitaan tämän kohdan muutosta ja tarkennuksia ja tähän aikaan saattamista, mutta on sanottava, että tämä lakiesitys on laajempi kuin olisi ollut tarpeen. Tämä lakihan on tarkoitettu edistämään pienen vähemmistön asiaa, mutta valitettavasti siitä on tehty yleislakityyppinen. Tämä ei välttämättä aja parhaalla mahdollisella tavalla juuri niiden ihmisten etua, joita varten translakia tarvitaan ja joille se on tarkoitettu. Huomenna lakiesityksestä äänestetään täällä salissa ja jokainen kansanedustaja pääsee antamaan oman näkemyksensä tästä laista, sen sisällöstä ja laajuudesta.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnassa kokoomus sai tähän lakiesitykseen sen verran kontrollia, että tämä mahdollinen sukupuolenvaihto, joka hallituksen pohjaesityksessä oli mahdollinen kuukauden välein, on nyt mahdollinen vuoden välein. Myös lausuman urheiluun liittyen saimme valiokunnassa eteenpäin, koska eittämättä lakiesityksellä on vaikutuksia myös urheiluun, erityisesti kilpaurheiluun naisten osalta. [Sanna Antikainen: Kokoomus hoitaa hommat!] Mutta valiokunnan enemmistö äänesti lausumasta alaikäisten osalta niin, että eduskuntaan pitää tuoda esitys myös alaikäisten osalta. Tähän ei ole mitään asiantuntijapohjaa olemassa, ja sen takia en voi sitä hyväksyä enkä voi tätä lakiesitystä hyväksyä.

Tampereen yliopiston nuorisopsykiatrian professori Riittakerttu Kaltiala, joka on varttanut Tampereen yliopistollisessa sairaalassa sukupuoliahdistusta kokevien nuorten arvioinneista vuodesta 2011, suhtautuu erittäin kriittisesti lain laajentamiseen alaikäisiin. Hän on työssään tavannut satoja sukupuoliahdistuksesta kärsiviä nuoria. Hän on myös tiede-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

maailmassa hyvin arvostettu asiantuntija. Hänen mukaansa nuori kokeilee erilaisia identiteettejä ja on altis suggestioille. Yhdessä tilanteessa nuori voi kokea olevansa yhtä ja toisessa toista, ja se on nuoruusiässä normaalia. Kaltialan mukaan kolmella neljästä potilaasta on myös vakavia mielenterveyden ongelmia. Psykiatriset ja kehitykselliset ongelmat, oppimisvaikeudet ja lastensuojelun toimia vaativat tilanteet täytyy hoitaa riippumatta nuoren sukupuolen kokemuksesta. Moni nuori tarttuu kuitenkin mediassa ja sosiaalisessa mediassa tarjolla olevaan ajatukseen, että muutkin ongelmat saattavat johtua sukupuoliristiriidasta ja ratkeavat, jos muut alkavat nähdä hänet oikeassa sukupuoleessa. Näin ei kuitenkaan käy.

Professori Kaltiala oli kuultavana myös meillä sosiaali- ja terveysvaliokunnassa. Kuumme myös Lastenlääkäriyhdistystä, Lääkäriliittoa ja Psykiatriyhdistystä, jotka kaikki pitivät hyvänä, ettei tämä lakiesitys sisällä alaikäisiä, mutta siitä huolimatta valiokunta enemmistöllä on tähän mietintöön sisällyttänyt lausuman, joka laajentaa tämän lain vaikutuksia. [Pekka Aittakumpu: Hirvittävää!]

Hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa ”Suomi tasa-arvon kärkimaaksi” vuosille 20—23 todetaan, että tasa-arvon seuraamiseen luodaan valtion eri hallinnonalat kattava seurantajärjestelmä, sukupuolivaikutusten arvioinnin tulee sisältyä kaikkien ministeriöiden alaisiin hallinnon toimintoihin ja pitää arvioida etukäteen aina, kun toiminnalla on vaikutuksia eri ihmisryhmiin. Valitettavasti tämän lain osalta sukupuolivaikutusarviot ja vaikutusarviot muuhun väestöön ovat jääneet hyvin, hyvin vaillinaisiksi. [Sari Tanus: Juuri näin!] Suomi on myös Euroopan ja maailman väkivaltaisimpia paikkoja naisille. Siitä huolimatta tässä esityksessä ei ole tätä sukupuolivaikutusarviointia tehty.

Arvoisa puhemies! Olen saanut paljon palautetta sekä niin sanotulta valtaväestöltä että transsukupuolisilta ihmisiltä, ja lähtökohta on se, että kummatkaan näistä eivät ole tyytyväisiä tähän lakiesitykseen. Eli vaikutuksia kantaväestöön ei ole arvioitu riittävästi, mutta tämä ei myöskään välttämättä palvele sitä vähemmistöä, jonka eduksi tämä on tarkoitettu. LHB-Liitto, joka on lesbojen, homojen ja biseksuaalien järjestö, kannattaa lisääntymiskyvyttömyyden poistamista, mutta se ei myöskään kannata tätä esitystä, koska on sitä mieltä, että tämä voi nimenomaan heikentää vähemmistön asemaa. [Sari Tanus: Juuri näin! — Antero Laukkanen: Tämä on se ongelma!]

Arvoisa puhemies! Sanon vielä muutaman sanan tiloista, vaikka en siihen keskusteluun halua sen lähemmin mennä. Mutta sukupuolittain erillisillä pukeutumis- ja pesutiloilla on laaja kulttuurinen hyväksyntä, ja tämä erillisuus voi olla edellytys esimerkiksi sille, että tytöt monista etnisistä ja kulttuurisista ryhmistä pääsevät koulutukseen ja harrastuksiin. Tässä kohtaa on oltava todella huolellinen, ja on seurattava jatkossa, mikäli tämä lakiesitys menee läpi, ettei käy niin, että valtaväestö joutuu väistymään joistain harrastuksista tai esimerkiksi uimahalleista sen takia, että heidän oikeuksiaan ei huomioida. [Sari Tanus: Hyvä puhe!]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Laukkanen.

15.46 Antero Laukkanen kd: Arvoisa puhemies! Pyydän lupaa saada puhua paikaltani ja istualtaan. [Puhemies: Kyllä suostun!] — Kiitoksia.

Arvoisa puhemies! Hyvä eduskunta! Hyvät kansalaiset! Täällä on useaan kertaan todettu, että tämä laki on jollakin tavalla arkijärjen vastainen, ja tähän näkemykseen on kyllä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

pakko yhtyä. Tämä laki on niin sanottu täysin seula jo sitä säädettäessä. Se ei täytä edes hallitusohjelman tavoitteita.

Muutama syypöimintä: Ensinnäkin tämä rikkoo voimaan tullessaan kaikkien muiden viiden ja puolen miljoonan suomalaisen yksityisyydensuojaa samalla, kun se poistaa tämän mahdollisuuden, että esimerkiksi uimahallien tilat perustuisivat sukupuoleen, joka on todennettavissa. Jos tämä laki menee läpi, niin kaikista Suomen uimahalleista tulee kertaheitolla turvattomia tiloja. Minun onkin sanottava hallitukselle ja vihervasemmistolle aivan erityisesti, että kun olette puhuneet täällä turvallisen tilan merkityksestä — jotkut ovat jopa todenneet, että eduskuntasali ei enää ole turvallinen tila heille, koska täällä on liian voimakkaita mielipiteitä heidän näkemyksistään — niin samaan aikaan te olette valmiit tekemään kaikista julkisista puku- ja pesutiloista turvattomia tiloja. Kukaan ihminen ei enää sinne mennessään voi tietää, olla varma siitä, mitä sukupuolta tämä henkilö, joka siellä istuu hänen kanssaan, lopulta on. Haluaisin nähdä sen uimahallin vastuullisen henkilön, joka kieltää tällaisista transseksuaaleista, joka on vaihtanut sukupuolensa mutta jolla on vielä vastakkaisen sukupuolen tunnusmerkit, menemästä enää uimahalliin. Kyllä yhdenvertaisuusvaltuutettu välittömästi on yhteydessä, että tässä uimahallissa rikotaan lakia.

Toiseksi tämä tekee nuorista tytöistä uimahalleissa tirkistelyn kohteita ja saa aikaan heissä valtavaa hämmennystä siitä, miksi tämä henkilö voi olla heidän kanssaan samassa suihkussa.

Opetussuunnitelman perusteet, katsotaanpas niitä. Ensinnäkin ne alkavat toteamuksella: ”Opetussuunnitelma perustuu tieteeseen ja tietoon.” Tämän lakiesityksen jälkeen se on pakko muuttaa niin, että ”opetussuunnitelmat perustuvat myös ideologiaan”, ja se onkin isompi kysymys. Menevät uusiksi koko opetussuunnitelman perusteet, koska ideologia on tullut tilalle.

Suomen lainsäädäntö perustuu käsitykseen kahdesta sukupuolesta, naisesta ja miehestä. Tämä on myös lausunnoissa käsittelyn aikana todettu. Ei tulisi nostaa rinnalle sellaisia sukupuolinäkemyksiä, jotka eivät ole todenmukaisia eivätkä mitenkään todettavissa. Valiokunnan lausunnoissa todettiin, että esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriö ei pystynyt antamaan vastausta siihen, voidaanko ihmisen identiteettinen sukupuoli jotenkin määritellä tarkasti. Koko Euroopan alueella ei ole pystytty tähän, mutta Suomessa näköjään tämä hallitus pystyy aivan mihin vaan.

Puhemies! Minun on pakko kysyä ja ihmetellä samalla, mikä on tämä pimeyden verho, joka on tämän hallituksen politiikan yllä. Mikä on tämä pimeyden verho, joka estää näkemästä näitä tosiasioita? Jos hallitus olisi oikeasti tehtäviensä tasalla, se toteaisi, että tämä lakiesitys ei ole valmis, vetäisi sen itse pois, olisi vetänyt sen pois jo siinä vaiheessa, kun valiokuntakäsittely alkoi, koska se oli niin ilmiselvää.

Minä toisesta toivon, että vielä ensi yön aikana järki palaa tähän eduskuntaan ja tämä lakiesitys yksinkertaisesti hylätään sen takia, että se rikkoo enemmän kuin saa aikaan jotain muutosta transihmisille. Tämä on surullinen päivä huomenna, jos näin keskeneräinen laki päästetään läpi. Tämä koskee viittä ja puolta miljoonaa ihmistä, ja voimme olla varmoja, että joukostamme löytyy niitä, jotka keinottelevat tällä lailla, vaikka täällä muuta väitetään. Voitte olla varmoja: alkaa keinottelu niin tyttöjen, poikien, miesten ja naisten keskuudessa kuin muidenkin.

Eräs ihminen otti yhteyttä ja sanoi: ”Minä niin iloitsen tästä laista.” Hän oli nainen. Hän sanoi: ”Hetimitä, kun tämä menee läpi, muutan sukupuoleni mieheksi, ja palkkani nousee 20 prosenttia.” Oli looginen, tervejärkinen henkilö, ajatteli tämän lain hengen mukaisesti.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

Tämä laki ei enää vastaa hallituskirjausta. Sen takia se repii hallitusrivejä, ja niin pitääkin. Eivät meidän fiksuina meille äänimandaatin suoneet kansalaiset odota meiltä mitään näin heikkotasoisista lainsäädäntöä. Huomenna on aika kantaa poliittista vastuuta ja hyljätä tämä laki. Tämä todella on järjenvastainen. — Kiitos. [Pekka Aittakumpu: Hyvä! — Sanna Antikainen: Päivän paras puhe!]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kivelä.

15.53 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! Aloitan sitaatilla: ”Lisääntymiskyvyttömyysvaatimus rikkoo transsukupuolisten ihmisoikeuksia.” Näin on todennut tasa-arvovaltuutettu, mutta tiedätkö minä vuonna? Vuonna 2011. Nyt lähes 12 vuotta myöhemmin olemme ensimmäisen kerran tässä salissa oikeasti uudistamassa translakia.

Tätä lakia on odotettu liian kauan, mutta viimein se on täällä. On selvää, että nykyinen translaki on vaarallinen laki, jota voidaan pitää yhtenä Suomen pahimmista ihmisoikeusloukkauksista. Siksi tämä uudistus on elintärkeä. Kyse on ihmisten oikeuksista, hyvinvoinnista ja turvallisuudesta.

Uudessa laissa sukupuolen juridinen vahvistaminen erotetaan sukupuolen lääketieteellisistä korjaushoidoista. Monessa maassa on huomattavasti tätä meidän nyt käsittelyssä olevaa esitystä kunnianhimoisempi laki jo voimassa. Esimerkiksi tämän päivän Helsingin Sanomat kertoi Irlannista, huomattavasti Suomea konservatiivisemmasta ja uskonnollisemmasta maasta, jossa on ollut itsemäärittelyyn perustuva translaki jo kahdeksan vuotta.

Suomen asema kansainvälisenä ihmisoikeustoimijana on kyseenalainen niin kauan kun meidän omassa translaissamme on epäinhimilliset edellytykset eli vaatimus lisääntymiskyvyttömyydestä sekä raskaasta diagnosointiprosessista.

Arvoisa puhemies! Myös minä haluan nostaa esiin, että tämän keskustelun tyyli täysistuntosalissa on ollut harvinaisen epäinhimillinen, jopa julma. Haluan sanoa, että minusta se on hirveää ja se on minusta väärin. Voin vain kuvitella, miten pahalta se tuntuu transihmisistä. Ei voi olla liikaa pyydetty, että vaikka olisitte kuinka eri mieltä, niin olette kykeneviä käymään inhimillisempää keskustelua. Onko se liikaa pyydetty? [Sari Tanus: Monet transihmiset ei kannata tätä!]

On hyvin surullista, että transjärjestöt yhteiskannanotossaan joutuvat erikseen toivomaan, etteivät kansanedustajat käyttäisi asemaansa halventaakseen transihmisten ihmisarvoa, [Antero Laukkanen: No ei todellakaan halvenna!] siis tätä he joutuvat erikseen toivomaan. [Sanna Antikainen: Kertokaa esimerkkejä, missä on ollut tällaista epäasiallista käytöstä!]

Monet tässäkin salissa käyttävät uuden translain vasta-argumenttina sitä, että transihmiset itsekkin olisivat tätä lakia vastaan. Se ei pidä paikkaansa, vaikka on toki yksittäisiä ääniä, jotka ovat lakimuutosta vastaan. Jos te olette lukeneet saamianne lukuisia kirjeitä, palautteita ja sähköposteja, on selvää, että suomalaiset transjärjestöt ja suomalaiset transtoisijat ovat yhtä mieltä siitä, että sukupuolen juridisen vahvistamisen tulee perustua itsemääräämisoikeuteen. [Sanna Antikainen: Teidän pitäisi lukea asiantuntijalausuntoja!]

Lisäksi on väitetty, että uusi laki mahdollistaa rikollisen toiminnan. No näin ei tietenkään ole. Seksuaalinen häirintä ja väkivalta ovat edelleen rikollista toimintaa, ja tuleva translaki ei sitä muuta. Laissa on myös otettu huomioon erinäisiä mahdollisia väärinkäytöksiä ja se, kuinka niitä voidaan estää esimerkiksi vankiloiden osalta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

Haluan muistuttaa, että samoin rikollista on esimerkiksi petosten tekeminen. Juridisen sukupuolen perusteettomasti muuttaminen uuden henkilötunnuksen saamiseksi ei poista aiemmin tehtyjä rikoksia eikä myöskään pyyhi pois esimerkiksi kertyneitä velkoja.

Voidaankin todeta, että vastustajat käyttävät uhkakuvia täysin perusteettomasti ja tarkeitushakuisesti, eivätkä myöskään kansainväliset esimerkit anna tukea tällaiselle uhkakuviin maalailulle. [Välihuutoja perussuomalaisen ryhmästä]

Arvoisa puhemies! Tämä nyt käsiteltävänä oleva laki ei ole täydellinen. Esimerkiksi perustuslakivaliokunta totesi, että ei ole lapsen oikeuksien mukaista, että lapset ja nuoret on jätetty uuden lain ulkopuolelle. Myös lasten ja nuorten osalta pitäisi asiaa aina katsoa perus- ja ihmisoikeuslähtökohdasta ja edistää lasten ja nuorten oikeuksien toteutumista ja hyvinvointia. Lapsilla ja nuorilla tulee olla oikeus ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon.

Silti toivon ja uskon, että tämä laki menee huomenna eduskunnassa läpi. Se on ainoa oikeudenmukainen vaihtoehto.

Arvoisa puhemies! Joissakin valtioissa on vastaavien lakimuutosten jälkeen pyydetty valtion toimesta anteeksi ja jopa alettu maksaa korvauksia lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksen takia. Mielestäni on perusteltua, että myös Suomessa pohditaan tätä. Suomen tulisi pyytää anteeksi transihmisiltä lainsäädännöstä, joka näin räikeästi loukkaa heidän ihmis-oikeuksiaan.

Haluan myös muistuttaa, ettei työ ihmisoikeuksien puolesta lopu tähän lakiin. Tulevaisuudessa Suomessa tulisi tunnustaa ei-binääristen ihmisten sukupuoli muu sukupuoli -kategorian avulla. Lisäksi intersukupuolisten lasten kehollinen koskemattomuus tulisi suojata lailla, ja on myös pidettävä huolta siitä, että yhdenvertaisuus hedelmöityshoidoissa lisääntyy ja myös transihmiset jatkossa saavat paremmat mahdollisuudet lasten hankkimiseen.

Eli paljon työtä on vielä tehtävänä tämänkin jälkeen. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Koponen, Noora, olkaa hyvä.

15.59 Noora Koponen vihr: Arvoisa puhemies! Tätä keskustelua kuunneltuani on todettava, että lienee paikallaan toistaa viime viikolla pitämästäni puheenvuorosta kolme lausetta. Ne kuuluvat näin: Ihmisoikeus ei ole omantunnon kysymys. Itsemääräämisoikeus ei ole mielipidekysymys. Vapaus omaan itseensä ei ole etuoikeus vaan perusoikeus.

Muun muassa edustajat Räsänen ja Mäenpää omissa puheenvuoroissaan sanoivat täällä hetki sitten, että tässä lakiesityksessä ei ole mitään järkeä. No, minä totean, että tässä esityksessä ei mitään muuta olekaan kuin järkeä. Tämä laki on ihmisoikeuskysymys, joka vahvistaa itsemääräämisoikeuden suojaamista ja toteutumista. Tämä laki tuo sukupuolenvahvistamisprosessiin muutoksia, jotka olisi pitänyt tehdä jo aikaa sitten, mutta onneksi me teemme sitä työtä edes nyt. On myös sanottava, että olisin läpi prosessin toivonut oppositiolta enemmän luottamusta ihmisiin, mutta sitä me emme ole liiemmin tänäänkään tässä keskustelussa kuulleet. Sen sijaan olette luoneet transsukupuolisten ihmisten ympärille pelkoa ja epäluuloja.

Uusi translaki ei vaaranna lasten ja nuorten kehitys- ja kasvurauhaa, eikä se vaaranna lapsen ja nuoren sukupuoli-identiteetin kehittymistä tai opetussuunnitelmaa. Mutta totta on, että trans- ja intersukupuoliset lapset ja nuoret ansaitsevat ja tarvitsevat meiltä vielä tänäkin esitystä enemmän, sillä translasten ja -nuorten asemaa se ei vielä riittävästi vahvista.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

Kuten aiemmissa puheenvuoroissa jo kuultiin, lukuisten valiokunnassa kuultujen asiantuntijoiden yhteinen ja toistuva huomio olikin juuri se, että laissa olisi jo nyt ollut tarpeen huomioida myös alaikäiset, ja tätä työtä tulee nyt jatkaa. Siksi on tärkeää, että valiokunta laati mietintöön lausuman, joka edellyttää käynnistämään selvityksen myös translasten ja -nuorten itsemääräämisoikeudesta sukupuolen vahvistamisessa.

Arvokasta on myös, että jatkossa myös vanhempi voi elää siinä sukupuoli-identiteetissä, johon hän itse kokee kuuluvansa, ja näin toteuttaa vanhemmuuttaan ilman ristiriitaa. Samaan aikaan on selvää, että perhe ansaitsee kaiken mahdollisen tuen muutoksissa, joita perheen sisällä ja elämässä ylipäättään tapahtuu.

Arvoisa puhemies! Täällä on toistuvasti leimattu transsukupuolisia henkilöitä mielenterveysongelmaisiksi ja sanottu, että tämä lakiesitys myös lisäisi näitä ongelmia. Sen sijaan asiantuntijat eivät ole esittäneet huolta siitä, että tämä lakiesitys aiheuttaisi transsukupuolisille henkilöille mielenterveyden ongelmien lisääntymistä — aivan päinvastoin. Tämän lain myötä ihminen ei päädy enää mielenterveyspalveluiden piiriin vain siksi, että yhteiskunta ei salli hänen olla juuri sellainen kuin hän on.

Sukupuolen vahvistaminen ei myöskään uhkaa tasa-arvoa. Mahdollisuus vahvistaa tai korjata omaa sukupuoltaan omaa sukupuoli-identiteettiä vastaavaksi ei ole tasa-arvosta pois vaan täysin päinvastoin.

Lisäksi totean, että on äärimmäisen loukkaavaa rinnastaa sukupuoli-identiteetin vahvistaminen rikoksiin. Transihmiset eivät ole rikollisia. [Sanna Antikainen: Kukaan ei ole niin sanonut! — Mari Rantanen: Täytyy kuunnella, mitä sanotaan!] Rikollisuus ja sukupuoli-identiteetti ovat kaksi täysin erillistä asiaa.

Arvoisa puhemies! Tämän keskustelun kuunteleminen on ollut raskasta, ja samalla se alleviivaa tämän lain tarpeellisuuden — sen, että maailmaan mahtuu ja kuuluu jokainen, että oikeus minuuteen ei ole etuoikeus vaan perusoikeus ja että tämä laki tekee jokaisesta ihmisestä inhimillisen. Uudesta translaista toden totta tulee huomenna uusi normaali.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Antikainen, olkaa hyvä.

16.03 Sanna Antikainen ps: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan, että sukupuolen oikeudellinen vahvistaminen erotetaan lääketieteellisistä tutkimuksista ja hoidoista. Henkilö voitaisiin jatkossa vahvistaa kuuluvaksi toiseen sukupuoleen kuin mihin hänet on väestötietojärjestelmään merkitty, jos hän ilmoittaa, että hän kokee kuuluvansa vastakkaiseen sukupuoleen ja että kyse hänen oman näkemyksensä mukaan on pysyväisluontoisesta kokemuksesta. Sukupuolimerkinnän vaihtaminen perustuisi siten henkilön omaan ilmoitukseen hänen sukupuolen kokemuksestaan, eikä sukupuolen vahvistamisen edellytyksenä enää olisi lääketieteellistä selvitystä tai diagnoosia.

Arvoisa puhemies! Vaikka Sanna Marinin hallitus julistaa perustavansa toimintansa tutkitulle tiedolle, niin tässä kohtaa se unohtaa täysin biologiset tosiasiat. Ihmisillä on sukupuolia kaksi. Totta on se, että lääketiede kyllä tuntee harvinaisia poikkeuksia ja kehityshäiriöitä. Näiden lisäksi ihmisen kokema sukupuolidysforia luo kärsimystä siitä kärsivälle, ja näihin tulee suhtautua vakavasti, eikä tietenkään ketään tule syrjiä, mutta nämä poikkeukset eivät muuta perusasioita eivätkä muuta myöskään biologisia tosiasioita, eikä niiden toteamisessa ole mitään pahaa, vaikka tänään täällä onkin niin yritetty antaa ymmärtää.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

Esityksessä sekoitetaan iloisesti keskenään biologinen sukupuoli ja sukupuoli-identiteetti. Ne ovat kuitenkin kaksi eri asiaa. Kuten sanoin, poikkeuksia lukuun ottamatta on ihminen biologiselta sukupuoleltaan joko mies tai nainen, ja tämän lisäksi on olemassa erilaisia identiteettejä. On siis olemassa erilaisia miehiä ja naisia, ja kaikki ovat lähtökohtaisesti yhtä arvokkaita kansalaisia.

Kaikista ikävintä tässä koko asiassa on kuitenkin se, että tämä juridisen sukupuolen muuttaminen nyt säädettävässä laissa koskisi kaikkia Suomessa asuvia kansalaisia eikä vain transsukupuolisia. On täysin oikein — mikäli ihminen on tuntenut ja tuntee pysyvästi olevansa muuta kuin mitä oma biologinen sukupuoli on, ja jos tämä tuntemus ei johdu muusta syystä, kuten esimerkiksi jostakin mielenterveysongelmasta — että hän saa apua, mutta tämä täysin, siis täysin, itsemäärittelyyn perustuva ilmoitus omasta sukupuolesta avaa ovia monille väärinkäytöksille niille, jotka eivät oikeasti tunne olevansa transsukupuolisia.

Asiantuntijakuulemisissa on otettu esille monia epäkohtia. Yksi epäkohta liittyy seksuaalirikollisiin, jotka ovat käyttäneet tätä lakia ulkomailla hyväkseen. Lakivaliokunnan asiantuntijakuulemisissa kävi ilmi, että esimerkiksi Isossa-Britanniassa transsukupuolisiksi kirjatuihin vangeista lähes 60 prosenttia on nimenomaan seksuaalirikollisia. Kyse on valiokunnan saaman selvityksen mukaan biologisista miehistä, jotka eivät ole käyneet läpi sukupuoli-identiteetin tutkimuksia tai hoitoja. Skotlannissa puolet rikoksista tuomituista transsukupuolisista on valiokunnan asiantuntijakuulemisissa todetun mukaan vaihtanut sukupuolimerkintäänsä vasta tuomion saamisen jälkeen. Siellä on myös havaittu, että vankilasta vapauduttuaan osa tällaisista henkilöistä vaihtaa sukupuolimerkintänsä välittömästi takaisin mieheksi. Edellä mainitut huomiot viittaavatkin ennen muuta strategiseen motiiviin sukupuolimerkinnän vaihtamisen taustalla. Siten ei ole lainkaan epärealistista olettaa, että myös Suomessa osa miesvangeista tulisi hyväksikäyttämään sukupuolimerkinnän vaihtamisen mahdollisuutta päästäkseen naisvankilaan tai naisvangeille tarkoitetuille asunto-osastoille. Kysynkin teiltä, vihervasemmisto ja osa kokoomuksesta: tätäkö te haluatte?

Pahimmassa tapauksessa seksuaalirikollinen, joka on vaihtanut sukupuolensa miehestä naiseksi sillä omalla ilmoituksella, voisi mennä jatkossa vaikka naisten ja tyttöjen pukutiloihin. Esimerkiksi Islannissa oikeudellisen sukupuolen itsemäärittely on kuitenkin johtanut muun muassa uimahalleissa käytäntöön, jonka mukaan ulkoiselta olemukseltaan biologisen miehen oletetaan olevan transnainen, jos hän on naisten suihkutiloissa, eikä tätä asiaa voida kyseenalaistaa. Norjassa on jopa asetettu ihmisiä syytteeseen tai poliisitutkinnan kohteeksi sen takia, että he ovat protestoineet biologisten miesten tunkeutumista naisille tarkoitettuihin tiloihin. Kysyn uudelleen, vihervasemmisto ja osa kokoomuksesta: tätäkö te haluatte?

Arvoisa puhemies! Esimerkiksi vakavan psykoottisen sairauden pahenemisvaiheen tai dissosiattiivisen identiteettihäiriön yhteydessä henkilön sukupuolikokemus voi olla väliaikaisesti häiriintynyt tai muuntunut tavalla, joka ei vastaa hänen pysyvää kokemusta itsestään. Siksi sukupuolen oikeudellisen vahvistamisen erottaminen lääketieteellisistä tutkimuksista ja hoidoista ei ole oikein. En siis voi missään nimessä kannattaa tätä lakia. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Rantanen, Mari, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

16.10 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Ensin totean käydystä keskustelusta, että hämmästelen sitä, että jatkuvalla syötöllä salin vasemmalta laidalta tuodaan esiin, että täällä on halvennettu tai keskustelu on ollut epäasiallista. Tuntuu vähän, että vihervasemmistosta koko asiasta keskusteleminen on epäasiallista, ja ymmärrykseni mukaan politiikkaan kuulu keskustelu. Silloin kun tänne tuodaan lakiesitys, siitä yleensä tavataan keskustella niin täällä suuressa salissa kuin valiokunnissakin, ja se on aivan normaalia toimintaa.

Saamani palautteen mukaan ei tätä ole laajasti pidetty epäasiallisena, vaan itse asiassa on pidetty siitä, että tässä salikeskustelussa edelliselläkin kerralla tuotiin esiin niitä ongelmia, mitä tähän lakiin liittyy. Ja se on aivan normaalia politiikassa, että näistä keskustellaan ja nämä tuodaan esiin, eritoten silloin kun niitä asioita ei ole otettu huomioon valiokuntakäsittelyssä, kuten nyt on tämänkin lain kanssa.

Täällä edustaja Soinikoski totesi äsken, että kysymyksessä ei ole ilmoitusasia vaan tämä on hakemukseen perustuva asia. Mutta kun tosiasiaa nyt sukupuolimerkinnän vaihtaminen tapahtuu hakemuksella, jota Digi- ja väestötietovirasto ei voi hylätä, niin silloin sitä voidaan pitää kyllä ilmoitusasiana, se ei ole hakemus. Kuten edelliselläkin kerralla totesin, tähän liittyy jo pelkästään se, että tällä hetkellä yleensä, kun viranomainen näinkin suurta asiaa joutuu päättämään ilman mitään muuta tietoa, me asetamme itse asiassa nämä virkamiehet todella hankalan paikan eteen, sillä vaikka he saisivat tietää, että henkilö ei ole sillä hetkellä terveydentilaltansa sellainen, että hän on edes ylipäänsä oikeustoimikelpoinen, niin Digi- ja väestötietovirasto ei voi tehdä mitään, vaan heidän on hyväksyttävä tämä oma ilmoitus, jossa henkilö siis vapaamuotoisesti ilmoittaa kuuluvansa toiseen sukupuoleen.

Sitten on puhuttu näistä väärinkäytöksistä, ja tässä on tietyllä tapaa inhottavasti spinnattu tätä asiaa, että me, jotka tuomme esiin näitä ongelmia, joita lakiin ja sen porsaanreikiin liittyy, ikään kuin sanoisimme, että transihmiset ovat rikollisia. Ei, emme me ole niin sanooneet. Tämä ei ole enää ylipäätänsä translaki, vaan tämä koskettaa kaikkia ihmisiä, ja kyllä nämä ongelmat, joita tähän liittyy esimerkiksi pukutilojen tai urheilun osalta, olisi voitu aivan hyvin korjata. Ne olisi aivan hyvin voitu korjata tässä siten, että niistä olisi säädetty, että pukutiloihin ei voi mennä fyysisesti toisen sukupuolen sukuelimet omaava henkilö. Ne olisi ollut täysin mahdollista korjata täällä, jos poliittista tahtoa olisi ollut. [Antero Laukanen: Täysin mahdollista!] Ihan samalla tavalla urheiluun olisi voitu eduskuntakäsittelyssä puuttua.

Mitä tulee sitten vankiloihin, tällä hetkellä Skotlannissa käydään kovaa keskustelua siitä, että siellä on nimenomaan tuomittu seksuaalirikollinen, joka on muuttanut sukupuolensa, tällä hetkellä vankilassa. Skotlannissa käydään tätä keskustelua, jossa halutaan pois siitä, jotta transihmistä ei voitaisi — puhun nyt fyysisesti miehestä, joka kokee olevansa nainen — jatkossa sijoittaa sinne naisten vankiosastolle. Näitä ongelmia todella on.

Sittenhän tähän liittyy myöskin se, minkä toin esiin viime kerralla, että lapsen synnyttänyt äiti voi muuttaa sukupuolimerkinnän vaihdettuaan itsensä lapsen isäksi ja päinvastoin isä voi muuttua lapsen äidiksi. Ajattelemmeko me silloin lapsen etua, hänen tervettään, hyvää, tasapainoista kasvuaan vai ajattelemmeko me aikuisten etuja? Tätä sopii jokaisen kysyä.

Tämän lain tarkoitus alun perin varmaan oli se, että tämä pakkosterilointi — joka on suomalaisessa lainsäädännössä jäänyt lain kuolleeksi kirjaimeksi, koska ketään Suomessa ei ole pakkosteriloitu, vaan se tapahtuu automaattisesti näitten hormonihoitojen myötä — olisi tästä voitu poistaa, mutta miksi tämä piti vetää näin överiksi? Miksi tämä piti vetää aivan toiseen laitaan ja hajottaa tietyllä tapaa koko meidän järjestelmämme? [Antero Laukanen]

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

kanen: Hyvä kysymys! — Jukka Mäkynen: Koska ideologia!] Sitä sopii tietysti ihmetellä. Ja jaksan kyllä hämmästellä, miten keskustaa vietiin kuin litran mittaa tämän kirjauksen kanssa ja he eivät olleet tarkkana siinä, mitä on tulossa. Se pitäisi tietää, kun on vihreiden ja vasemmiston kanssa samassa hallituksessa, että todennäköisimmin mennään aika lailla sitä vasenta reunaa.

On kyllä sanottava kaiken sen perusteella, mitä olen lukenut ja mitä transihmiset itsekin ovat tuoneet esiin, että ei tämä väestörekisteriin merkittävä tieto korjaa kenenkään sielua, mieltä eikä se korjaa kenenkään kehoa. Hämmästyttää, että tämäkö hokkuspokkustemppu sitten olisi näille ihmisille hyväksi, kun nimenomaan itse olen jotenkin ajatellut niin, että tämä translaki, joka vaatii sen lääkärinlausunnon ja lääkärin tutkimuksen, suojaa nimenomaan näitä ihmisiä, [Antero Laukkanen: Kyllä! — Sari Tanus: Kyllä!] jotta ei tule tehdyksi sellaista asiaa, josta ei ole esimerkiksi aivan varma ja se ajatus ei ole pysyvä. Ei siinä ole kysymys kenenkään ihmisoikeuksien polkemisesta vaan nimenomaan suojaamisesta.

Ja aivan lopuksi, arvoisa puhemies, totean tähän lasten asiaan, alle 18-vuotiaisiin alaikäisiin, joita nyt tässä sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietinnössä lausumalla halutaan jatkoselvittää: Sen tiedon perusteella, mikä itselläni on ja mihin käsitykseen olen asiantuntijoiden puheista päässyt, tällaista ei pidä missään nimessä tehdä. Me tiedetään kaikki, miten pitkään esimerkiksi ihmisen identiteetti rakentuu. Silloin kun puhutaan nuoresta ja teinisestä, [Puhemies koputtaa] joka siinä omassa myrskyssään on, ja hänen identiteettinsä saatetaan vaihdella vaikka kuinka paljon, niin tällaisia pysyviä ja peruuttamattomia hoitoja [Puhemies: Kiitoksia!] ei tulisi tehdä. Vetoan nyt tässä kohtaa, että jätetään lapset rauhaan ja annetaan heidän kasvaa rauhassa. Ja vetoan tässä kyllä vielä kokoomuksen ja keskustan edustajiin, että harkitsette, että äänestäisitte tämän lain hylkäyksen puolesta, jota itsekin kannatan.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Essayah, olkaa hyvä.

16.18 Sari Essayah kd: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Kristillisdemokraatit tulevat äänestämään tämän lain hylkäyksen puolesta ja myöskin omien lausumiensa puolesta.

Eduskunnan sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan enemmistö todellakin päätyi hyväksymään tämän translain muutoksen, jonka mukaan kuka tahansa täysi-ikäinen voi jatkossa muuttaa sukupuolensa ilman lääketieteellistä perustelua. Siis uusi translaki ei enää kohdistu sukupuoliristiriitaa kokevaan vähemmistöön, vaan kuka tahansa saisi vaihtaa sukupuolen oman kokemuksensa perusteella. Valiokunnan enemmistö haluaa lisäksi mietinnön ponsilausumassa laajentaa sukupuolen vahvistamisen koskemaan alaikäisiä nuoria ja lapsia.

Viime viikolla tuossa ensimmäisessä käsittelyssä puhuin aika paljon tästä translaista kokonaisuutena, mutta tässä puheenvuorossa keskityn nyt erityisesti tähän ponsilausumaan, koska minun mielestäni tämä ponsilausuma itsessään on jo sellainen, minkä takia tämä mietintö ja laki tulee ehdottomasti hylätä. Elikkä valiokunnan enemmistö haluaa siis sukupuolen vaihtamisen koskemaan myöskin alaikäisiä nuoria ja lapsia.

Toivon, että mahdollisimman monella oli mahdollisuus lukea viime viikon lauantain Helsingin Sanomien kirjoitus, jossa Suomen johtavaa nuorisopsykiatrian asiantuntijaa Riittakerttu Kaltialaa haastateltiin. Tässä haastattelussa tuli erinomaisella tavalla esille se, miksi hän ja myöskin Lääkäriliitto ja myöskin lastenlääkärit vastustivat ehdottomasti lausumissaan sitä, että tämä valiokunnan enemmistön mietintöön tuoma ponsi tulisi saattaa voimaan. Ensinnäkin on huomattava, että — Kaltiala on vastannut siis Tampereen yliopis-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

tollisessa sairaalassa sukupuoli-ahdistusta kokevien nuorten arvioinnista siitä lähtien, kun toiminta on alkanut, vuodesta 2011 — hän on kohdannut tässä tehtävässään satoja sukupuoli-kokemuksen kanssa kipuilevia nuoria. Jos täällä Suomessa ei häntä kuunnella, ketä sitten pitäisi kuunnella? Tästä hänen haastattelustaan muutama ote, jotka minun mielestäni ovat äärimmäisen kuvaavia siitä huolesta, mitä hän tällä hetkellä kantaa. Sen lisäksi muuten vielä — äsken totesin Lääkäriliiton ja lastenlääkärit — myöskin Psykiatriyhdistys muistutti lausunnossaan nuorten identiteetin keskeneräisyydestä.

No ensinnäkin hän toteaa tässä artikkelissa, että kolmella neljästä potilaasta on myös vakavia mielenterveyden ongelmia — siis nyt puhutaan nuorista. ”Kaltiala sanoo, että psykiatriset ja kehitykselliset ongelmat, oppimisvaikeudet ja lastensuojelun toimia vaativat tilanteet täytyy hoitaa riippumatta nuoren sukupuolen kokemuksesta. Moni nuori tarttuu kuitenkin mediassa ja sosiaalisessa mediassa tarjolla olevaan ajatukseen, että hänen muutkin ongelmansa johtuvat sukupuoliristiriidasta ja ratkeavat, jos muut alkavat nähdä hänet oikeassa sukupuoleessa. Niin ei kuitenkaan käy. ”Mielen tasapaino ei synny siitä, että saa toiset näkemään sitä, mitä itse haluaa.” Sen lisäksi hän toteaa, että alaikäisten hormonihoitoja ja juridisen sukupuolen vahvistamista vaativat aktivistit ja järjestöt, kuten Seta, toistavat usein, että transnuorilla on lisääntynyt itsemurhariski ja he tarvitsevat siksi pikaisesti hoitoa ja tukea. Kaltiala sanoo: ”Se on tarkoitushakuista disinformaatiota, jonka levittäminen on vastuutonta” — disinformaatiota, jonka levittäminen on vastuutonta.

Arvoisa puhemies! Tämä artikkeli kaiken kaikkiaan tuo hyvin esille sen, että aikuiset, nimenomaan tähän ideologiaan vihkiytyneet, Seta, muutamat muut kansalaisjärjestöt eivät ymmärrä lapsen ja nuoren kehitystä vaan ovat tunkemassa lapsille ja nuorille sellaista identiteettiä, mitä hän ei ole kokenut omaksensa, tai minkälaisen identiteettiristiriidan keskellä hän tällä hetkellä elääkin, niin hänelle yritetään ollaan viemässä hänen elämänsä yhtä mallia, joka perustavalla tavalla voi muuttaa sitten hänen tulevaisuutensa. On myös mielenkiintoista lukea tästä Kaltialan haastattelusta, että hän toteaa ruotsalaisesta tutkimuksesta liittyen tähän itsemurhariskiin, että ruotsalaisessa laajassa rekisteritutkimuksessa itsemurhakuolleisuus on selvästi suurentunut sukupuolenkorjaushoitoja saaneitten aikuisten joukossa. Eli se, mitä täällä meillä tarjotaan lääkkeeksi sukupuoliristiriitaan ja ahdistukseen, saattaakin johtaa siihen, että ihmiset tekevät kaikkein epätoivoisimpia tekoja eli lopettavat oman elämänsä.

Arvoisa puhemies! Nostan vielä esille tästä haastattelusta sen, miksi tämäntyyppisesti tätä identiteettikokeilujen vahvistamista on alettu laajasti pitää suotavana ja jopa välttämättömänä nuorten mielenterveyden kannalta. Kaltiala sanoo, ettei transpoliklinikoiden palveluita avattu nuorille nuorisopsykiatrian aloitteesta vaan tahto tuli poliitikoilta, järjestöiltä ja aikuisten kanssa toimivilta lääkäreiltä ja että kun hän ryhtyi tehtävään, lasten ja nuorten sukupuoli-identiteetin ongelmat olivat vielä harvinaisia. ”Vuoden 2015 jälkeen potilaiden määrä on kymmenkertaistunut ja potilasjoukko muuttunut”, hän kertoo. ”Ennen toiseen sukupuoleen identifioituivat useimmiten pienet pojat, mutta nyt lähes kaikki Kaltialan potilaat ovat teini-iässä sukupuoliristiriitaan havahtuneita biologisia tyttöjä.” Ja sen lisäksi täällä kerrotaan vielä siitä, että monta kertaa käy niin, että joltakin pieneltä paikkakunnalta yhtäkkiä tulee valtavan suuri joukko sukupuoliristiriitaa kokevia tyttöjä. Eli nämä asiat leviävät sosiaalisessa mediassa, ne leviävät siellä nuorten keskuudessa, kun sinne tuodaan se ajatus siitä, että sinun pitää vaihtaa sukupuoltasi, sinä olet väärässä sukupuoleessa.

Arvoisa puhemies! Toivon, että todellakin huomenna, kun tästä asiasta äänestämme, järjen ääni nyt voittaisi ja että ihmiset ymmärtäisivät, että yksistään tämä lausuma on sellai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

nen, minkä takia tämä laki kannattaa hylätä. Minusta on kummallista, että keskusta on mennyt tämän asian kuittaamaan, kun he ovat julkisuudessa nyt kertoneet, että tämä ei vastaa sitä, mitä tuolla hallitusneuvottelussa on sovittu. Silloin odotan kyllä, että koko keskustan ryhmä äänestää tätä vastaan. Jos tästä ei ole sovittu, niin ei sitä kannata tukea. Vetoan kokoomukseen, ja minä uskon, että sosiaalidemokraateissa on myös paljon niitä, [Puhemies koputtaa] jotka ajattelevat tästä asiasta omilla aivoillaan.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Hopsu, olkaa hyvä.

16.25 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Keskustelu translaista on käynyt vilkkaana niin täällä eduskunnan sisällä kuin julkisestikin. Valitettavasti viimeaikainen keskustelu on ollut varsinkin transnuorille haavoittavaa ja haitallista. Loukkaavat väitteet sukupuolista kiveen hakattuina totuuksina ja jopa puhdas transfobia vahingoittavat jo valmiiksi haavoittuvassa asemassa olevia lapsia ja nuoria sekä heidän perheitään. Todellisuudessa seksuaalisuus ja sukupuoli ovat jotain paljon monimutkaisempaa ja monimuotoista. Toisen ihmisen oikeus elää ja toteuttaa itseään ei voi olla toisen mielipide.

Arvoisa puhemies! Ennakkoluuloja ja syrjintää kohtaavat vähemmistöryhmät voivat psyykkisesti keskimäärin muuta väestöä heikommin. Tämä käy ilmi muun muassa vuoden 2019 kouluterveyskyselystä. Transnuorten psyykkinen hyvinvointi on monella mittarilla heikkoa, ja esimerkiksi masennus ja ahdistuneisuus ovat heillä kolme kertaa yleisempiä kuin muilla nuorilla. Heikompi psyykkinen hyvinvointi näkyy myös kohonneena riskinä itsetuhoisuuteen. Katarina Alangon ”Mitä kuuluu sateenkaarinuorille Suomessa?” -tutkimuksessa havaittiin, että suomalaisista transnuorista jopa 56—68 prosenttia on ajatellut itsemurhaa. Koko väestöstä vakavia ja toistuvia itsemurha-ajatuksia on noin 10—15 prosentilla nuorista. Transnuorten itsemurha-ajatukset ovat siis noin 2—6 kertaa yleisempiä kuin muulla väestöllä. Transnuorten itsemurhariskiä kasvattavat muun muassa ympäristön kielteiset asenteet, syrjintä ja väkivaltakokemukset sekä vihamieliset ja yksipuoliset mediasisällöt. Lainsäädäntö vaikuttaa näihin yhteiskunnan asenteisiin, joten pitääksemme nuoris-
tamme huolta translakia on päivitettävä.

Arvoisa puhemies! On päivänselvää, että tarvitsemme uutta translakia muuttamaan edes joitakin niitä epäkohtia, joita transihmiset ovat Suomessa joutuneet sietämään. Työtä kuitenkin riittää jatkossakin, sillä uusi laki ei esimerkiksi koske alaikäisiä, eikä se kiellä intersukupuolisten lasten tarpeetonta kosmeettista kirurgiaa. Tästä näimme Euroopan neuvostossa hienon näyttelyn, jossa aikuiset intersukupuoliset ihmiset kertoivat erilaisten hoitojen ja operaatioiden vaikutuksista heidän elämässään. Toivoisinkin — en tiedä, jos puhemies voi vaikuttaa — että tämä näyttely voitaisiin saada myös Suomeen. [Sari Tanuksen välihuuto]

Näihin lapsen oikeuksien puutteisiin kiinnittivät eduskunnassa huomiota kaikki asiaa käsitelleet valiokunnat. Täysi-ikäisyysvaatimusta ovat kritisoineet esimerkiksi useat ihmisoikeuksien ja lapsen oikeuksien toimijat, esimerkiksi Ihmisoikeuskeskus, eduskunnan oikeusasiamies, lapsiasiainvaltuutettu, yhdenvertaisuusvaltuutettu, Unicef, Lastensuojelun Keskusliitto ja Väestöliitto. Myös YK on ilmaissut tästä huolensa Suomelle.

Tässä edellinen puhuja, edustaja Essayah, nosti tämän Riittakerttu Kaltialan tekstin, jossa valitettavasti pahasti sekoitetaan juridinen sukupuolimerkinnän muutos ja hormonaaliset blokkerihoidot, joissa käytetään aina lääketieteellistä arviota. Tämä on valitettavaa, että keskustelussa tällaista sekaannusta ilmenee ja jopa lääkäreiden puheenvuoroissa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

Irlanti on sallinut sukupuolen vahvistamisen omalla ilmoituksella vuonna 2015. Viiden miljoonan asukkaan eli suunnilleen Suomen kokoisessa maassa ensimmäisen seitsemän vuoden aikana 1 058 vahvisti sukupuolensa. Toistan tämän alun sanoman: toisen ihmisen oikeus elää ja toteuttaa itseään ei voi olla toisen mielipide. Tässä ei ole kyse isosta joukosta, mutta on kyse heidän itsemääräämisoikeudestaan. Toivon sydämestäni, että saamme uuden translain voimaan.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Multala, olkaa hyvä.

16.30 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! Aika tyhjälle salille täällä saa nyt puhua, mutta haluan kuitenkin muutaman kommentin tuoda tähän keskusteluun translaista. Keskustelu on ollut hyvin kirjavaa, ja tässä edustaja Hopsu edellä jo joitakin näitä esiin tulleita kommentteja kommentoi. Itse kommentoin lyhyesti niitä huolia, joita liittyy kilpa- ja huippu-urheiluun, jota täällä on nostettu esiin.

Ensinnäkin on niin, että tämäntyyppinen lainsäädäntö on voimassa jo monissa maissa, jotka myös osallistuvat kansainväliseen huippu-urheiluun. Tällä lailla ei muuteta sitä, kuinka transsukupuoliset ihmiset voivat osallistua kilpaurheiluun kansainvälisesti. Mitä tulee esimerkiksi erilaisiin tilanteisiin pukuhuoneissa tai huoliin vankiloista, niihin kaikkiin huoliin lakivaliokunta on omassa lausunnossaan kattavasti vastannut ja käynyt läpi myös sitä lainsäädäntöä, minkä perusteella voidaan translain nojalla mahdollisesti muissa maisakin toteutetusti siirtää henkilö toiseen vankilaan kuin mikä hänen sukupuolimerkintänsä on. Tälle löytyy muuta lainsäädäntöä, jonka perusteella tämä tehdään, eikä tämä huoli ole siis relevantti tätä lakia säädettäessä.

Arvoisa puhemies! Vielä pari sanaa huippu-urheilusta. On totta kai aivan päivänselvää, että miehillä ja naisilla on erilaiset fyysiset edellytykset, voima ja fyysinen koko. Sen vuoksi Kansainvälinen Olympiakomitea on tehnyt periaatteet, joiden perusteella se toivoo jokaisen lajiliiton, jotka sitten osaltaan määrittelevät oikeuksia osallistua kilpailuun, tekevän omat säännöksensä sille, kuinka huippu-urheiluun voi osallistua. Suurin osa lajiliitoista on tehnyt jonkinlaiset säännökset, mutta on toki vielä korjattavaa ja muutettavaa tällä puolella, jotta se olisi täysin selvää kaikille. Se, mikä on kuitenkin selvää tälläkin hetkellä, on, että kaikkien on noudatettava kansainvälisessä urheilussa, ylipäättään kilpaurheilussa, antidopingsäännöstöjä, mikä silloin tarkoittaa sitä, että erilaiset hormonihoidot ovat kiellettyjä ja niitä eivät siis voi huippu-urheilijat lainkaan käyttää.

Arvoisa puhemies! Vielä muutama nosto ehkä liittyen muun muassa tähän edustaja Essayahin pitämään puheenvuoroon, mitä tulee tähän lausumaan. Olen ymmärtänyt, että sosiaali- ja terveysvaliokunta ei juurikaan käsitellyt kysymystä, mitä tulee alaikäisten sukupuolen vahvistamiseen, sillä tämä lakiehdotushan ei tätä ehdotusta sisällä, vaan ikäraja on asetettu 18 vuoteen. Ymmärsin myös, että tässä lausumassa todetaan, että ”arvioidaan”, ja se aidosti tarkoittaa siis sitä, että arvioidaan. Tämän lausuman perusteella ei siis suoraan olla tekemässä jotakin samantyyppistä lainsäädäntöä vaan arvioidaan ja sitten tarvittaessa valmistellaan, jos arviointi päättyy siihen, että tällainen laki myös alaikäisten osalta tarvittaisiin. Siksi en näe tätä lausumaa ikään kuin suorana kehotuksena valmistella lakia. Näin ei ole tulkittu myöskään muiden lakien kohdalla, jos tämäntyyppinen arviointilausuma on tehty.

Arvoisa puhemies! Tässä käsittelyssä on myös nostettu esiin monesti ikään kuin tämän valmistelun puutteellisuus. Itse olen perehtynyt tähän lakiin ja niihin lausuntoihinkin, mitä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

tästä on annettu, ja vaikuttaa siltä, että tässä on aika tavanomainen lainsäädäntöprosessi ollut, enkä sinällään tunnista erityisiä haasteita lainsäädännön valmistelussa muutoin kuin sen, että kun tämä on tuotu tänne näin viime metreillä tätä vaalikautta, niin arvatenkin juuri näin vaalien alla se nostaa enemmän laineita kuin ehkä muunlaisessa tapauksessa tapahtuisi, ja sen vuoksi on toki haastettu myös tätä lainsäädäntöprosessia kokonaisuudessaan.

Arvoisa puhemies! Aion edustaa äänestää tämän lain hyväksymisen puolesta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Adlercreutz poissa. — Edustaja Rydman, olkaa hyvä.

16.34 Wille Rydman ps: Arvoisa herra puhemies! Täällä on useissa puheenvuoroissa tai vasteltu sitä, miten käyty keskustelu ja debatti on ehkä jotakuta loukannut tai ahdistanut tai muuten. Minusta se on vähän eriskummallista keskustelua, mutta varsin tyypillistä sinänsä, erityisesti punavihreiden puolueiden suunnalta tulevaksi, koska tyypillistä on se, että ensin koetetaan suitsia sitä, mistä ylipäätään saa keskustella, sen jälkeen suitsitaan sitä, miten siitä asiasta saa keskustella, ja lopunviimeksi suitsitaan sitä, mitä mieltä ylipäätään mistään asioista saa olla. Tämmöinen asennoituminen on aika vierasta demokratialle ylipäätäänkään, mutta kun vielä sellaisessa elämme ja debattia on oikein ja luvallista käydä, niin on ihan hyvä, että sitä käydään.

On olennaista nyt ymmärtää se, että on aina ollut ja tulee aina olemaan ihmisiä, jotka eivät koe sitä sukupuolta, johon ovat syntyneet, omakseen ja on yhteiskunnallisesti ihan perusteltua, että jos tällainen kokemus kovin voimakas ja pysyvä on, niin silloin sukupuolen vaihtaminen myöskin mahdolliseksi tulee — ja niinhän se on tälläkin hetkellä, ja hyvä niin. Kuitenkin on myöskin yhteiskunnallisesti varsin perusteltua, ettei näin perustavanlaatuisen asia ole sentään aivan ilmoitusluontoinen asia vaan pikkasen asetetaan kriteereitakin sille, missä olosuhteissa, minkälaisella harkinnalla ja minkälaisilla muilla lainsäädännöllisillä edellytyksillä tämmöinen ylipäätäänkään tulee mahdolliseksi.

Nyt tämän lakiesityksen ongelma onkin nimenomaisesti se, että se tekee sukupuolen ilmoittamisesta tämmöisen ilmoitusluontoisen asian, jolloin ikään kuin juridisesti voi vaihtaa sukupuoltansa ilman, että siihen sisältyy sen enempää mitään fyysisiä toimenpiteitä kuin oikeastaan mitään muitakaan muutoksia tai edes sen sukupuoli-identiteetin pysyvyyttä. Lienee sanomattakin selvää, että tämänkaltaisen menettelytapa mahdollistaa hyvin monenlaisia väärinkäytöksiä. Kysymys ei ole suinkaan siitä, miten tällainen transihminen, joka on sitä ihan aidosti, toimii tai kokee, vaan kyse on nimenomaisesti siitä, että nyt luodaan lainsäädäntöä, joka mahdollistaa täysin muille ihmisille tämän translainsäädännön hyödyntämisen erinäköisten muiden väärinkäytösten mahdollistamiseksi. Tässä on tämä perusongelma.

Meillä valitettavasti yhä enemmän tehdään lainsäädäntöä ainoastaan sillä ajatuksella, että sillä signaloidaan jotakin tiettyä ajatusta, ja sen kustannuksella ollaan valmiita sivuuttamaan se, mitä kyseisestä lainsäädännöstä käytännössä seuraa. Tämä on iso ongelma. Mielestäni ylipäätäänkin lainsäädännössä, ei pelkästään tässä, fokus tulisi keskittää siihen, mitkä ovat sen lain käytännön seuraukset, ja tulisi tehdä johtopäätöksiä sen pohjalta eikä pelkästään aatteellisten signaalivaikutusten nojalla.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Keto-Huovinen, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

16.38 **Pihla Keto-Huovinen kok:** Kiitos, arvoisa puhemies! Yhteiskunnasta kertoo paljon se, miten se kohtelee vähemmistöjään. Länsimaiseen yhteiskuntaan kuuluu keskeisenä arvona vapaus. Vapaus sisältää oikeuden olla olemassa omana itsenään ja omassa sukupuollessaan. Nämä oikeudet, kuten myös itsemääräämisoikeus, kuuluvat täysimääräisinä myös transihmisille.

Tällä hetkellä sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden perus- ja ihmisoikeudet eivät toteudu yhteiskunnassamme. On julkisen vallan tehtävänä turvata näiden oikeuksien toteutuminen. Jokaisella on oikeus perheeseen. Vaatimus lisääntymiskyvyttömyydestä sukupuolen vahvistamisen edellytyksenä on ollut räikeä ihmisoikeusloukkaus, josta Suomi on saanut moitteita esimerkiksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelta. On siis jo aikaakin, että vaatimus poistetaan. Itsemääräämisoikeuden kannalta merkittävää on myös se, että sukupuolen juridinen vahvistaminen erotellaan lääketieteellisistä hoidoista, esimerkiksi hormonihoidoista ja sukelinkirurgiasta.

Sukupuolesta ei myöskään edelleenkään tule ilmoitusasia. Hallituksen esityksen mukaan sukupuolen vahvistaminen edellyttää hakemusta viranomaiselle, viranomaisilta informointivelvollisuutta lain oikeusvaikutuksista ja harkinta-aikaa ennen hakemuksen vahvistamista.

Toivon, että seuraavalla hallituskaudella selvitetään sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuman mukaisesti myös nuorten tarpeet. Valmistelun aikana enemmistö asiantuntijoista peräänkuulutti ehdottomasta 18 vuoden ikärajaista luopumista. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan kuulemisissa useat asiantuntijat nostivat epäkohtana sen, ettei laki huomioi alaikäisten asemaa, muun muassa HUS, yhdenvertaisuusvaltuutettu, tasa-arvovaltuutettu, lapsiasiainvaltuutettu, Väestöliitto, Lastensuojelun Keskusliitto, Psykologiliitto.

Omassa valiokunnassani, lakivaliokunnassa, asiantuntijakuulemisissa riskiä sukupuolen juridiseen vahvistamiseen liittyvistä väärinkäytöksistä ei pidetty merkittävänä. Viranomaisilta niissä maissa, joissa on itsemääräämisoikeuteen perustuva translaki, on kysytty, onko sukupuolen vahvistamisen väärinkäytöksiä havaittu. Neljä kahdeksasta maasta ilmoitti, ettei ole yhtään tapausta, kaksi kahdeksasta maasta vastasi, ettei tällaisista ole raportoitu, ja kahdesta maasta ei saatavilla ollut kyseistä dataa. Lakivaliokunta kuitenkin edellytti, että lainsäädännön soveltamista on tältä osin kuitenkin seurattava. Lakivaliokunnassa nousi esille myös kysymys vankilaturvallisuudesta, mistä täälläkin on keskusteltu, eli esimerkiksi se, että raiskausrikokseen syyllistynyt mies sijoitettaisiin naisten osastolle, jos tämä muuttaisi sukupuolensa. Asiantuntijakuulemisissa saatujen selvitysten mukaan Suomen vankiloissa on ollut vain yksittäisiä sukupuoltaan korjanneita henkilöitä, elikkä tapaukset ovat olleet hyvin harvinaisia. [Jukka Mäkynen: Tähän asti!] Asiantuntijakuulemisten perusteella määrä voi jonkin verran nousta, mutta jatkossakin kysymys on pienestä erityisryhmästä.

Tapasin eilen Hämeenlinnan rikosseuraamuskeskuksen johtajan, naisvankilan entisen johtajan, ja puhuin hänen kanssaan muun muassa tästä translaista ja vankien osastosijoittelusta. Hän ei nähnyt laissa ongelmaa vankilaturvallisuuden kannalta, koska tähän lakiin on kirjattu mahdollisuus sukupuolen mukaisesta osastosijoittamisesta poikkeamiseen. Vankien sijoittaminen perustuu tälläkin hetkellä kokonaisharkintaan, ja vangin tullessa vankilaan arvioidaan niin hänen omaan kuin muiden vankien turvallisuuteen liittyviä riskejä ennen kuin osastosijoitus päätös tehdään. Raiskausrikoksen tehnyttä miestä ei tulisi sijoittamaan naisten osastolle.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

Lakivaliokunta myös selvitti, katoavatko esimerkiksi tiedot rikosrekisteristä sukupuolen juridisen korjaamisen myötä. Eivät katoa. Sukupuolen juridinen vahvistaminen ei poista rikoshistoriaa, väestötietoja tai esim. sakkorekisterin merkintöjä.

Jokaiseen lakiin liittyy väärinkäytöksen riskejä, eikä translaki ole tästä poikkeus. Toivon kuitenkin todella, että tässä asiassa sukupuolivähemmistöjen ihmisoikeudet painavat vaakakupissa enemmän.

Arvoisa puhemies! Oli hallitukselta vastuutonta tuoda lakiesitys eduskuntaan näin myöhään ja riitaisana. Vaikka esitys on translasten ja -nuorten osalta puutteellinen, on kuitenkin tärkeää saada uudistus nyt maaliin. Transhenkilöt ovat joutuneet odottamaan ihmisoikeuksiaan aivan liian kauan. Toivottavasti sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus on tehnyt muutokset tekevät esityksestä hyväksyttävämmän yhä useammalle kansanedustajalle. Translaki kuitenkin koskee pientä joukkoa ihmisiä, mutta heille se on sitäkin merkityksellisempi.

Tarvitsemme tämän lakiuudistuksen, jotta voimme aidosti olla yhteiskunta, joka turvaa myös vähemmistöjen perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen täysimääräisesti. Itse aion äänestää tämän lain puolesta. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Biaudet poissa, edustaja Räsänen poissa. — Edustaja Suomela, olkaa hyvä.

16.43 Iris Suomela vihr: Arvoisa puhemies! Ensimmäisessä puheenvuorossani kävin läpi faktoja translain uudistukseen liittyen, varsinkin liittyen niihin muihin maihin, joissa tällainen itsemäärittelyyn perustuva translaki on jo voimassa. Siinä maiden listauksessa ei ollut Isoa-Britanniaa, koska Isossa-Britanniassa ei ole käytössä tällaista translakia. Silti tässä salissa on toistuvasti viitattu nimenomaan Ison-Britannian tapauksiin, kun on haluttu nostattaa huolta lain uudistuksesta. Nämä tapaukset eivät ole relevantteja, koska Ison-Britannian translaki ei ole sellainen kuin tämä uusi translaki. Itsemäärittely ei liity näihin Ison-Britannian ongelmiin.

Nythan tilanne on itse asiassa sellainen, että Skotlanti yrittää muuttaa translakia itsemäärittelyoikeutta kunnioittavaksi ja Ison-Britannian konservatiivipuolue on päättänyt estää Skotlannilta tämän lain läpi viemisen. Siellä siis ennemmin riskeerataan niin, että koko Iso-Britannia hajoaa, kuin annetaan ihmisoikeuksien edetä.

Laitetaan siis faktat kuntoon. Jos ajatellaan, että nimenomaan tämä translain uudistus aiheuttaa ongelmia, niin silloin Iso-Britannia ei ole pätevä argumentti, koska siellä on se vanhentunut translaki voimassa. Sen sijaan näissä yhdeksässä eurooppalaisessa maassa, joissa on tämä uudenlainen translaki, ei ole ilmennyt minkäänlaisia ongelmia. Ongelmia ei ole raportoitu. Jos jollain on tästä poikkeavaa tietoa, niin toivon, että he tuovat sen esiin. Tässä pitkässä keskustelussa kukaan ei ole näin todennut.

Sama pätee vertaisarvioituun tutkimukseen transihmisistä ja varsinkin transnuorista. Salissa edelleen jatketaan kouluterveyskyselyn ja THL:n tutkimustiedon kiistämistä, mutta kukaan ei ole esittänyt niitä suomalaisnuorten hyvinvointia kuvaavia tutkimuksia, jotka kiistäisivät nämä löydökset. Kouluterveyskysely on kiistatta laajoin tutkimus, mikä suomalaisista nuorista tehdään parin vuoden välein. Olisi vaikeaa keksiä, mikä tutkimus voisi näitä löydöksiä kiistää. Siksi onkin vastuutonta, että täällä pyritään kiistämään vertaisarvioitua tutkimustietoa vailla parempia lähteitä. Toivon, että jos halutaan käynnistää tällainen keskustelu tutkitusta tiedosta, niin silloin todella nojataan tutkittuun tietoon, ei yksittäisen lääkärin mielipiteisiin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

Tällä esityksellä todella on Lääkäriliiton, Suomen Psykiatriyhdistyksen ja Psykologiliiton tuki. Psykologiliitto vieläpä nosti esiin erityisen huolen siitä, että alaikäiset eivät kuulu nyt tämän lain piiriin. Nämä yhdistykset ovat varmasti tehneet päätöksensä parhaaseen tutkimustietoon nojaten ja edustavat tuhansia suomalaisia terveydenhuollon ammattilaisia. Jos verrataan yhden ihmisen mielipidettä vertaisarvioituun tutkimukseen ja tuhansien ammattilaisten näkemyksiin, niin on aika selvää, kumpi painaa vaakakupissa enemmän.

Lopuksi on pakko todeta, että salissa on esitetty huoli sukupuolen merkityksestä. Meillä lainsäädäntö käsittelee laajaa kirjoa ilmiöitä, myös vaikkapa avioliittoa, ihmisen syntymää ja kuolemaa. Ei minkään näistä asioista merkitys kumpua lainsäädännöstä, vaan kyllä se kumpuaa eletystä elämästä. Laki asettaa puitteet elämälle, [Puhemies koputtaa] mutta ei laki määritä sukupuolen, avioliiton, syntymän tai kuoleman merkitystä. [Puhemies: Kiitoksia!] Sen takia tämä merkitykseen kietoutuva keskustelu on täällä ehkä hieman turha.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

16.46 Juha Mäenpää ps: Arvoisa herra puhemies! Hyvät kollegat ja katselijat! Joskus kun olemme salissa tästä aikaisemmin keskustelleet, olen kertonut, että tunnen henkilökohtaisesti kaksi henkilöä, jotka ovat vaihtaneet sukupuoltaan. Nyt tämän lakiesityksen yhteydessä olen ollut toiseen heistä yhteydessä, ja hän on myös kirjoittanut minulle asiasta. Sanoin, että sinä voisit laatia puheen tänne. Tähän on ainakin osittain helppo yhtyä, ja luen nyt kuitenkin tämän henkilön kirjoittaman puheen:

”Arvoisa puhemies! Hyvät kollegat ja katselijat! Ehdotus uudeksi translaiksi sivuuttaa asioita, joita sen pitäisi ehdottomasti ottaa huomioon, ja siksi se jää aivan pinnalliseksi ja huonoksi ja jopa askeleeksi taaksepäin, varsinkin kun katsotaan sen vaikutusta kokonaisuutena. Ehdotankin sen hylkäämistä ja palauttamista.

Nykyinen voimassa oleva laki vaatii huomattavasti pidempiaikaisen sitoutumisen muutosprosessiin, ja se uudessa lakiehdotuksessa koetaan suurena ongelmana. Sitä ei pitäisi kuitenkaan nähdä ongelmana vaan varmistajana, jotta henkilö saa riittävät eväät ja valmiudet olla ja elää monella tapaa täysin uudenaikaisessa ympäristössä. Yhteiskunnassa törmää väistämättä tilanteisiin, joissa suhtaudutaan kovasti eri lailla mies- tai naisoletettuun. Esimerkiksi kelvannee usein esiin nostettu uimahallin saunaosasto.

Nykyinen voimassa oleva laki ottaa huomioon myös muutokseen usein liittyvät ulkoisen olemuksen elementit, samoin kuin sen mukanaan tuoman henkisen kuormituksen. Uusi ehdotus vain toteaa, että näitä voi jatkossa konsultoida PALKO-palvelusta eli palveluvalikoimaneuvostolta.

Korostan siis, että nykyinen voimassa oleva laki katsoo henkilöä kokonaisuutena ja koettaa turvata hänen oikeutensa ja mahdollisuutensa hyvään elämään. Tosin poistaisin nykyisestä laista steriiliysvaatimuksen, joka on yksilön perusoikeuksia loukkaava.

Media tulee tietenkin nostamaan ne mahdolliset muutamat miessynnyttäjät lööppeihin, mutta jos henkilö kaipaa sen kaltaista huomiota, niin se hänelle suotakoon. Ei ole lakia tai asetusta, joka ei sisältäisi yhtään porsaanreikää tai kyseenalaistettavuutta.

Toinen iso ongelma on jälleen lain katsominen kovasti kapea-alaisesti. Tässä kohtaa pitäisikin pohtia, ovatko nuo oikeasti yhteiskunnan kannalta ainoat toimivat vaihtoehdot. Miksi tässä kohtaa ei nosteta esiin luontevaa kolmatta vaihtoehtoa, joka jo joissakin järjestelmissä ja maissa on käytössä: muunsukupuolinen. Miksi se on jätetty kokonaan tämän lakiehdotuksen ulkopuolelle? [Iiris Suomela: Se on hyvä kysymys!]

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

Uusi lakiehdotus tarjoaakin nopeaa huvia ilman mietintää jatkosta, kuin benjihyppy huonosti kiinnitettyllä köydellä. Nyt voimassa oleva translaki ei uhkaa lapsen oikeuksia ja turvallisen kasvamisen edellytyksiä, koska se ottaa huomioon myös muutosprosessissa olevien läheiset ja heille oikean tiedon antamisen. Jo nykyisin tulee perhesuhteisiin muutoksia moninaisista syistä. Se, miten ne käsitellään ja miten niihin suhtaudutaan, onkin paljon merkittävämpi tekijä kuin jokin rasti ruudussa, lukee siinä ruudun vieressä mitä tahansa. Tämän uuden esityksen kolmas kompastuskivi: se rasti kun ei näy muille, eikä uusi lakiesitys tuo suoraan mitään tukea sen näkymisen helpottamiseksi tai tukemiseksi, ei rastittajalle eikä hänen läheisilleen.

Loppuun vielä pieni selvennys, kun aiheesta nyt kirjoitetaan ja puhutaan paljon: Monasti esiin nostetaan suvunjatkamisen vaatimukset ja siihen liittyvät ulkoiset ja sisäiset elimet. Nämä määräytyvät hedelmöittymisen arpapelin tuloksena. Ihminen kuitenkin on ajatteleva, tunteva ja kehittyvä yksilö, joka luo itse oman maailmankuvansa ja tuntemuksensa sen mukaisesti. Nykyisen keskustelun taso tuppaa olemaan, että tämä kromosomiasia ratkaisee ihmisen koko elämän. Onneksi sen perusteella ei määritetä sentään, ainakaan vielä, mihin ammattiin menet tai kenen kanssa vietät elämäsi.

Kuten benjihyppy huonosti sidotulla köydellä.”

Tämä teksti, jonka luin, on siis tämmöisen sukupuolen muutosprosessin käyneen henkilön tekemä, ja hänkin kritisoi tätä uutta lakiesitystä. Tässä on ihan vakavia asioita ja huomioita. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Tanus, olkaa hyvä.

16.52 **Sari Tanus kd:** Arvoisa puhemies! On ollut varsin hämmentävää kuunnella tätä keskustelua täällä salissa. Tuntuu, että tämän lakiesityksen heikkouksia ja väärinkäyttömahdollisuuksia ollaan aliarvioitu sieltä lakiesityksen puolustajien puolelta. Niitä on mitätöity, ja toisaalta lakiesitystä on puolustettu hyvin vahvasti ideologisin argumentein, kun taas monet edustajat, jotka ovat nostaneet kritiikkiä tätä esitystä kohtaan — luetelleet niitä heikkouksia tai asiantuntijoiden lausunnoissaan esiin nostamia heikkouksia — ovat esittäneet kyllä varsin loogisia ja vahvoja argumentteja sille, että tämäntyyppistä lakiesitystä ei tulisi hyväksyä. Varsinkin jos ajatellaan kehodysforiaa kokevia ja tuntevia ihmisiä, niin tämä ei palvele heitä eikä edistä heidän tilannettaan.

Täällä on kritisoitu myös siitä, että käytettäisiin jotenkin epäkunnioittavaa, epäasiallista kieltä. Itse en kyllä ole näin lainkaan kokenut. Ajattelen, että me kunnioitamme kaikenlaisia ihmisiä riippumatta heidän taustastaan tai suuntautuneisuudestaan. Itse voin tässä myös sanoa, että 80-luvulta, sen alkupuolelta asti, olen ollut jollakin tapaa transihmisten kanssa tekemisissä. Heitä kuuluu tuttaviiini, työkavereihini, sukulaisiini, ja eduskuntavuosien aikana olen tutustunut myös uusiin transihmisiin. Myös detransitoidut ovat olleet edustettuina. Monenlaista kehodysforiaa kokevat ja heidän läheisensä ovat kirjoittaneet, heitä hoitavien terveydenhoitohenkilökunnan ja lääkärien kanssa olen paljon keskustellut, ja lääkärinä itse vuodesta 91 toimineena ja erikoislääkärinäkin jo parikymmentä vuotta työskennelleenä olen todella tavannut hyvin monenlaisten ajatusten ja kokemusten kanssa olevia potilaita, moninaisten ristiriitojen kanssa kamppailevia potilaita ja asiakkaita. Voin sanoa, että minulla on suuri kunnioitus kaikkia heitä kohtaan riippumatta siitä, ajattelemmeko joistakin ideologisista asioista tai linjauksista samalla lailla, ja toivoisin, että tätä lakiesi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

tystä kritisoivia ja sitä vastustavia ei mollattaisi ikään kuin sen takia, että me jotenkin epäasiallisesti, epäkunnioittavasti puhuisimme transihmisistä.

Edellinen puheenvuoroni jäi hieman kesken siinä mielessä, että haluaisin jatkaa — vaikkakin täällä on käytetty todella hyviä puheenvuoroja — myös näihin häirintäasioihin liittyen. Seksuaalisesta häirinnästä, siihen puuttumisesta ja sen ehkäisystä kaiken kaikkiaan, on puhuttu paljon tässäkin talossa ja tässä salissa, ja sitä on pidetty erittäin tärkeänä myös tätä lakiesitystä kannattavien taholta, mutta oma ajatukseni on, että nytkö kaikki tämä halutaan heittää romukoppaan. Omalla ilmoituksella saatu juridinen naissukupuolimerkintä avaa ovet kaikenlaisille miehille kylpylöissä, uimahalleissa, saunoissa ja suihkutiloissa naisten tiloihin — siis niihin tiloihin, joiden turvallisuutta on tähän asti pidetty naisille ja tytöille tärkeänä. Miltä tuntuu esimerkiksi lasten ja nuorten tyttöjen uimaharrastus, jos ja kun tämän esityksen läpimenon myötä samoissa tiloissa erinäiset setäihmiset voisivat kalusteineen ilkosillaan liikkua? Siis aikuisten oikeasti pysähtykää nyt arkijärjellä miettimään, mitä kaikkea tämä avaa. Täällä salissa on kuultu: ”No, todennäköisyys sille on erittäin pieni” ja ”on kansainvälisesti kysely, ja ei ole tällaista tullut esiin”. No, kyllä kansainvälisestikin on tullut esiin, mutta oikeasti: kaikelle tällaiselleko meidän nuoret tytöt, nuoret naiset alistetaan? Missä on nyt se seksuaalisen häirinnän ja sen ennaltaehkäisyn ja varhaisen puuttumisen tärkeys?

Toisaalta tasa-arvotyön ja sukupuoliin liittyvien tutkimusten pohja murenee. Tuloksia ja niiden kehittymistä on voitu tähän asti seurata, ja Suomea on arvostettu maailmallakin kansainvälisesti sen vuoksi, että meillä on pitkään, vuosia ja vuosikymmeniä, kestänyttä hyvää tutkimusta ja että myös seurantatutkimuksia ja tilastoja on voitu arvioida ja seurata. Mutta tämän esityksen myötä sukupuoli- ja sukupuoli-identiteettikäsitteiden sotkeminen vie pohjan tutkimuksilta ja niiden tulosten verrattavuudelta. Minkä takia? Minkä takia tämäntyppisiin pitäisi mennä?

Hedelmällisyyshoitoihin, isyystutkimuksiin ja seulontoihin liittyen hallituksen esityksessä on linjaukset, että niissä sukupuolina käytetään biologista sukupuolta, mutta entä muutoin sairaanhoidossa? Miten esimerkiksi monia laboratoriotuloksia voidaan tulkita ja arvioida tarvittavia toimia, jos ei tiedetä, onko kyse biologisesta miehestä vai naisesta? Minkälaisia toimenpiteitä ja minkälaisia hoitoja heille annetaan ja millä perusteella? Biologinen sukupuoli, merkintä siitä, on erittäin tärkeä monissa tilanteissa.

Tähän astihan juridinen merkintä on kertonut siitä, mitä ihminen biologisesti on, eli toisin sanoen sukupuoli — biologinen sukupuoli — on tullut esiin juridisesta merkinnästä eikä ole ollut tällaista erillistä juridista sukupuolta ja sitten jotakin muuta. On sanottu, että on haluttu irrottaa lääketieteellinen tutkimus ja hoidot juridisesta sukupuolesta mutta eihän meillä välttämättä tarvitse toimenpiteitä tehdä mutta se, mikä on tärkeää, on saada lääketieteellinen diagnoosi.

Mietinkin tässä, että kun tässä talossa ja tässä salissa puhutaan transihmisistä, niin kenestä te oikein puhutte. Tänne asti on ajateltu, että silloin jos ihminen on käynyt tutkimukset ja analysoinnit, on saanut transdiagnoosin, niin hän on transihminen. Mutta minä väitän, että nyt kun tässä kuunnellaan ja luetaan myös joitakin lausuntoja ja kun keskustelussa on tullut esiin, niin transihmiseksi määritellään kaikki heidät, jotka sanovat, että itse näin kokevat — olipa sitten kyse 15-vuotiaasta tai 16-vuotiaasta tai on joku sairaus tai häiriö, jonka seurauksena, oireena tulee tällainen tuntemus tai kokemus mutta joka väistyy. Eli toisin sanoin: mitä ihmiset käsittävät transihmisillä? [Puhemies koputtaa] Ja toisaalta tun-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

tuu, että tässä salissa on hukassa myös se, mitä käsitetään sukupuolella. [Puhemies: Kiitoksia!]

Puhemies! Jatkan myöhemmin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Antikainen poissa. — Edustaja Mäkinen, olkaa hyvä.

17.00 Jukka Mäkinen ps: Arvoisa puhemies! Salin vasen laita vetoaa tämän lain hyväksymisessä tunteisiin, kun lain säätämisessä pitäisi vedota järkeen. Pidän järkyttävänä sitä, että tätä lakia on jatkossa siellä vasemmalla laidalla tarkoitus ulottaa myös alaikäisiin ja osin myös kokoomuksen riveissä.

Esimerkiksi lapsen kasvatuksessa on aina puhuttu siitä, että vanhemmat, antakaa lapselle rajoja ja rakkautta. Vapaan kasvatuksen myötä tuo rajojen asettaminen onkin nykyaikana unohtunut, ja monet asiantuntijat sanovatkin, että jos lapsella ei ole rajoja, hänestä kehittyy turvattomampi ja ahdistuneempi ihminen. Rajat tuovat turvaa lapselle ja teini-ikäiselle, vaikka ne kiellot eivät siinä kohtaa hyvältä tunnukaan. Ei mitä tahansa voi tehdä omien mielihalujensa mukaan. Varsinkaan nuori, joka on kehitysasteella, ei pysty välttämättä valitsemaan oikein, ellei ole vanhempia, jotka asettavat niistä rajoja. Vanhemmat tietävät, mitä on olla nuori, mutta nuori ei tiedä, millaista on olla vanhempi. Ilman rajoja ei ole turvallisuutta vaan ahdistuneisuutta, ja se näkyy nykyään nuorissa, juuri heissä, jotka saavat sukupuolivalistusta Setalta.

Arvoisa puhemies! En voi ymmärtää, miksi tätä lakia runnotaan väkisin läpi — siis lakia, joka sisältää huomattavan määrän epäkohtia.

Lopuksi vielä totean, että vihreiden mielestä on kamala asia, jos sukupuoli ei ole identiteettiasia, mutta samalla heille saamelaisuus ei ole sitä, vaan inarinsaamelaisilta pitää viedä pois oikeus omaan identiteettiinsä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Filatov, olkaa hyvä.

17.02 Tarja Filatov sd: Arvoisa puhemies! Silloin kun lakia ensimmäisen kerran tässä salissa käsiteltiin, olin Euroopan neuvoston istunnossa, ja siksi haluan nyt sanoa vielä muutamana sanana tässä toisessa käsittelyssä. Itse asiassa Euroopan neuvoston ihmisoikeustuomioistuin totesi jo vuonna 2017, että lisääntymiskyvyttömyyden vaatiminen sukupuolenvaihdoksissa on ihmisoikeusloukkaus. Samoin Euroopan komissio toteaa, että lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksesta tulee luopua juridisen sukupuolen vahvistamisen ehtona. Suomi on ollut ainoa Pohjoismaa, joka on vaatinut sukupuoltaan korjaavalta sterilisaatiota, ja tämä on räikeä ihmisoikeusloukkaus, josta me olemme saaneet lukuisia huomioita, ja nyt tämä asia vihdoinkin tässä laissa juridisesti korjataan, jos ja kun laki menee läpi.

Toinen tärkeä asia on, että sukupuolta ei pidä hoitaa vaan henkilön kokemaa ristiriitaa sukupuolestaan ja siksi sukupuoli-identiteetin tulee olla itsemäärittelyasia. Laki vahvistaa tätä henkilön itsemääräämisoikeutta, ja siinä erotetaan sukupuolen oikeudellinen vahvistaminen lääketieteellisistä tutkimuksista ja hoidoista. Sukupuolen vahvistaminen aikuisen ihmisen kohdalla perustuisi siis jatkossa ihmisen omaan selvitykseen ja kokemukseen sukupuolestaan.

Tätä itsemääräämisoikeutta on runsaasti kritisoitu, ja on pelätty sen johtavan turhiin tai väärinkäyttömielessä tehtyihin vaihdoksiin. Itse asiassa en jaksa uskoa, että ihmiset ihan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

huvikseen vaihtavat sukupuolta, koska siihen liittyy yhä hyvin paljon myös ennakkoluuloja. Lakiin liittyy pelkoja väärinkäytöksistä, ja näitä esimerkkejä meidän sähköposteissamme on ollut runsaasti. Tässä keskustelussa on kuitenkin avattu lain niitä kohtia, joilla näitä pelättyjä väärinkäytöksiä ehkäistään, ja siksi en käy enää niistä lisää argumenttoimaan, mutta haluan muistuttaa, että niissä maissa, joissa on nyt Suomen kaltainen itsemääräämisoikeus, väärinkäyttöongelmia ei ole juuri raportoitu.

Arvoisa puhemies! Suurinta osaa ihmisiä tämä laki ei koske millään tavalla, mutta heille, joita se koskee, muutos on tärkeä, ja toivon, että enemmistö tässä salissa puolustaa vähemmistön ihmisoikeuksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Grahn-Laasonen, olkaa hyvä.

17.05 Sanni Grahn-Laasonen kok: Arvoisa puhemies! Poliitikassa on toisinaan asioita, jotka koskevat vain pientä joukkoa mutta ovat heille erityisen merkityksellisiä, jopa koko elämän ja identiteetin ja itsemääräämisoikeuden kokoisia kysymyksiä. Yhteiskunnan sivistystasosta kertoo paljon se, miten tunnistamme vähemmistöjen oikeudet ja miten kohtemme vähemmistöjämme. Suomella on tässä vielä parannettavaa.

Nyt pöydällä ja huomenna äänestyksessä on translain uudistus, joka on tärkeä ihmisoikeusuudistus. Se on eduskunnassa käsittelyssä nyt loppusuoralla, ja hyvä niin, sillä Suomi on saanut toistuvasti moitteita vanhentuneesta transihmisiä koskevasta lainsäädännöstään. Tämä lainsäädäntö on välttämätöntä uudistaa ajan tasalle.

Uudistuksessa eriytetään oikeudellinen sukupuolen vahvistaminen lääketieteellisestä sukupuolen korjausprosessista. Lisäksi lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksista luovutaan, mikä onkin ihan välttämätöntä. Ei meillä voi olla sellaista lainsäädännössä, se on todella loukkaavaa, että meillä on lisääntymiskyvyttömyysvaatimus meidän lainsäädännössämme 2020-luvulla.

Muutokset, joita tässä lakiesityksessä tuodaan, edistävät merkittävästi transihmisten yksilönvapautta ja itsemääräämisoikeutta. Sen puolueen, johon itse kuulun, eli kokoomuksen periaateohjelma lähtee siitä linjauksesta, että vapauden ydintä on täysivaltaisen yksilön itsemääräämisoikeus itseään koskevissa asioissa sukupuoleen, ikään, katsomukseen, seksuaaliseen suuntautumiseen, syntyperään, yhteiskunnalliseen asemaan tai muuhun taustaan katsomatta.

Translain uudistus on viivästynyt merkittävästi tällä kaudella. Hallitus otti ison riskin tärkeässä ihmisoikeusasiassa, kun esitys annettiin vasta aivan viime metreillä, ja tätä on vaikea ymmärtää. Mutta sitäkin suurempi merkitys on nyt sillä, että translain uudistus saadaan läpi ja vietyä läpi tässä salissa.

Ja ne pelottelut turvattomilla uimahallipukukopeilla ovat kyllä runsaasti ylimitoitettuja huolia. Kansainväliset kokemukset osoittavat, että väärinkäytökset ovat marginaalisia, jos niitä on ollut lainkaan. Ja on varmasti hyvä, että lakia on vielä valiokuntavaiheessa lievästi korjattu. Valiokunnassa se on perusteltua. Kaikki se, mitä nyt sanotaan näistä turvattomista uimahalleista, saattaa puhujan omaan korvaan kuulostaa hyvinkin loogiselta, mutta minun korvaani se valitettavasti kuulostaa ennakkoluuloiselta ja, anteeksi nyt vaan, vanhan-aikaiselta.

Eilen Forssan kaupunginvaltuustossa Forssan nuorisovaltuusto jätti aloitteen, jossa he toivoivat meiltä aikuisilta parempaa seksuaalikasvatusta, tukea oman identiteetin kehitykseen ja tietoa seksuaalisesta ja sukupuolisesta moninaisuudesta. Nuoret perustelivat tämän

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

tarpeen muun muassa kiusaamisen vähentämisellä. Kun saa olla oma itsensä ja tulee hyväksytyksi omana itsenään myöskin omassa yhteisössään, niin sellaisessa kasvuympäristössä jokaisen on turvallista olla ja myöskin kiusaamista on vähemmän. Nuoret ihmiset ovat fiksuja, kuunnellaan heitä. Poliittikkaan tarvitaan yleisestikin enemmän herkkyyttä ja sydäntä ymmärtää toisia ihmisiä ja osoittaa se myös teoin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Räsänen, olkaa hyvä.

17.08 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Edellinen puhuja käsitteli kiusaamista, ja ehdottomasti kiusaamiseen täytyy olla aivan nollatoleranssi, onpa se syy kiusaamiseen sitten mikä tahansa. Pidän hyvin tärkeänä myös sitä, että kun nyt puhumme sukupuolesta, juridisesta sukupuolesta, ja sitten puhumme toisaalta sukupuolen ilmaisusta ja kokemuksesta sukupuolesta... Kyllä me tiedämme, että varsinkin nuorilla ihmisillä on monenlaisia kokemuksia sukupuolesta. Useimmat niistä ovat ohimeneviä, eli se tiedetään, että lähes kaikki tapaukset, joissa koetaan tällaista sukupuolidysforiaa murrosiän aikana, sitten helpottavat. Ja on tärkeää myös, että nuoret saavat ilmaista pukeutumisellaan, harrastuksillaan ja mielenkiinnon kohteillaan erilaista tyttöyttä ja poikamaisuutta. Niinhän me naiset ja miehetkin olemme erilaisia, ja kaikkia tulee kunnioittaa ja arvostaa. Mielestäni tässä laissa ei ole kysymys nyt kiusaamisesta eikä esimerkiksi tämän lain hylkääminen millään tavoin siihen vaikuta.

Täällä myös edustajat, esimerkiksi Vihreän liiton edustajat, totesivat, että tällä lailla pysyttäisiin itsemurhia vähentämään. Tähän on erittäin tärkeää puuttua, koska monille vanhemmillehan se tieto, esimerkiksi asiantuntijalta, että jos nyt nuoren sukupuolta ei aleta vaihtamaan, niin hän on itsemurhavaarassa, on aivan järkyttävä tieto. Kuka tahansa vanhempi olisi valmis tekemään mitä vaan, jotta nuori ei menetä henkeään. Juuri tähän seikkaan nuorisopsykiatrian professori Kaltiala tarttui, kun hän sanoi, että transsukupuolisuutta kokevien nuorten vanhemmille ei ole perusteltua kertoa, että ilman korjaushoitoja nuori on itsemurhavaarassa. Ja hän totesi vielä sen, että alaikäisten hormonihoitoja ja juridisen sukupuolen vahvistamista vaativat aktivistit ja järjestöt, kuten Seta, toistavat usein, että transnuorilla on lisääntynyt itsemurhariski ja he tarvitsevat siksi pikaisesti hoitoa ja tukea. Ja sitten hän sanoo todella vahvasti: ”Se on tarkoitushakuista disinformaatiota, jonka levittäminen on vastuutonta.” Tässä pitää kuunnella alan huippuasiantuntijaa, joka on nähnyt satoja ja satoja nuoria ja tuntee nämä tapaukset. Tämä on vastuutonta, tarkoitushakuista disinformaatiota, ja sitä on valitettavasti tässäkin salissa pidetty esillä. Sen sijaan hän totesi sen, että ”itsetuhoiset ajatukset ja itsetuhoisen käyttäytyminen liittyvät sukupuoltaan pohitivilla nuorilla samanaikaisesti psykiatrisiin häiriöihin”.

Sen takia mielestäni tämä lakiesitys on nyt todellakin karhunpalvelus nuorille ihmisille, jotka elävät vielä sitä myöhäismurrosikää — esimerkiksi 18—22-vuotiailla, joskus jopa 30 vuoteen saakka, se aivojen kehittyminen jatkuu — kun irrotetaan lääketieteellisestä prosessista tämä juridinen ratkaisu. Jos nuori kokee tätä hämmennystä, hän kokee ahdistusta ja hän saa jostakin Setan verkostoista selityksen, että olet syntynyt ehkä väärään sukupuoleen, ja sitten hän laittaa 17-vuotiaana hakemuksen vireille, sukupuoli vaihdetaan 18-vuotiaana ilman mitään selvityksiä, ilman yhteydenottoa lääkäriin, ilman että hänen tilannettaan millään tavalla selvitetäisiin, niin kyllähän siinä tehdään karhunpalvelus. Tämän hakemuksen voi olla laittaa vireille 17-vuotiaana, ja se tulee voimaan sitten 18-vuotiaana.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

Olisi erittäin, erittäin tärkeää, että nämä sukupuolihämmennystä kokevat nuoret ja vanhemmatkin ohjautuisivat asiantuntevan lääkärin vastaanotolle, jotta voidaan löytää nimenomaan nämä muut ongelmat, kuten mahdollinen masennus, ahdistus, neuropsykologiset oireet, esimerkiksi autismikirjo — voi olla, että se paljastuu vasta siinä vaiheessa — joihin voidaan antaa sitten nuorille apua. Mutta minä väitän, että nyt tämä laki jättää ihmiset heitteille. Se jättää heidät itsensä varaan, olemaan yhteydessä ainoastaan sinne Väestörekisterikeskukseen, ja he jäävät sitten aivan tämmöisen puoskaroivan, vastuuttoman disinformaation varaan, jota he saavat sieltä Setan verkostoista ja kenties jonkinlaisesta vertaistukiverkostosta, jossa tapahtuu tätä sosiaalista tartuntaa. Siitähän tämä professori Kaltiala myös kertoi, että varsinkin tyttöjen keskuudessa, jossa ovat räjähdysmäisesti kasvaneet nämä sukupuolenvaihdostoiveet, tapahtuu tätä sosiaalista tartuntaa: siellä samassa tyttöporukassa saattavat kaikki alkaa kokea, että ovat väärää sukupuolta, ja he ikään kuin toinen toistaan vahvistavat. Mutta eihän me nyt haluta nuoria jättää tällaisten verkostojen ja puoskarien armoille, kun meillä on kuitenkin terveydenhuolto, joka voisi ottaa heistä kopin.

Tämä esitys on mielestäni täysin vastuuton, tämä on järkyttävä jo tällaisenaan, puhumatakaan siitä, jos tässä vielä ryhdytään ikärajaa laskemaan. Sen vuoksi toivon, että täällä nyt mahdollisimman suuri osa edustajista ymmärtäisi painaa sitä punaista nappia huomenna, kun asian hyväksymisestä ja hylkäämisestä päätetään.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

17.15 Juha Mäenpää ps: Arvoisa herra puhemies! Pidän vielä kolmannen puheenvuoron tästä kyseisestä aiheesta. Nyt minulla on kirjoitettu puhe, josko se saataisiin vielä tähän menemään. Mutta asia on edelleen sama elikkä hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sukupuolen vahvistamisesta sekä siihen liittyvät sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö ja kansalaisaloite.

Kyseessä on siis paljon viestimissäkin palstatilaa saanut translain uudistus. Hallituksen esityksen tavoitteena on omien sanojensa mukaan vahvistaa henkilön itsemääräämisoikeutta erottamalla sukupuolen oikeudellinen vahvistaminen lääketieteellisestä tutkimuksesta ja hoidoista. Eli oman harkinnan mukaan saa päättää sukupuolestaan, ja nykyisen esityksen mukaan, kokoomuksen toiveesta, sen saa tehdä vuoden välein. Hakemus sukupuolen vahvistamisesta perustuisi siis henkilön omaan selvitykseen sukupuolen kokemuksistaan.

Viime viikolla ensimmäisen käsittelyn yhteydessä puhuinkin jo perusteellisesti asiasta ja kerroin pitäväni esitystä järjenvastaisena. Se on myös luonnonlakien vastainen. Kemialliset, fysiikkaaliset tai biologiset tosiasiat eivät ole itsemääräämiskysymyksiä, valintoja tai mielipideasioita, eikä niitä pidä sellaisina kohdella.

Perussuomalaiset jättivät translain käsittelyn yhteydessä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöön mainion vastalauseen. Linaan pätjän siitä: ”Perussuomalaisten valiokuntaryhmä katsoo, ettei sukupuolen oikeudellista vahvistamista ole perusteltua erottaa lääketieteellisistä tutkimuksista ja hoidoista, ja esittää, että hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset hylätään. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä pitää välttämättömänä, että sukupuolimerkinnän vaihtaminen edellyttäisi jatkossakin lääketieteellisen selvityksen esittämistä siitä, että henkilö pysyvästi kokee kuuluvansa vastakkaiseen sukupuoleen, ja että hän ymmärtää sukupuolimerkinnän vaihtamiseen johtavan oikeustoimen merkityksen.”

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

Hyvät edustajakollegat, teistä muutama varmaan muistaakin, kuinka kävi viime viikolla eduskunnan portailla järjestetyssä mielenilmauksessa translain uudistusta vastaan. Pidinsiellä lyhyehkön puheen aiheesta. Kerroin itse tuntevani kaksi sukupuolensa vaihtanutta ihmistä. Toinen heistä on muistuttanut minua, ettei tämä lainmuutos valmista ihmistä kaikkeen siihen, jota sukupuolen muuttaminen tuo eteen. Huomautinkin ehdottomasti vastustavani lakiehdotusta, ja äskeisessä puheenvuorossani luin tämän henkilön kirjoittaman puheen. Hän on siis vaihtanut sukupuoltaan. Hänkään ei katsonut tätä lakiesitystä hyvällä.

Arvoisa puhemies! Lakia koskevissa lausunnoissa ja eduskuntakeskustelussa on vaadittu, että oikeus juridisen sukupuolen korjaukseen pitäisi ulottaa myös alle 18-vuotiaisiin. Muun muassa kansalaisjärjestö Seta on pitänyt asiasta ääntä. Hallituksen esityksessä kuitenkin ehdotetaan, että sukupuolen vahvistaminen olisi mahdollista vasta 18 vuotta täyttäneille henkilöille. Onneksi tässä pidettiin edes hetkellisesti järki päässä.

Valitettavasti turmiollinen tie jatkovalmisteluja varten alaikäisten osalta pedattiin sittemmin valiokuntakäsittelyssä. Translakiin liittyvässä sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietinnön ensimmäisessä lausumaehdotuksessa sanotaan seuraavasti: ”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi ja valmistelee tarvittavat säädösmuutokset transsukupuolisten lasten ja nuorten itsemääräämisoikeuden edistämiseksi sukupuolen vahvistamisessa.” Tämän olisi valiokunta kyllä saanut jättää lausumatta.

Arvoisa puhemies! Sopivasti tähän liittyen Helsingin Sanomissa julkaistiin tärkeä juttu 27.1.23. Siinä nuoruusiän sukupuoliahdistusta hoitava professori sanoo ”ei” alaikäisten juridisen sukupuolen korjaukselle. Nuoruusiässä identiteetin rakennus on kesken. Tampereen yliopiston nuorisopsykiatrian professori Riittakerttu Kaltialan mukaan aikuisten ei pitäisi ryhtyä vahvistamaan eikä hillitsemään identiteettikokeiluja, jotka kuuluvat kasvuun. Professori Kaltialan mukaan on vanhastaan tunnettua, että jotkut lapset identifioituvat josakin vaiheessa vahvastikin toiseen sukupuoleen. Neljä viidestä vastakkaiseen sukupuoleen identifioituneesta lapsesta kokee kuitenkin murrosiässä taas toisin. Siksi on hänen mukaansa viisasta seurata tilannetta, antaa lapselle kasvurauha ja hoitaa perheen ahdistusta sekä mahdollisia liitännäisongelmia. Suosittelen ihan jokaista kansanedustajaa lukemaan tämän perusteellisen artikkelin.

Arvoisa puhemies! Tähän loppuun on pakko vielä ihmetellä, miten keskustapuolue alun perinkään hyväksyi translain uudistamisen Rinteen ja Saarikon hallitusohjelmassa, joka myöhemmin sitten kääntyi Marinin ja Saarikon hallitusohjelmaksi. Toivottavasti äänestäjät muistavat tämän. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Tanus, olkaa hyvä.

17.22 Sari Tanus kd: Arvoisa puhemies! Edustaja, lääkärikollega Räsänen puhui hyvin tuossa edellä nuorten terveyteen ja tuntemuksiin liittyen, mutta haluaisin tässä käyttää vielä puheenvuoron todellakin meidän nuorista ja nuorista aikuisista.

Me olemme puhuneet tässä salissa paljon mielenterveysongelmista ja mielenterveysongelmien lisääntymisestä ja laajenemisesta varsinkin nuorten ja nuorten aikuisten keskuudessa. Kun ajattelemme näitä kehodysforia-asioita ja niihin liittyviä ongelmia, niin on tullut esille nimenomaan käytännön työtä tekeviltä — muun muassa tämä paljon siteerattu Riittakerttu Kaltiala, nuorisopsykiatrian professori sieltä meiltä Tampereelta, on kertonut — että vuonna 2015 ja sen jälkeen nämä lähetteet, joissa käy ilmi, että nuoret eivät tiedä, mitä sukupuolta he ovat, tai että he haluavat välttämättä vaihtaa sukupuolta, tämä kehody-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

foria-asia, ovat räjähtäneet käsiin, kymmenkertainen määrä lähetteitä on alkanut tulla. Sama on oma kokemukseni, kun vuodesta 2015 tulin kansanedustajaksi, niistä viesteistä, sähköposteista, yhteydenotoista siitä, kuinka nuorilla yllättäen tulee tällaisia ajatuksia. Sitä ennen lääkärinä toimiessani saattoi tulla sieltä täältä, erittäin harvoin yksittäisiä.

Mitä on tapahtunut vuonna 2015 ja sen jälkeen? Seksuaalipoliittinen järjestö nimeltä Seta on kiertänyt järjestelmällisesti kouluja ja sitten jo päiväkoteja, Educa-messuilla opettanut, antanut luentoja opettajille, ohjaajille, millä tavalla tulee asioista puhua, kuinka pitää antaa ymmärrystä ja levittää myös sitä, että sukupuolia on monia ja että itse kukin saa itse määritellä, mitä sukupuolta on tai mitä haluaa ja niin edelleen ja niin edelleen. [Jukka Mäkyne: Tämä ei kuulu kouluun!] Jos te katsotte näitä käyriä yhteen, niin ne menevät yksi yhteen, ja nimenomaan sieltä käytännön toimijan taholta on tullut, että tämän vuoden 2015 jälkeen lähetteitä on ollut kymmenkertainen määrä. Nuorilla on paljon haasteita, heidän täytyy miettiä ja ratkaista monia asioita, ja sitten heidän pitäisi vielä miettiä, mitä sukupuolta he ovat, mitä he kokevat. Koettakaapa, kollegat, puristaa aivoistanne, mikä on se teidän kokemuksenne, minkä perusteella te päätätte, että olette nyt mies tai nainen tai siten mahdollisesti jotakin muuta. Niin, mikä on se kokemus, mikä on se tunne? Miksi meidän pitäisi laittaa meidän nuoret sellaiseen asemaan, että heidän tarvitsee edes miettiä näitä asioita?

Paljon tulee vanhemmilta yhteydenottoja, että meidän tyttö jakselee ihan varsin hyvin, mutta kyllä hän pohtii näitä asioita, kun luokassa on useita, jotka ovat odottamassa transpoliklinikalle pääsyä, kun he ovatkin toista sukupuolta, ovat syntyneet väärään sukupuoleen. Ja kun ajatellaan näitä, niin todella on tilanteita, joissa tällaisen kouluvierailukäynnin jälkeen jopa 70–80 prosenttia luokan tytöistä on esimerkiksi ilmoittanut olevansa lesboja, kunnes on mennyt joku aika ja on todettu, ettei heistä kukaan sitä ole. Tai sitten pieneltä paikkakunnalta on tullut yllättäen valtava määrä näitä lähetteitä transpoliklinikalle, kun nuoret kokevat, että he ovatkin syntyneet väärään sukupuoleen, ja osoittautuu, että he ovat ehkä siitä samasta piiristäkin. Elikkä toisaalta ollaan huolissaan nuorten hyvinvoinnista ja mielenterveyden haasteista ja samanaikaisesti ollaan levittämässä ja kylvämässä tällaisia aatteita, täysin paksun ideologian värittämiä biologian, lääketieteen vastaisia aatteita, jotka lisäävät nuorten pahoinvointia.

Tässä haluaisin lukea meidän Riittakerttu Kaltialan, nuorisopsykiatrian professorin, lausunnosta. Ihmettelen vähän, että täällä on kovasti kritisoitu hänen mielipiteitään. Hän on kuitenkin vuodesta 2011 kohdannut valtavan määrän niitä nuoria ja aikuistuvia kehodysoforiapotilaita, jotka kamppailevat näiden tuntemusten kanssa. Hänellä on, sanoisin, käytännön työstä tällä sektorilla varmasti Suomessa kaikista paras kokemus ja asiantuntemus, ja hän on arvostettu myös kansainvälisesti. Hän kirjoittaa: ”Valtaosa, kolme neljäsosaa eli 75 prosenttia, sukupuoli-identiteetin erityistutkimuksiin korjaushoitotoivein hakeutuvista nuorista kärsii erikoissairaanhoidon kriteerit täyttävistä vakavista mielenterveyden häiriöistä. Useimmilla vakava psykiatrinen sairastavuus on jatkunut jo vuosia ja sukupuoliahdistus on ilmaantunut tämän vakavan psykiatrisen sairastumisen kontekstissa. Eräät järjestötoimijat ja median virtaukset tarjoavat nuorille ja heidän vanhemmilleen odotuksia, että psykiatriset häiriöt korjaantuisivat ja psykososiaaliset ongelmat ratkeaisivat sukupuolenkorjausinterventioilla. Valitettavasti asia ei ole näin. Ei ole mitään tutkimusnäyttöä, että vakavat mielenterveyden häiriöt korjaantuisivat sukupuolta korjaamalla, päinvastoin suomalaisessa tutkimuksessa havaitsimme, että monen alaikäisenä hormonaalisia hoitoja saa-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

neen psyykkinen vointi heikkeni. On vastuutonta uusintaa uskomusta, että sukupuoliominaisuuksien tai henkilöllisyysasiakirjojen muokkaaminen poistaisi psykiatrisia ongelmia.”

Eli se, että meille avataan tämmöinen väylä, että omalla hakemuksella, omalla ilmoituksella, saisi muutettua sukupuolimerkinnän asiakirjoihin, ei todellakaan paranna näiden ihmisten hyvinvointia, vaan päinvastoin nämä moninaiset häiriötilat, psykiatriset sairaudet, jotka vaatisivat tutkimusta ja diagnosointia, hoitoa ja tukea, jäävät diagnosoimatta. Ja arvatakaa, mitä tästä laista seuraa? Tällä ei todellakaan hyvinvointi parane vaan mielenterveysongelmat lisääntyvät, ja, niin kuin Ruotsista on tullut jo aikoja sitten tutkimustuloksia siitä, muutama vuosi tämäntyyppisten interventioitten jälkeen myös itsemurhariskit kasvavat. Ei ole mitään järkeä viedä tämäntyyppistä lakia eteenpäin. Jos me haluamme edistää myös vähemmistönuorten, nuorten aikuisten transihmisten, asiaa, niin se täytyy tehdä huolella ja paljon paremmin valmistellulla lakiesityksellä. Tämä laki ei heidän hyvinvointiansa lisää.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Huru, olkaa hyvä.

17.30 Petri Huru ps: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Useat asiantuntijat kritisoivat tätä hallituksen ja kokoomuksen runnomaa translakiesitystä, jonka voimaan tullessa sukupuolesta tulisi lähinnä ilmoitusasia. Asiantuntijat esittivät valiokunnalle huolen, että translaki rapauttaa yhteiskunnallisen sukupuolijaon, joka on luotu turvallisuuden ja tasa-arvon turvaamiseksi. Esimerkiksi useissa ilmastoon liittyvissä hallituksen esityksissä tehdään sukupuolivaikutusten arviointi, mutta tässä esityksessä, joka vahvasti liittyy sukupuoleen, se tehtiin vain niiden osalta, jotka vaihtavat sukupuolen, ei siis muiden ihmisten osalta. Esimerkiksi ei selvitetty, miten transnaisten pääsy naisten kilpaurheilusarjaan vaikuttaa biologisten naisten oikeuksiin.

Arvoisa puhemies! Herääkin kysymys, jätettiinkö tämä sukupuolivaikutusten arviointi nyt tarkoituksella vajaaksi, jotta lakiesitykseen sisältyvät vakavat ongelmat eivät nousisi esille.

Arvoisa puhemies! Kannatan myös edustaja Juvosen tekemää vastalauseetta lain hylkäämiseksi. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Autto, olkaa hyvä.

17.31 Heikki Autto kok: Herra puhemies! Aivan lyhyesti haluan ottaa osaa tähän keskusteluun, joka on ollut varsin polveilevaa ja osittain värikästäkin. Sinänsä on erittäin vakava asiasta kysymys. Heti alkuun totean, että en kannata tätä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön hyväksymistä.

Me kaikki ihmiset olemme erilaisia, mutta me kaikki ihmiset olemme myöskin samanarvoisia. Meillä ihmisillä on jakamaton ihmisarvo, mutta se ei tarkoita sitä, että meidän pitäisi häivyttää se tosiasia, että olemme yhtä arvokkaita, vaikka olemmekin erilaisia. Ja sen vuoksi en näe tarvetta viedä yhteiskuntaa sellaiseen suuntaan, jossa esimerkiksi se aivan luonnollinen tosiasia, että aivan valtaosa meistä saa syntymässä selkeän sukupuolen kromosomien perusteella joko naisena tai miehenä, pitäisi häivyttää. On aivan totta, että on myös esimerkiksi intersukupuolisena syntyviä ihmisiä, joiden sukupuolta on syntymähetkellä vaikea määrittää, on paljon myös ihmisiä, joiden elämän eri kehitysvaiheiden aikana tämä sukupuolen määrittäminen tai sukupuolen kehittyminen ei esimerkiksi kromosomi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

poikkeamien vuoksi tapahdu samalla tavalla kuin se tapahtuu valtaosalla ihmisistä. Mutta näitä ihmisiä vartenhan tätä lainsäädäntöä Suomessakin pitäisi muokata eikä tehdä tällaista yleislakia, jossa kuka tahansa voi vapaasti määrittää sukupuolensa, ja tällä tavoin luodaan ikään kuin tällainen luonnontieteen ja anatomian vastainen oikeuskäytäntö.

Ylipäättäänhan on aika vähän asioita, joissa juridisella sukupuolella sinänsä on merkitystä, mutta on kuitenkin asioita, joissa yhteiskunnassa aivan juridisesti lain edessä katsotaan sillä olevan väliä, onko henkilö mies vai nainen, ja on myös monia sellaisia kulttuuriin liittyviä perinteitä, joissa sillä on merkitystä. Mielestäni nämä asiat liittyvät nimenomaan ihmisen anatomiseen sukupuoleen, ei niinkään siihen koettuun identiteettiin. Tämän vuoksi mielestäni tätä lakia ei tule tällaisena hyväksyä vaan ne tarpeelliset korjaukset, jotka transsukupuolisten asemaan Suomessa tarvitsee tehdä ja jotka vaikkapa erityisesti näiden intersukupuolisena syntyvien lasten asemaan [Puhemies koputtaa] voidaan ja pitää tehdä, tulisi hoitaa tulevan hallituksen toimesta aivan eri tavalla kuin tämän ideologisen selvityksen myötä, [Puhemies: Kiitoksia!] joka nyt on pöydällä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Räsänen, olkaa hyvä.

17.34 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Tuossa edellisessä puheessani en enää käydyä läpi niitä lausumia, joista huomenna äänestetään ja joita eduskuntaryhmämme on yhdessä valmistanut ja yhdessä esittänyt. Sen takia ajattelen, että on hyvä vielä perustella, minkä vuoksi pitäisin erittäin tärkeänä, että näille lausumille tulisi yli puoluerajojen tukea.

Kaikkein tärkein lausuma on tämä lausuma numero 1, jossa ehdotamme, että ”eduskunta edellyttää, että lapsille ja nuorille annetaan kehitys- ja kasvurauha eikä mahdollisuutta vaihtaa sukupuolta laajenneta alaikäisiin ja että sen sijaan sukupuolidysforiasta kärsiville lapsille ja nuorille mahdollistetaan monipuolista ja moniammatillista tukea ja apua sukupuolidysforian hoitoon ja sen perustavanlaatuisten syiden selvittämiseen”. Mielestäni tässä valiokunnan mietinnössä todellakin kaikkein huolestuttavinta on, että siinä haluttaisiin ilman mitään, edes arvioitua, ikärajaa ulottaa sen ponnen eli lausuman kautta tämä sukupuolen toteaminen tai sukupuolen vaihtaminen oman ilmoituksen tai oman hakemuksen perusteella myös alaikäisille lapsille.

Tässä edelleen perustelen professori Kaltialan asiantuntijalausunnolla, jonka hän on valiokunnalle antanut. Hän sanoo: ”Ei ole mitään tutkimusnäyttöä, että vakavat mielenterveyden häiriöt korjautuisivat sukupuolta korjaamalla, päinvastoin suomalaisessa tutkimuksessa havaitsimme, että monen alaikäisenä hormonaalisia hoitoja saaneen psyykkinen vointi heikkeni. On vastuutonta uusintaa uskomusta, että sukupuoliominaisuuksien tai henkilöllisyysasiakirjojen muokkaaminen poistaisi psykiatrisia ongelmia.”

Muistutan vielä siitä, että edelleenkin transsukupuolisuus on suomalaisessa tautiluokituksessakin sukupuoli-identiteetin häiriö ja myös Maailman terveysjärjestö WHO:n tuoreessa tautiluokituksessa se säilyy nimikkeellä ”sukupuolen yhteensopimattomuus”, eli se löytyy tautiluokituksesta. Miksi ihmeessä nyt sitten halutaan erottaa tämä sukupuolen vaihtaminen, se koko prosessi, lääketieteellisestä prosessista, joka puolestaan mahdollistaisi sen, että nuori tai vanhempi pääsisi avun piiriin ja saisi asiantuntevaa tukea myös niihin ongelmiin, jotka ovat kehodysforian takana? On aika merkillistä, miten erilainen suhtautuminen meillä on muihin lasten ja nuorten kehodysforioihin: jos ajatellaan vaikkapa anorek-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

siaa, niin ei senkään kohdalla ajatella, että tuettaisiin nuorta tyttöä omaan vääristyneeseen kehokuvaan, vaan heitä pyritään auttamaan nimenomaan siellä mielen alueella, jotta se kehokuva saataisiin oikaistua.

No sitten toisessa ponnessa todetaan, että ”eduskunta edellyttää, että lapsia ja nuoria koskevassa lainsäädännössä ja opetussuunnitelmissa tehdään selkeä ero sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisun välillä”. Tässähän tapahtuu tällä hetkellä paljon hämmennystä, ja ajattelen, että kouluissa, kun edelleenkin esimerkiksi Seta tarjoaa koko pääkaupunkiseudulla kaikille yläasteen nuorille sateenkaarityöpajoja, nämä käsitteet menevät jo siellä alaikäisten kohdalla sekaisin. Eli on tärkeää, että lapset ja nuoret ymmärtävät, että on ero sukupuoli-identiteetin, sukupuolen ilmaisun ja sitten sen todellisen sukupuolen välillä.

No kolmannessa ponnessamme ehdotamme, että ”eduskunta edellyttää, että hallitus laatii selvityksen, miten vanhemman tekemä sukupuolenvaihdos vaikuttaa lapseen”. Tässä yhteydessä nyt on keuhuttu hallituspuolueiden taholta, että lapsivaikutusten arviointi on tehty, mutta asiantuntijalausunnossa professori Kaltiala toteaa selvästi, että tätä ei ole lainkaan arvioitu, millä tavalla lapseen, pieneenkin lapseen, vaikuttaa, että hänen äidistään tulee mies tai hänen isästään tulee nainen, miten hämmäntävää on lapsen kannalta, että näitä käsitteitä joudutaan muuttamaan. Eli se täytyy selvittää.

Sitten neljäs ponsi: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii selvityksen, onko lainsäädäntö vaikuttanut heikentävästi sukupuolenvaihdosta harkitsevan henkilön mahdollisuuksien päästä esimerkiksi mielenterveys- tai neuropsykiatristen palveluiden piiriin, mikäli sukupuolenvaihdos ei edellytä lääkärin arviota sukupuolenvaihdosta harkitsevan terveydellisestä tilanteesta ja vaihtamisen perusteista.” Eli huolestuu, että ihmiset jäävät ilman apua.

Viidennessä ponnessa ehdotamme, että ”eduskunta edellyttää, että hallitus laatii selvityksen lain vaikutuksista sukupuolten väliseen tasa-arvoon”. On kyllä aika merkittävä, että kun me käsittelemme lakiesitystä sukupuolen vahvistamisesta, niin juuri tämä lakiesitys on se, josta ei ole tehty vaikutusarvioita sukupuoliin, sukupuolten väliseen tasa-arvoon. Juuri tällä lailla niitä vaikutuksia on ja näitä huolia on, nimenomaan naisten asemaan — naisten turvallisiin tiloihin, nais erityisiin tiloihin, intiimitiloihin, naisvankiloihin, naisten urheiluun ja niin edespäin. Miksi näitä ei ole rohjettu tutkia ja tehdä arviointia? Ehdottomasti täytyy tehdä.

Sitten kuudes ponsi: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa, että sukupuolenvaihdoksen tehneen henkilön aiempi sukupuolihistoria mahdollisine rikosrekistereineen on riittävän kattavasti sellaisten viranomaistahojen saatavilla, jotka tarvitsevat tietoa varmistukseen sen, ettei lasten ja nuorten parissa työskentele tai muuten toimi heidän turvallisuutensa kannalta sopimattomia henkilöitä, ja että hallitus tuo tarvittaessa lakimuutosesityksen eduskunnalle tiedonsaannin parantamiseksi.” Nyt jos sukupuolta voi vaihtaa vuoden välein [Puhemies: Kiitoksia!] — arvoisa puhemies, aivan pian lopetan — on mahdollisuus häivyttää näitä tietoja.

Aivan viimeiseksi mainitsen — herra puhemies, kiitos kärsivällisyydestä — että ”eduskunta edellyttää, että hallitus laatii selvityksen, miten lainsäädäntö vaikuttaa sukupuolten jaottelua naiseen ja mieheen sisältäviin tutkimuksiin ja tutkimustuloksiin sekä niiden verrattavuuteen”.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Se on seuraavien puheenvuorojen pitäjien kärsivällisyyttä, myös seuraavissa asioissa, että odotetaan täällä. — Edustaja Antikainen, olkaa hyvä.

17.43 Sanna Antikainen ps: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Tämän lain keskustelussa on toistunut useasti tuolta vihervasemmiston puolelta se, että täällä käyty keskustelu on ollut jollakin lailla epäasiallista. Sitä on toistettu monta kertaa, mutta ei mitään, ei siis mitään, esimerkkejä ole annettu. Tässä on selvästikin taustalla se, että lakia vastustavat halutaan vain yksinkertaisesti leimata ja yritetään saada meidät olemaan hiljaa. Jopa itse pääministeri pyysi anteeksi keskustelua. Tuntuu oudolle, että jos kritisoi tätä hallituksen lakiesitystä, heidän tapaansa toimia — esimerkiksi sitä, että tämä on puutteellinen — niin sitten vedetään kortti hihasta ja syytetään epäasiallisuudesta. Mutta tämä tietenkin on valitettavasti ollut pian nämä viimeiset neljä vuotta täysin normaalia hallituksen taholta. Sama kortti heiluu useasti.

On myös sanottava siitä, että koen tämän ehkä aika, sanottakoon jopa, vaarallisena sitä kohtaan, että kun me täällä keskustelemme jostakin laista, niin silloin kansanedustajien täytyy saada puhua vapaasti, tuoda niitä lain epäkohtia esille ilman, että heitä — tai meitä — aletaan sitten demonisoida. Ja toivon todella, että mikäli pääministeri nyt sitten lähtee tälle anteeksipyyntölinjalle, niin sitten on Suomessa monia, monia muitakin ryhmiä, joilta täytyy pyytää anteeksi. Toivon, että seuraavassa istunnossa pääministeri pyytää anteeksi vaikkapa suomalaisilta vanhuksilta. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Tanus, olkaa hyvä.

17.45 Sari Tanus kd: Arvoisa puhemies! Tätä lakiesitystä on valmisteltu ja viety eteenpäin hyvin vahvoilla ideologisilla silmälaseilla, niin kuin tässä on moneen kertaan jo mainittu. Tätä on viety eteenpäin leimaamalla tämä lakiesitys ja sen muutos ihmisoikeuskysymykseksi niin, että itsemäärääminen on ihmisoikeus. No, tässä salissa on ihmisoikeudeksi nimitetty milloin mitään. Ei ole monta viikkoa siitä, kun ihmisoikeutena pidettiin oikeutta lopettaa toisen elämä. Kun silloin puhuttiin kohdussa kasvavan pienen ihmisen elämästä, niin tuolta puhujapöytästä kuultiin, kuinka on ihmisoikeus, että saa lopettaa toisen ihmisen elämän. No, nyt ollaan sitä mieltä, että sukupuolen itsemäärääminen omalla ilmoituksella on ihmisoikeuskysymys, ja on levitetty sillä tavalla syytöksiä, että ne, jotka kritisoivat lakia tai pitivät sitä huonona, myös näiden transihmisten, vähemmistöihmisten näkökulmasta, polkevat ihmisoikeuksia tai eivät halua antaa vähemmistöryhmille yhtäläisiä ihmisoikeuksia, mutta sehän ei pidä paikkaansa.

Toinen kortti, millä tätä lakiesitystä on pyritty viemään eteenpäin laajalti myös mediasa ja mediassa lakiesitystä kannattavien esiintyessä, on tällainen fobiakortti. Eli jos ei kannata lakia, niin sitten on foobikko. Aiemmin on puhuttu homofoobikoista, milloin mistäkin foobikoista, ja nyt on sitten transfoobikko. Minä voin kyllä sanoa kaikille teille, jotka olette kohdanneet tällaista, että ei tässä salissa — enkä usko, että koko yhteiskunnassa — ole yhtään foobikkoa, ja väitän, että joka näin väittää, ei päinvastoin tiedä koko sanan merkitystä. Fobia nimittäin tarkoittaa sairaalloista pelkotilaa. Joku on voinut sairaalloisesti pelätä hämähäkkejä, käärmeitä — voidaan sanoa, että hänellä on fobia näitä kohtaan — mutta sitä, että jollakin olisi fobia jotakin ihmisryhmää kohtaan, olipa sitten transihminen tai seksuaalivähemmistöön muutoin kuuluva, en ole kyllä tähän mennessä kohdannut.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

Näin ollen sanoisinkin, että toivoisin, että kansanedustajat tässä salissa huomenna käyttäisivät käytännön järkeä. Käytännön arkijärki riittää sen miettimiseen, mitä tämä esitys ja sen eteenpäinvienti tarkoittaisi. On hyvin helppo huomata, että se ei edistä kenenkään, ei myöskään transihmisten, terveyttä ja hyvinvointia, ei heidän ihmisoikeuksiaan eikä muitakaan etuja, ja silloin ainut järkevä keino on painaa ”ei” tälle lakiesitykselle. Toivon, että kansanedustajilla [Puhemies koputtaa] on siihen riittävästi rohkeutta ja ettei se pelko [Puhemies: Kiitoksia!] aiheuta sitä, että painetaan sitten sitä vihreää nappia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Koponen, Ari, olkaa hyvä.

17.48 Ari Koponen ps: Puhemies! Äänestän huomenna eduskunnassa translakia vastaan.

Hallituksen esitys erottaa sukupuolen oikeudellisen vahvistamisen lääketieteellisistä tutkimuksista ja hoidoista. Jopa vuosittain mahdollistettu hakemus sukupuolen vahvistamisesta perustuisi ainoastaan henkilön omaan selvitykseen sukupuolen kokemuksestaan. Väärinkäytön riski on ilmeinen. Itseilmoitusmenettely avaa kaikille täysi-ikäisille suomalaisille mahdollisuuden muuttaa juridista sukupuolta, jolloin laki ei koske enää vain pientä vähemmistöryhmää. Vastaava laki on ulkomailla johtanut häiriö- ja uhkatilanteisiin, kun biologinen mies on ollut esimerkiksi naisten puku- ja pesutiloissa. Tämähän on se turvallinen tila, joka on tarkoitettu tarjoamaan paikalla olijoille ja osallistujille tunteen fyysisestä ja henkisestä turvallisuudesta, mistä nykyään paljon puhutaan?

Hallitus on kertonut tekevänsä päätökset ja lakimuutokset aina tutkittuun tietoon nojaten, mutta se ei toteudu tälläkään kertaa. Lain puolesta äänestävien mukaan kenen tahansa, ei vain transihmisten, pitää voida vaihtaa sukupuolta omalla ilmoituksellaan kerran vuodessa — siis kerran vuodessa ilman minkäänlaista lääketieteellistä selvitystä. Sosiaali- ja terveysministeriön verkkosivuilla todetaan, että lainsäädännön vaikutukset sukupuolen kannalta tulisi arvioida etukäteen aina, kun toiminnalla on vaikutuksia eri ihmisryhmiin. Vaikutuksia naisiin ja tyttöihin tai miehiin ja poikiin ei ole kuitenkaan arvioitu lainkaan, vaikka hallituksen kirjaukset ja oma tasa-arvo-ohjelma sitä vaativat. Tämähän ei siis toteudu tulevassa lakiesityksessä. Isä voisi vaihtua ilmoituksella äidiksi ja äiti isäksi. Toisaalta äiti voi olla myös mies ja mies voi synnyttää, ja kaikki tämä joka vuosi.

Kun me aikuisetkaan emme ymmärrä tätä, niin miten voimme olettaa lasten pystyvän siihen? Johtava nuorisopsykiatrian professori kertoi haastattelussa, miten lasten ja nuorten sukupuoli-identiteetin ongelmat olivat ennen vielä harvinaisia, mutta vuoden 2015 jälkeen potilaiden määrä on kymmenkertaistunut ja potilasjoukko on muuttunut. Aikaisemmin toiseen sukupuoleen identifioituivat useimmiten pienet pojat, mutta nyt lähes kaikki hänen potilaansa ovat teini-ikässä sukupuoliristiriitaan havahtuneita biologisia tyttöjä, joilla kolmella neljästä on myös vakavia mielenterveyden ongelmia.

Päättäjien tulisi herätä. 78 prosenttia suomalaisista ei sallisi sukupuolen vahvistamista alaikäiselle. Tästä huolimatta hallituspuolueet ja kokoomus leipoivat sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöön lausuman, jossa halutaan laajentaa sukupuolen vahvistaminen myös lapsille ja nuorille. Tämä ei ole kenenkään etu eikä paranna myöskään transihmisten asemaa. [Sari Tanus: Juuri näin, hyvä puhe!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

17.51 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Otan tähän vielä neljännen puheenvuoron.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

Minulla on tässä konekäännös tuolta ison maailman uutisista. Transsukupuolinen naisvanki New Jerseyssä on siirretty miesten vankilaan saatettuaan raskaaksi kaksi naista osavaltion ainoassa naisten vankeuslaitoksessa. Hän joutui tämän konekäännöksen mukaan jossain vaiheessa itsemurhavalvontaan, mutta varmaan tarkoitetaan, että johonkin eristykseen sinne vankilaan.

Tämä on sinänsä hauskaa, että saattaessaan raskaaksi kaksi naista siellä naisvankilassa tämä transnainen on aiheuttanut heille lisää kakkua, koska he ovat syyllistyneet alaikäiseen sekaantumiseen. Eli media raportoi, että Demi Minor oli ollut Edna Mahanin naisten vankeuslaitoksessa. Media oli raportoinut huhtikuussa, että kaksi naista vankilassa oli tullut raskaaksi yhteisymmärryksessä transvangin kanssa, joka myöhemmin tunnistettiin alaikäiseksi. Valtio kieltää jopa yhteisymmärrykseen perustuvat seksisuhteet vankien kesken. Hänet on nyt siirretty haavoittuvien vankien yksikköön Garden State Youth Correctional Facilityyn, jossa on nuoria aikuisia.

Tämä on sellainen ihan selkeä esimerkki, jonka hallitus sallii avaamalla pandoran lipaan — tai pitäisikö mieluummin sanoa, että he avaavat tällaisen matopurkin tässä esittämässään lainsäädännössä? Tässä laissa on vakavia porsaanreikiä, ja tämä ei ole eduksi meidän nuorille, ei transhenkilöille eikä kenellekään muulle. Tuntui aika ikävältä, kun viime viikonloppuna nuorten valmentaja tuli sanomaan, että mihin ihmeeseen tämä maailma on menossa: kuka valvoo hänen valmennettaviaan uimahallin pukuhuoneessa, ettei siellä satu mitään ikävää?

Tämä on typerää lainsäädäntöä. Suoraan sanoen hävettää olla täällä salissa, kun tällaista asiaa ylipäättänsä käsitellään. Äänestän uutta lakia vastaan huomenna.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Elomaa, olkaa hyvä.

17.54 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Perussuomalaiset esittävät, ettei tätä lakiuudistusta tehdä. Kannatan perussuomalaisena tätä perussuomalaisten esitystä. Äänestän huomenna tätä lakia vastaan.

Siinä on vain suuria puutteita. Siellä on joitakin hyviä asioita, mutta liian paljon puutteita. Nyt puhutaan asiasta, jossa ihmisen elämä muuttuu kokonaan, jos tämä laki tulee voimaan. Se ei todella ole pelkkä ilmoitusasia, jos vuoden välein on mahdollista muuttaa sukupuolta. Mielen ja kehon pitäisi olla yhtä. Se ei ole keveillä perusteilla tehtävä pikainen päätös vaan pitkä prosessi, jos sukupuolta vaihdetaan.

Ystäväni pyysi katsomaan pari päivää sitten erään YouTube-videon, joka oli ihan avoina tuolla, kaikkienkin nähtävänä, jos vain löytää. Samettiorkidea-nimellä oleva transihminen on hyvin rohkeasti ja avoimesti kertonut kasvutarinansa. Se oli järkyttävää. Kiitos hänelle rohkeudesta. Hän avasi koko elämänsä siinä. Joitakin vuosia sitten parikymppisestä miehestä tehtiin nainen. Hän itki siinä, koska hänelle oli tehty leikkaus, joka oli niin peruuttamaton, että niitä asioita, mitä hän olisi halunnut vaihtaa myöhemmin, ei voida enää tehdä. Hän siinä kertoo, että hänen mielensä ja kehonsa oli hyvin epämääräisessä tilassa ja hän kuitenkin halusi tämän leikkauksen ja nyt hän osittain katuu sitä leikkausta.

Nyt kun me huomenna äänestämme tästä translaista, meidän pitäisi muistaa siitä asiasta hyvin tärkeä pointti. Nimittäin hyvin monet transihmiset ovat ottaneet yhteyttä, lähettäneet viestejä, sähköpostia — he eivät kannata tätä lakia. Heitä on hyvin paljon transihmisissä. Sen pitäisi olla jo suuri hälytyskello, joka soi. Eli huomenna äänestän tätä translakiuudistusta vastaan. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Tanus, olkaa hyvä.

17.57 Sari Tanus kd: Arvoisa puhemies! Myös minä haluan alleviivata tuota, mitä edustaja Elomaa nosti esiin, eliikkä todellakin monet, monet transihmiset tai kehodysforiaa kokevat eivät kannata tätä esitystä, ja on myös heidän järjestöjään, jotka eivät kannata tätä esitystä. Meidän maassa on myös se tilanne, että tällaisia toisin ajattelevia vähemmistöihin kuuluvia myös painostetaan niin paljon, että kaikki eivät uskalla edes tulla julki asioidensa kanssa. Tämä tuli esiin myös, kun mietimme, ketä voisimme mahdollisesti kuulla tai esittää kuultavaksi valiokuntiin. Eliikkä nyt täytyy muistaa, että meillä on paljon vähemmistöihin kuuluvia, myös transihmisiä, jotka eivät kannata tätä esitystä sen takia, että he ymmärtävät, että tämä ei palvele heitä eikä edistä heidän terveyttään eikä hyvinvointiaan millään muotoa.

Niin kuin tuossa aiemmin sanoin, tätä esitystä on viety vahvan ideologisin kortein eteenpäin itsemääräämisen nimikkeellä ja toisaalta tällä fobiakortilla. Ja vetoaisinkin nyt: Erityisesti keskustassa on kansanedustajia, jotka miettivät — minä tiedän, että kokoomuksessa on paljon niitä, jotka miettivät — tätä esitystä, ja uskon, että meillä on paljon ainakin sosiaalidemokraateissa niitä, jotka miettivät, miten äänestää tämän esityksen suhteen, ja vetoaisinkin teihin. Nyt ei ole kyse vain jostakin pienestä lakiesityksestä, joka koskisi vain jotakin pientä ihmisryhmää, tämä koskee meitä kaikkia, ja se koskee koko yhteiskunnan rakenteita. Jos meillä juridiset merkinnät, viralliset merkinnät, alkavat perustua ihmisten toiveisiin tai kokemuksiin sen sijaan, että ne perustuisivat faktoihin, niin sehän muuttaa perustavaa laatua olevalla tavalla koko meidän yhteiskunnan rakenteita ja sitä, miten jatkossa toimimme.

Siinä mielessä kyllä nyt toivon, että tätä esitystä vastaan äänestetään, ja peräänkuulutan kin nyt rohkeutta kansanedustajilta. Tämä huominen äänestys on paljon merkittävämpi kuin joku puolueiden tai ryhmien välinen sopimus tai hallituksen sisällä tehty sopimus. Totta kai ne ovat tärkeitä, ja lähtökohtaisesti tietysti sopimuksia pitää noudattaa, mutta jos ja kun on tullut esiin asioita, epäkohtia, näkökulmia — jos on tullut niin sanotusti tietoa ja valaistusta lisää — niin näkisin, että kansanedustajan velvollisuus on silloin toimia siten kuin hän näkee, että on oikein. Erityisesti jos me ajatellaan ihmisten terveyttä ja hyvinvointia — erityisesti meidän nuorten tai nuorten aikuisten terveyttä ja hyvinvointia — niinkin herkässä ja merkittävässä asiassa kuin on sukupuoli ja siihen liittyvät identiteettikysymykset ja niin edelleen, kansanedustajalla on velvollisuus toimia oikein. Toivon, että rohkeutta löytyy kaikista puolueista huomenna torpata tämä erittäin huono lakiesitys.

Puhemies Matti Vanhanen: Kiljunen, Kimmo.

18.00 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Mäenpää aloitti oman puheenvuoronsa sanoilla, että tämä on hänen neljäs puheenvuoronsa tästä aiheesta. Arvoisa puhemies, tämä on minun ensimmäinen puheenvuoroni tästä aiheesta, ja oletan, että se on myöskin se ainoa, jonka tästä aiheesta pidän. [Mauri Peltokankaan välihuuto]

Edustaja Tanus näissä viimeisissä sanoissaan sanoi, että olkaa rohkeita, äänestäkää huomenna sillä tavalla kuin teidän sisäinen äänenne, sisäinen oikeudentuntonne, nyt tässä määrää — vetosi siten, että tämä on omantunnonkysymys. Minä lähestyn tätä asiaa nyt omantunnonkysymyksenä ja mietin, olenko rohkea vai enkö ole rohkea tässä omassa pohdinnassani.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

Epäilemättä täällä on käyty erittäin vilkas ja suorastaan dramaattinen keskustelu monin paikoin, olen siitä selvillä, ja epäilemättä, kun liikumme tällaisella osa-alueella, jossa puhutaan hyvinkin herkistä asioista ja jopa viitataan omaantuntoon ja oikeudentuntoon, ovathan tässä tunteet vahvasti myöskin mukana.

Omalta puoleltani olen tähän keskusteluun aikaisemmassa vaiheessa suhtautunut monella tavalla, isoilla kysymyksillä. Minulle tämä ilmiö ”transihminen” on tietenkin omalla tavallaan tuttu oman elämäkokemukseni kautta, kyllä, mutta jollain tavalla se ei ole ollut osa sitä isoa kuvaa luomakunnasta ja itsestänikään, jota herkästi olisin lähtenyt kovin syvälle miettimään, vaan olen pitänyt sitä jonkinlaisena kuriositeettina, ehkä yhteiskunnallisena ilmiönä. On ollut myöskin monia duubioita niihin kysymyksiin, onko isossa linjassa järkevää jaotella ja nähdä tuon jaon, tyttö—poika tai mies—nainen, ulkopuolella jotakin muuta, erityisesti, kun me tiedämme meidän biologisen jatkuvuuden, joka tapahtuu tällä perusjaolla naaraan ja uroksen välillä koko luomakunnassa. Onko meillä tehtävä tämmöisistä poikkeavista ilmiöistä niin iso asia, että se säätelee koko yhteisön toimintaa? Tähän liittyen minulla on ollut siis vahvoja pohdiskeluja.

Arvoisa puhemies! Viime viikolla olin Euroopan neuvostossa Strasbourgissa. Euroopan neuvostohan on Euroopan johtava ihmisoikeusjärjestö, joka määrittelee myöskin normatiivisella tasolla sitä, millä tavalla ihmisyyhteisö toimii niin, että se syvästi kunnioittaa ihmisoikeuksia, ja lähtee siitä, että ihmisarvo on koskematon. Siellä Strasbourgin toisessa kerroksessa meidän plenum-salimme ulkopuolella, tämän vastaavan salin ulkopuolella — jossa Euroopan parlamenttikin on työskennellyt ja jossa työskentelee Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous, jonka edustajana, Suomen valtuuskunnan puheenjohtajana, olen — oli näyttely transseksuaalisuudesta, transsukupuolisuudesta. Se näyttely oli poikkeuksellisen koskettava. Siinä käytiin läpi ihmisiä, jotka ovat transseksuaalisia, ja he ilmaisivat erittäin suuren vetoomuksen siinä näyttelyn puitteissa, se tuli selkeästi esille: ”Antakaa meidän säilyttää kehomme. Minkä vuoksi minun on täytynyt elää sellaisessa yhteiskunnassa, jossa olen pakotettu kärsimään tästä stigmasta, mikä tähän liittyy? Meidän sukupuolisuuttamme on hormonihoidoilla, leikkaushoidoilla yritetty väen väkisin lapsuudessa muuntaa. Te vaaditte, yhteiskunta vaatii meidän muuttamistamme. Miksi te ette muuta yhteiskuntaa? Antakaa minulle oma kehoni, oma identiteettini sellaisena kuin se on. Minä voin elää sen kanssa rauhassa, jos te annatte minun elää rauhassa ja minun valita tilani.” Arvoisa puhemies, tämä satutti, tämä satutti minua suoraan tässä asiassa. Mikä oikeus minulla on puuttua ja määrittää hänen olemassaolonsa? Transsukupuolisiahan laskeetaan olevan noin promille väestöstä. Suomessa se on viisi- ja puolituhatta ihmistä. Se on saman verran kuin saamelaisia, se on aito vähemmistö täällä. Antakaamme heille itselleen se ihmisoikeus, että he voivat valita sen, mitä he ovat. Se on heidän päätöksensä. Sitä ei pakoteta, sitä ei määrätä, sitä ei määrittele joku muu. Se on täysi-ikäisen ihmisen, aidon ihmisen, ihmisarvon kunnioittamista, ja minulle vaatii rohkeutta se, että minä tunnistan tuon ja äänestän huomenna tämän lakiesityksen puolesta.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Peltokangas.

18.06 Mauri Peltokangas ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Mielenkiintoista keskustelua, tunteisiin menevä asia näköjään. Itse käsittelen tätä lainsäädäntönä, yhtenä niistä useista, mitä tässä salissa on käsitelty. Minun pitää kyetä siihen. En lähde tähän vihervasemmiston ideologiaan mukaan enkä syyllistämään ketään yhtään mistään.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

Kiinnitin muutamaan asiaan huomiota.

Täällä on puhuttu paljon ihmisoikeuksista, lasten oikeuksista ja vaikka minkälaisista oikeuksista. On hyvä muistuttaa kuitenkin kansalaisia, että Suomi ei ole allekirjoittanut eikä ratifioinut ainoatakaan sellaista YK:n alaista ihmisoikeussopimusta, joka velvoittaisi meidän lainsäädännön siihen, että ihminen voi itse määritellä sukupuolensa, ei ainuttakaan sellaista — tämä tärkeänä huomiona.

Jos me ajatellaan sitä — tässä muutama edustaja otti sen erittäin hyvin esille — mitä nyky-yhteiskunnassa tapahtuu varsinkin tuolla koululaitoksissa alaikäisten kohdalla, niin siellä on tällä hetkellä monennäköistä järjestöä pumppaamassa mielestäni epäterveitä ajatuksia nuorisollemme. Yhdessä vaiheessa oppikirjoista oli luettavissa, että mies voi synnyttää. Otin siihen silloin voimakkaasti kantaa ja kävin sen keskustelun loppuun. Tänä päivänä meillä on psykologis-manipuloivia, terroristijärjestöön verrattavia porukoita. Siellä on esimerkiksi Seta, joka pyrkii työntämään mielestäni sellaista ideologiaa meidän lapsillemme, joka ei ole terveyttä parantavaa vaan häiritsee kasvuiässä olevan nuoren ajatusta siinä mielessä, että... Ei se ole ihme, jos aikuiset ihmiset käyvät siellä työntämässä ideologiaa, että sinä voit olla se tai se tai se, ja jos sinulla nyt on sen ja sen värinen paita, niin oletko sinä tyttö vai poika. Aivan sairasta touhua. Mielenrauhan rikkominen meidän nuorilta on vastuutonta, jos jokin. Annetaan lasten kehittyä perinteisissä arvoissa ja tuetaan sitä ja tuetaan heidän kasvamistaan perinteisin menetelmin.

Mitä tulee valiokunnan lausumaan, se on vastuuton. Ihan oikeasti tässä salissa, jossa pitäisi kaikin mahdollisin keinoin puolustaa alaikäisiä lapsia, meidän nuorisoa, aletaan valiokuntatasolla pähkäilemään, että tämän lain pitäisi koskea alaikäisiä. Tarkistan täältä: valiokunnan asiantuntijalausunnossa THL, Väestöliitto, yhdenvertaisuusvaltuutettu, eduskunnan oikeusasiamies, Ihmisoikeusliitto, Lastensuojelun Keskusliitto ja lapsiasiavaltuutettu ovat pähkäilleet, että tämän lain pitäisi ulottua alaikäisiin. Kyllä minä sanon: pitäisikö sellaisen henkilön, joka ei saa itse vaihtaa etu- ja sukunimeään, sitten saada vaihtaa sukupuolensa juridisesti? Se porukka, mikä noissa laitoksissa on, pitää mielestäni vaihtaa, koska vastuutonta on, että lähdetään työntämään alaikäisiin lainsäädäntöä tässä salissa, jonka tehtävä on suojella meidän nuorisoa kaikelta mahdolliselta, mikä saattaa aiheuttaa heidän ajatuksissaan mielenrauhan rikkoutumisen. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kankaanniemi.

18.09 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa herra puhemies! Vuosikymmeniä sitten tätä pohjoismaista hyvinvointiyhteiskuntaa ja sen perustaa pyrittiin määrätietoisesti tuolta vasemmalta murtamaan niillä opeilla ja aatteilla, jotka olivat hyvin vihamielisiä tätä pohjoismaista, kristillisperustaista yhteiskuntajärjestelmää kohtaan. Kuitenkin tämä perusta on meille taannut sen hyvinvoinnin, tasa-arvon ja ne perusoikeudet, mistä olemme saaneet nauttia ja tänäkin päivänä kaikki nautimme. Kun tuo vanha systeemi kaatui tuolla idässä, niin sitten sen haikailijat etsivät uuden pohjan, jolta ne pyrkivät tuhoamaan suomalaisen yhteiskunnan perustaa. Ja näen tämän lainsäädännön yhtenä askeleena, jolla pyritään tähän yhteiskunnan vahvan perustan murtamiseen, ja tämä yksistään riittää perusteeksi sille, että tämä esitys tulee hylätä.

Tämä perustuu sellaisille arvoille, jotka eivät ole kestäviä. Meillä on lähtökohtana se, että jokainen ihminen syntyy tytöksi tai pojaksi, meillä on kaksi sukupuolta, heistä kasvaa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

naisia ja miehiä, eikä sitä voi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimilla eikä sitä voi edes tämä eduskunta muuksi muuttaa. Näin asia on.

Tähän asiaan liittyy sitten myös nämä täällä paljon esillä olleet käytännön kysymykset, ne ongelmat, joita syntyy, kun koko kansa saatetaan tällaisen lainsäädännön piiriin, että kuka tahansa meistä voi ilmoittaa sukupuolensa toiseksi kuin mikä se syntymässä ja kromosomiperimässä on. Tämä on aivan käsittämättömän sairas lähtökohta eikä ole millään lailla perusteltavissa tämän pienen erityisryhmän kannalta. Ei tällaista lainsäädäntöä kerta kaikkiaan tarvita. Tämä tuo enemmän ongelmia kuin ratkoo niitä. Itse asiassa tämä ei ratko ehkä yhtään mutta murtaa yhteiskunnan pohjaa, ja sen takia tämä on syytä hylätä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Tanus.

18.12 **Sari Tanus kd:** Arvoisa puhemies! Niin, tämä lakiesitys ei todella palvele edes sitä pientä vähemmistöryhmää, jonka eduksi tätä on alun perin suunniteltu.

Harmittaa, että edustaja Kiljunen tuossa lähti jo pois, mutta ehkä hän kuuntelee, koska hän kertoi kokemuksistaan tästä transnäyttelystä. Täytyy sanoa, että tietysti lääketieteen historiassa on tehty monenlaisia asioita ja monenlaisia virheitä myös, mutta tänä päivänä ketään ei vastoin hänen tahtoaan muokata eikä lääkitä.

Meillä on sukupuoli, joka tarkoittaa biologisesti, lääketieteellisesti todennettavissa olevaa, faktoihin perustuvaa määritesukupuolta, sitten meillä on sukupuoli-identiteetti ja sukupuolen ilmaisu — nämä kolme, mitkä meillä on voimassa olevassa laissa — ja jokainen saa ilmaista sukupuoltaan Suomessakin niin kuin haluaa. Sukupuoli-identiteetti voi olla hyvin monenlainen: se voi vaihtua, vaihdella iän myötä, ympäristön myötä ja niin edelleen. Jokainen on vapaa elämään sen mukaisesti, tietysti lain sallimissa rajoissa, mutta niin kuin haluaa. Mutta sitä, että sitten sekoitettaisiin sukupuoli-identiteetti ja sukupuoli keskenään niin, että niistä tulisi jonkinlainen epämääräinen uusi jaottelukategoria, en ymmärrä, eikä se tuo mitään hyvää meidän yhteiskuntaan eikä myöskään terveydenhuoltoon.

Suomessa on ollut tilanne, minkä haluaisimme jatkuvan, että jos ja kun joku kokee kehodysforiaa, jotakin mielen ja kehon ristiriitaa, niin hänellä on oikeus päästä keskustelemaan näistä tunnoista, mielteistä, haaveista, kokemuksista ammattilaisen kanssa, moniammatillisen ryhmän kanssa ja nimenomaan myös sillä tavoin, että onko hänellä mahdollisesti jotakin diagnosoimatonta muuta häiriötilaa tai sairautta, minkä olisi hyvä tulla esiin, mikä mahdollisesti aiheuttaa tällaiset ristiriitatilanteet. Ja kun ollaan tilannetta ja historiaa käyty läpi, niin jos tällaisia sairauksia ei löydy ja hänellä on hyvin pysyvä kokemus omasta transsukupuolisuudestaan, niin silloinhan hän saa transdiagnoosin. Mutta sen jälkeen se, lähdetäänkö jonkinlaisiin hoitoihin tai toimenpiteisiin, on aivan sitten asiakkaan, potilaan kanssa keskusteltavissa. Se, mitä edustaja Kiljunen tuossa nosti esiin, että ikään kuin väkisin tehtäisiin jotakin, ei annettaisi ihmisten olla sellaisina kuin he haluavat olla, ei ole tätä päivää eikä tämän päivän Suomea myöskään, ja siinä mielessä halusin oikaista tämän käsityksen.

Arvoisa puhemies! Haluaisin nostaa nopeasti pari asiaa vielä. Voisiko ajatella, että ikään kuin pitäisin vielä yhden puheenvuoron täältä paikaltani?

Puhemies Matti Vanhanen: Sopii edustaja Kalmarin jälkeen, [Sari Tanus: Ahaa, anteeksi!] mikäli ehditte pyytää puheenvuoron. — Edustaja Kalmari.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

18.15 Anne Kalmari kesk: Arvoisa herra puhemies! Minusta on tärkeää, että olipa mielihyvä mikä hyvänsä, ihmiset eivät loukkaisi toisiaan ja varsinkaan loukkaisi vähemmistöjä, ja mielestäni aika hyvin siinä on onnistuttu tässä keskustelussa.

Olen itse sitoutunut Euroopan neuvostossa siihen, että kaikkia kansoja kannustetaan ja vaaditaan siihen, että transihmisiä ei täydy sterilisoida, ja mielestäni tässä laissa hyvä osio on se.

Sen sijaan en näe järkevänä sitä, että henkilöt, jotka eivät tunne oloaan hyväksi omassa kehossaan, eivät keskustelisi lääkärin tai psykiatrin tai psykologin kanssa tästä asiasta. Mielestäni nämä ovat niin isoja asioita, että olisi aina hyvä etukäteen keskustella ennen kuin tekee näin isoja muutoksia, sillä monesti sitten ei olekaan niin autuaallista olla vaikkapa siellä toisessa sukupuolella.

Tässä on nostettu monenlaisia uhkakuvia ja monia pelkoja. Ehkä ne eivät tapahdu ihan siinä mittakaavassa, mikä täällä äänenpaine on ollut, mutta väijäämätöntä on, että kun on näin helppoa tämä sukupuolen muuttaminen, niin varmasti siinä tulee myös epätoivottua toimintaa.

Olisin suonut, että tämä laki ei tällaisena olisi mennyt läpi, ja kun täällä on tahoja, jotka puhuvat, että tämä laki pitäisi tällaisena viedä vielä nuoremmille, niin eritoten lasten kohdalla olisi tärkeää, että jonkun kanssa näistä asioista puhuttaisiin.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Tanus.

18.17 Sari Tanus kd: Arvoisa puhemies! Tätä lakiesitystä on viety vahvan ideologisin lasein eteenpäin — juurikin myös tuo lausuma valiokunnasta, että tämä pitäisi levittää myös alaikäisiin, vastoin monien lääkäriyhdistysten ja nuoria hoitavien lääkäreiden lausuntoja ja vahvaa mielipidettä siitä, että missään nimessä tätä ei saa levittää alaikäisiin. Se kyllä kertoo siitä, ollaanko lasten, nuorten ja kansalaisten hyvinvointi edellä tätä lakia viemässä vai ideologisin syin tätä eteenpäin viemässä. Ja se ideologisin syin vieminen on nimenomaan se peruste. Ja niin kuin täällä moneen kertaan ollaan todettu, niin tähän ei edes hallitusohjelmakirjauksia vastaa, eli sen suhteen näkisin, että myös hallituspuolueiden kansanedustajilla on mahdollisuus ja täytyy olla mahdollisuus tätä vastaan äänestää.

Se, minkä takia halusin, puhemies, vielä puheenvuoron, on se, että halusin nostaa esiin myös tämän gender-aatteen kehittäjän. Tässähän ollaan näitä käsitteitä ”sukupuoli”, ”seksuaalisuus”, erinäisiä käsitteitä, sotkemassa ja muuttamassa. Gender-aatteen kehittäjä Gayle Rubin esitti jo 1984 eli melkein 40 vuotta sitten, että seksuaalisuus pitää irrottaa biologisesta perustasta ja tulkita se sosiaaliseksi rakennelmaksi. Tämän tyyppinen ideologinen muutosprosessi ja laajentaminen on lähtenyt liikkeelle jo lähes 40 vuotta sitten. Ja hän jatkaa, että ei siksi, että se olisi totta, vaan siksi, että sitä olisi helpompi politisoida ja muuttaa.

Tässä tilanteessa olemme nyt myös täällä eduskunnassa ja täällä Suomessa: politisoidaan asioita, muutetaan käsitteitä, ja on helpompi pyrkiä muuttamaan myös lainsäädäntöä, mutta se, lisääkö se ihmisten hyvinvointia ja terveyttä myöskään näiden vähemmistöryhmien osalta, lisääkö se heidän terveyttään ja hyvinvointiaan, onkin hyvin kyseenalaista. Kun esitystä arvioi, niin voi sanoa, että se ei lisää terveyttä eikä hyvinvointia ja silloin sitä ei pitäisi viedä eteenpäin.

Sitten taas, jos ajatellaan, että tätä viedään huomenna eteenpäin, niin kertokaa, te, jotka äänestätte ”kyllä” tälle lakiesitykselle, miksi juuri kehodysforiaa kokevien pitäisi saada

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2022 vp

itse määritellä oma sukupuoli merkitänsä, miksi juuri sukupuoli on sellainen, minkä voisi itse määritellä. Miksi sitten esimerkiksi muita diagnooseja ei voisi itse määritellä omien tuntemusten tai kokemusten mukaan tai omaa ikää oman kokemuksen mukaiseksi tai ammattinimikettä oman osaamisen tai kokemuksen osaamisesta mukaiseksi ja niin edelleen ja niin edelleen? Yhdenvertaisuuden nimissä, mitä kaikkea muuta sen jälkeen rupeamme vaatimaan, että saisimme itse määritellä? No, ehkä siellä terveydenhuollossa voitaisiin lyhyellä tähtämellä ratkaista monet ongelmat. Mutta toivon, että huomenna tämä lakiesitys äänestyksessä torpataan.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäenpää.

18.20 **Juha Mäenpää ps:** Arvoisa puhemies! Tuohon Tanuksen edelliseen puheenvuoroon viitaten — tiedän, että ette voi vastata kysymykseen, mutta jos minä tunnen itseni puhemieheksi, niin voinko kirjoittaa eduskunnan käyntikorttiin, että ”puhemies”?

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.